

Relectio cap. Ita

quorundam. de Iudæis, in qua de re-
bus ad Sarracenos deferri prohibi-
tis, & censuris ob id latis non segni-
ter disputatur, cōposita & pronūciata
in inclyta Conimbricēsi Academia,
per *MARTINVM* ab *Azpilcueta* iure-
consultum *Nauarrum*, primariæ functio-
nis *gymnastam*, qui ante duodecim
annos fuerat eiusdē functionis
in præclarissima *Sal-*
manticensi.

Priuegium sequens pagella continet.

C O N I M B R I C A E.
M. D. L.

*Dilecto filio Martino ab Azpilcueta decretorum
Doctore, primariâ cathedrâ iuris Canonici in
vniuersitate studij Conimbricēsis actus regētī.
Paulus Papa. III.*

DILECTE fili/ salutē/ & apostolicâ benediât. Cû & infra.
Autoritate Apost. tenore præsentiu de speciali gratia in
dulgemus: districtius inhibētes in virtute sanctæ obedis
entiæ/ & sub excōmunicationis pœna eo ipso/ si contra factū fue
rit/ incurrenda/ omnibus/ & singulis cuiuscūque status/ gradus/
ordinis/ & conditionis existentibus/ & quauis etiam apostolica
autoritate/ aut facultate fungentibus per vniuersum orbē consti
tutis: ne lecturas huiusmodi/ vel eorū aliquā partem absque tuo
expresso consensu/ & licentia septennio prædicto duntaxat dur
ante imprimere/ seu imprimi facere/ aut vendere/ seu donare
præsumant. Non obstantibus constitutionibus/ & ordinationi
bus apostolicis: ac quaruncunq; prouinciarū/ & locorū statu
tis/ & consuetudinibus/ etiam iuramento/ cōfirmatione apos
tolica/ vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegiis/ in
dultis/ & literis apostolicis quibusuis prouincis/ & illarū perso
nis: ac vniuersitatibus/ & collegiis/ etiam per nos/ & Sedē apo
stolicâ sub quibuscunq; tenoribus/ ac cum quibusuis clau
sulis/ & decretis etiam derogatoriarū derogatoriis/ & aliis quos
modolibet concessis/ confirmatis: & etiā iteratis vicibus inno
uatis. Quibus omnibus etiā si de illis/ eorumq; tenoribus
specialis/ specifica/ expressa/ & individua/ ac de verbo ad ver
bū/ non autem per clausulas generales idem importantes/ men
tio/ seu quæuis alia expressio habenda: aut exquisita forma ad
hoc seruanda foret/ tenores huiusmodi/ ac si de verbo ad ver
bum intererēt presentibus pro expressis: & de verbo ad ver
bū insertis habentes/ illis aliās in suo robore permanturis hac
vice duntaxat specialiter/ & expresse derogamus. Cæterisq; con
trariis quibuscunq;. Datis Romæ apud sanctū Petrū sub annulo
piscatoris/ die. viii. Ianuarii. M. D. XLVIII. Pontificatus
nostri anno nono.

L. de Torres.

ERV DITISSIMO VIRO MA-
gistro Symoni Roderico præposito societatis **IE-**
SV in Portugallie regno, transmarinisq; re-
gionibus citra Indiam Regi, & **D.N. Ioanni**
III. subiectis, ac principis, & **D.N. Lusita-**
niae regis designati confessario per quàm colen-
do, Conimbricensiq; collegio illustri **Mar-**
tinus ab Azpilcueta Nauarrus

salutem per **IESVM**

C Hristum. P.

V L T A me, viri multis no-
minibus suspiciendi, impule-
runt, imò verò compulerunt,
vt vobis, vestroq; illustri no-
mini hos in cap. Ita quorun-
dam. de Iudæis cõmentarios, humiliores
licet, quàm qui tanto, tantoq; de nomine di-
ctæ ordini dicandi essent, consecrarem. Pri-
mum quidẽ, quòd vos fuistis in causa, vt
eos commẽtaremur, dum quæstionum in
confessionibus auricularibus (quarum di-
ligentissimi, strenuiq; suafores, auditoresq;
estis) quotidie occurrentium sitientes deci-

siones, regem, & D. N. Ioannem. III. omnium, quos terra colit, pijsimum orastis, vt mihi eius in hac sua regia, eademq; florentissima Academia gymnastarum minimo iuberet, publicam super eo disputationem (quã repetitionẽ vocamus) habere. Deinde, quòd in eis resoluuntur quæstiones illæ grãdes, quas per literas suas generis nobilitate, eruditione, ac religione insignes Ludouicus Gõdisaluis à Norogna, & Ioannes Nõnius socij vestri in Aphricã, causa instruendi, consolandi, confirmandi, redimendiq; Christianos captiuos ad impiam Sarracenorum gentem missi, suis literis ante duos annos mouerunt. Quæstiones item illæ, quas perdoctus Emanuel à Nobrega pridẽ à nobis laurea donatus, religione, doctrina, & genere clarus: & Ioãnes ab Azpilcuenta, meus ex fratre nepos charissimus ex Brasilia: quòd eos ad negotia I Esu C Hristi agenda misistis, ante annum suis literis interrogarunt. Postremo quòd meum erga vos amorem, obseruantiam, & pietatẽ, vel hoc munusculo testatam esse omnibus eo magis percipio, quo pluribus olim videri potui frigidius istud vestrum viuendi insti

tutū ab initio probare: tametsi præ multis
ad id alliciebar: Nepe qđ inuētū erat homi-
nis cōterranei mei, Ignatij nimirū à Loyo-
la præpositi vestri generalis, viri gentilitia
pietate, nobilitateq; ac multis alijs nomini-
bus venerandi: quodq; vnus ex primis duo-
decim, qui sacrosanctæ Sedi Apostolicæ
vos deuouistis, nempe magister Francis-
cus ab Azpilcueta, & Xabierre à rege, ac
D.N. vna tecum, Symon clarissime Roma
vocatus, & societatis vestræ Indicæ præfe-
ctura, vita sancta, sanctisq; signis, vt fer-
tur, clarus cognationis iure propinquo con-
iunctus est. Consentiebã enim plurimorū
de vestro isto instituto præiudicijs: nempe
in tam varia religionū præcellentium di-
uersitate nunquam reipub. Christianæ da-
turum esse eos, quos iam dedit vberes fru-
ctus: Tam fallitur in dubijs hominum so-
lertia rebus. Quando verò vos non solum
expectationem nostram: sed etiam eorum,
qui de vobis conceperunt maximã, viceri-
tis, dum supramodum charitatem, pacem,
misericordiã, patientiã, cæterasq; alias oēs
maxime Christianas virtutes, & vobis quæ-
ritis, & alijs õnibus quærẽdas persuadetis,

dū amorē, & reuerentiā erga omnia eccle-
sia sacramenta, præsertim eucharistiæ, &
poenitiæ, quæ hoc tempore (proh dolor)
multi minuere conantur, mire augetis: Dū
denique modestiæ, demissionis animi, om-
nigenæq; pietatis, operibus, & exemplis ve-
strum nomen breui tēpore Europæ, Aphri-
cæ, Asiæq; ultra Gāgem adeo probaueritis,
gratū, illustreq; feceritis, vt passim cuiusq;
ordinis illustrissimos adolescentes diuino
quodam spiritu, & impulsu vestra signa se-
quentes videamus. Quis vos pius non ob-
seruet, non veneretur, colat, & diligat? Quis
non vobis, nil nisi Christi obsequium re-
quirentibus non obsequi percupiat? Quis
non vestræ phratriæ fieri phrator ardeat?
Qui sollicitudine incredibile curatis, vt
omnes ex vno phreate, siue puteo gratiæ do-
mini nostri I E S V Christi, cuius de solo
sodalitio gloriamini, cōbibamus. Ex tepi-
do igitur, & segni factus iam pridem vestri
feruēs, & studiosus cultor offero vobis hoc
munusculum, mei erga vos amoris, obser-
uantia, pietatisq; pignus immortale: simul
oro vos omnes, præcipue verò te, perquā
colende Symon Roderice, vt non tam mu-

nus, quàm animum, quo vobis offertur can-
dorem suscipiatis, & quæ vestra in me fue-
rit charitas, I E S V M vestrum: imò om-
nium ducem oretis, ne dũ in hoc occiden-
te tot novos, & adeò strenuos milites sibi
deligit, me suum veterem, & in eo peregri-
num deserat, sinatq; fieri rancidum, & ca-
riofum: sed potius sua clementia ita reno-
uet, & roboret, vt qui vos omnes tanto æta-
tis interuallo anteeo in terris, quiq; multis
quæ mea magna gloria est, in Academijs
prælector fui, vester sodalis vel minimus
sim in coelis. Amen.

ORNATISSIMO VIRO

Societatis IESV sodali, integerrimo

Ioanni ab Azpilcueta Martinus

Salvador ab Azpilcueta. S.

P. IN IESV. CHRI

STO. D.

VM in gratiã insignis tui or-
dinis, Societatis nepe IESV,
integerrime Ioannes (cuius te
nõ indignũ sodalẽ in ista Bra-
silia, tanto terræ, marisque tra-
ctu à nobis semota, in colen-
da vinea Domini hac tenus
neglecta imperio toti Lusita-
no exhibes) auunculus meus, idẽque tuus patruus,
sive potius vtriusque pater, hanc præclarissimã, &
hoc seculo pernecessariã relectionem, magna inten-
tione animi cõpositã, firmaque voce pronũtiatã, ede-
re statuisset: vt cum tanta laborum mole ceu obrus-
ptum, vel hac particula leuarẽ, haec eius puras à cor-
ruptione margaritas veluti ad lineam vocauit: vt
tibi in imbuendis sacrosancta euãgelij philosophia
paganis occupatissimo, quæ ex ea pio fuerint vsui,
facile obuia sint: & res ipsa tota pia, variaque erudi-
tione absoluta tuæ istæ sanctæ: doctæque animæ ve-
lut in speculo sese offerat. Accipe igitur, optatiss-
sime, ac obseruandissime Ioannes Christiano, quo so-
les, omnia pectore hunc elenchũ tuo nomini iure op-
timo dicatũ: ac me vicissim p̄is votis CHristo com-
menda, vt quo absentes fruimur in terris, tandem
præsentes eodem perfruamur in cælis. Vale.

Cap. Ita quorū

DAM. DE IVDÆIS.

IXECVTVRVS imperium Regis, & domini nostri Iohan. III. Opti. Maxim. qui in illustris collegij societatis IESV gratiā mihi suorum gymnastarum minimo imperavit, vt pro relectione cuiuspiam cap. de rescript. materiam. c. Ita quorundam. de iudæis, enucleare conarer: principio, Rector integerrime. P. P. gravissimi, vir cuiusq; ordinis ornatissimi, nostrum summū dominū, & ducem IESVM CHRISTVM Θεοκύριον ex animo imploro, vt me pro eius exercitu contra Sathanæ copias muniendo dicturum sua, quæ immensa est, benignitate respiciat: & confirmet illius caelorum reginæ præpotentis, illius παρθενουμνης gloriosissimæ Mariæ, ac beatissimorum principum Apostolorum Petri, & Pauli, quibus

A

hic dies sacer est precibus ad id flexus, & ad
 Etus. Deinde vos omnes etiam, atq; etiã oro, ne
 ex terra deserta, inuisa, & inaquosa fructus
 vberiores, selectiores, dulcioresq; quã ea ferre
 potest expectetis: neq; erim possunt terræ õnes
 omnia ferre. Curaturus autem sedulo, vel bre
 uitate insolita, sed grata vobis placere: omnia,
 quæ dixerò, ecclesiæ Romanæ, quæ suprema est,
 censure, & vestræ, quæ grauisima, & candi
 da est, limæ submitto.

ORDINEM autem alium, quàm soli
 tum seruans primum pronuntiato capituli cõ
 textu summã in ea contentorum nouam no
 ueq; collectam primo notabili excutiam. Dein
 de literæ ordinem de more prælectionum se
 quutus, alia noua notabilia nouè resoluam. Po
 stremonouam, & necessariam septem glosse
 matum huius canonis glossam adiungam in
 gratiam, & gloriam eorum, quorum opem im
 plorauiam, & iterum imploro. Amen.

C A S V S.

Alexãder. III. cū patribus ī cõciliū Lateran.

à se coactis agrè ferēs, quòd Christiani in Christianos Sarracenis opem ferrent, primo duplicē abusum proponit. Demde triplicē in abutentes poenam subycit, in hæc, quæ sequūtur, verba.

IT A quorundā animos occupauit
 læua cupiditas, vt qui gloriātur nomine Christiano, Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferāt galearū, & pares, aut ēt superiores in malitia fiāt illis, dum ad impugnandos Christianos arma eis, & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate sua in galeis, & piraticis Sarracenorū nauibus regimen, & curā gubernationis exerceāt: Tales igitur ab ecclesiastica cōmunionē præcisos, & excōmunicationi subiectos, rerū suarū per principes catholicos, & cōsules ciuitatū priuatione multari, & capientiū fieri seruos cēsemus. Præcipimus etiā, vt p ecclesias maritimarū vrbiū crebra, & solēnis in eos excōmunicatio pferatur.

A ij

Primum nota-
 BILE DE SVMMA PRIN-
 CIPALITER CONTEN-
 torum in hoc capitul.

SVMMARIA.

- 1 **A** R M A, & alia necessaria ad impu-
gnandos Christianos subministrates
Sarracenis, & naues eorū pyraticas guber-
nantes excōmunicati sunt, & rebus suis pri-
uandi, & capientium fiunt serui.
- 2 Summarium quod aptum. n. 2. & summa-
rium huius capituli non probatur, nisi du-
obus ex octo pro eo adductis. n. 4. & alijs.
- 3 Impugnare nō debet quis id, quo fruitur.
- 5 Bullæ coenæ domini quoad hoc tenor.
- 6 Capitulum hoc prohibere aliquid: sed so-
lum tacite. n. 7. quia poenam adijcit. n. 11.
cuius respectu est nouum. n. 12.
- 8 Legi non solum pontificiæ, regiæ, & cæ-
sariæ: sed etiam naturali diuinæ contra-
ria esse hîc vetita.
- 9 Bellādū p̄ patria, & religione iure naturæ.

10 Lex decalogi, lex naturæ.

13 Legem hanc, quatenus Papæ est, solus
Papa: quatenus alterius monarchæ, solus
ille: quatenus Dei, nemo alius ab eo tollit.
Et an, & quando licentia ducum excuset
n. 14. & exemptus ab ea, etiam iniuste per
Papam tutus. n. 15.

R I M V M ergo, iuxta
ordinem prædictum noue
colligo hanc summam sub
hac litera principaliter cõ
tentorũ. Nempe: Submini
strantes Sarracenis arma,
& alia necessaria ad impugnandos Christia-
nos, & naues eorum pyratikas gubernâtes ex-
communicati sunt, & rebus suis priuandi, &
capientiũ fiunt serui. Bonitas autem, & apti-
tudo huius summæ constat ex eo, quòd sicut in
arithmeticis omnis summa maior collecta ex
alijs minoribus probatur bona, & apta, si qua-
tuor concurrãt. s. quòd colligatur ex illis, quòd
clare, quòd breuiter, quòd omnia & sola in eis

A ij

2 cōtenta contineat †. Ita in commentarijs iuriū
 omnis summa, siue summarium legis, vel capi-
 tis est aptum, & bonum, si ex eo colligitur, si
 clarè, si breuiter, si omnia, & sola principaliter
 in eo contenta, contineat. At hæc summa
 huiusmodi est. Primo enim tota colligitur ex
 hoc cap. Nam quoad illam partem: submini-
 strantes arma, & alia necessaria ad impu-
 gnandos Christianos, colligitur ex illo versic-
 culo: Dum ad impugnandos Christianos ar-
 ma, & necessaria subministrant. Quoad
 illam verò: gubernantes naues piraticas Sar-
 racenorum, colligitur ex versiculo. Sunt etiā.
 Quoad illam, excōicati sunt, ex illis verbis: ex
 cōmunicationi subiectos esse censemus. Quo-
 ad illam: rebus suis priuandi, ex illis rerum sua-
 rum per principes catholicos, & Consules ciui-
 tatum priuatione multari. Quoad ultimam
 verò. s. capientium fiunt serui, ex illis: & ca-
 pientium fieri seruos. Quòd autem omnia, &
 sola, de quibus principaliter hoc cap. loquitur,
 contineat, constat. Quia nihil principaliter

continetur in eo, quòd non contineat summa,
 neq; e contrario. Nam & deferentes arma,
 ferrum, & lignamina galearum in contextu
 expressi, de numero sunt subministrantium ar-
 ma, vel necessaria ad impugnandos Christia-
 nos. Et per versicul. final. Præcipimus. &c.
 non mandatur ferri nova excommunicatio: sed
 hic lata innovari, ut postea dicemus. Quòd au-
 tem hæc summa clarè, & breviter prædicta de-
 monstret, palam est. Veritas autem huius sum-
 mæ comprobatur, primo per hoc capitulum
 modo suprascripto ponderatum. Secundo proba-
 tur ratione tacta in tex. quæ in hanc formam
 redigi potest. † Nemo debet id, ex quo fructu
 consequitur impugnare. i. 9. dist. c. 1. 4. q. 3.
 §. Si quis testibus. c. 1. §. Cuius. 3. q. 8. l. Sed
 etsi ideo. ff. sol. matr. c. Ex eo. cum gloss. de
 reg. iur. lib. 6. Facit. l. Quoniã. C. de hæret. et
 l. In arenam. C. de inoffi. testam. c. Cum mul-
 ta. 36. dist. At omnis Christianus ex Christia-
 nismo, & Christianis indicibilem utilitatem
 recipit. c. 1. §. final. de summa Trinit. c. Fir-

A iij

4 *missime. c. Omnis. c. Sine poenitentia de conse-*
crat. dist. 4. Ergo non debet Christianos impu-
gnare, neque per consequutionem Sarracenos
eos impugnantes iuuare. † Hæc tamē argumē-
tatio non probat hoc summarium irrefragabi-
liter. Quoniā licet cōcludat malum esse, quòd
Christianus in Christianos Sarracenos iuuet:
non tamen probat eos triplici poena, de qua hic,
puniēdos esse. Tertio facit, quòd lege Cæsarea
prohibitum est, ne quis arma vlla hostibus ven-
dat, sub poena capitis, & rerum priuatione. l. 2.
C. quæ res exportari non debeāt: Imò, & ne
vendat barbaris alijs cuiuscunq; gentis. Quòd
expresse sentit Azo in summa, & verba cla-
ra illius. l. 2. sonant: quamuis glossa, & Sali.
inanimadvertenter forte ibi, & aliquot alij ali-
bi, ad hostes eam restringant. At constat om-
nes Sarracenos hostes esse Christianis, & im-
perio Romano. l. final. & ibi Bald. C. de capti.
& Bartol. in. l. Hostes. col. 3. ff. eod. & Are-
tin. per illum tex. in auth. Nauigia. C. de furt.
Sed & hoc argu. nō probat summarium præ-

dictum, nisi quoad poenam privationis rerum tantum. Quarto facit. c. Significavit. infra eod. quatenus habet nulla alia de causa, quam redimendi Christianos captivos, deferri posse ad Sarracenos ea, quæ hic prohibentur: imò, neq; illa de causa tempore belli, secundum multos: de quo postea dicemus. Quinto, quòd cap. Quod olim. infra eod. secundum communem intelligendi modum, probat etiam alias merces, quam hic prohibitas, non posse ad Sarracenos deferri tempore belli, etiam si pactæ sunt in aliquod vsq; tempus induciæ. d. c. Significavit. sub finem infra eod. Sed & hæc duo argumenta proxima non probant summarium, nisi quoad excommunicationem ad summum. Sexto probatur per. c. Ad liberandam. infra eod. in illis verbis: Excommunicamus, & anathematizamus illos falsos, & impios Christianos, qui contra ipsum CHRISTVM, & populum Christianum Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum: Eos etiã, qui eis galeas vendunt, vel naues, quique in pyratibus

Sarracenorum nauibus curam gubernationis exercent: vel machinis, vel quibuslibet alijs aliquod eisdem impendunt consilium, vel auxilium in dispendium terra sancte. Per quæ verba vides probari summarium quoad poenã excõicationis: Quoad alias verò probatur per ea, quæ sequuntur. s. Eosque rerum suarũ priuatione multari, & capientiuũ fieri seruos censemus. VII. facit, quod Extrauag. Clem. 5. Multa. de iudeis, nõ solum horum: sed etiã omnium aliorum victualium, vt eius verbo vtar, delationem in Alexandria, vel terras Aegypti prohibet sub prædictis tribus, & aliis nouis pœnis. Quod ipsum etiam quoad regnum Granatæ sub eisdem poenis prohibet Ioh. 22. in Extr. 1. de iudeis. Sed quia harum Extrauag. prior localis est: quippe quæ non prohibet, nisi delationem in terras Aegypti: Posterior autẽ localis, & temporalis: quippe quæ tantũ delationẽ in regnum Granatæ vsque ad trienniũ prohibebat, licet plura, quàm hic canõ prohiberent: non tamen quoad tot tempora, terras, & gẽtes

prohibent: & ideo non probant efficaciter nostrum summarium. VIII. † facit processus bulle, quam cœnæ Domini appellat, relatus ad verbum a Diuo Anto. 3. part. ti. 24. c. 72. Cuius clausula huc pertinens relata ab Angel. & Caiet. Vbi supra, illa est. Excommunicamus omnes illos, qui equos, ferrum, lignamina, & alia prohibita deferunt Sarracenis, Turcis, & aliis CHRISTI nominis inimicis, quibus CHRISTIANOS impugnant: Quavis secundum relationem Antonini non sit id verbum Turcis, nec verb. et alijs CHRISTI nominis inimicis. Quæ per recentiores pontifices post Diuum Antoni. addita esse credi par est. Sed neq; clausula hæc probat summarium predictum. Tum, quod solum punit deferentes: cum summarium nostrum puniat etiam subministrantes, & gubernantes. Tum, quia non punit, nisi sententia excommunicationis, & summarium continet etiam aliam duplicem poenam. Quare restat, facere quidem omnia predicta pro summario nostro: tamen illud solum probari, per hunc canonem. & c. Ad liberandam, infra eodem.

Hanc tamen summam multa impetunt difficultates. Prima quidem totam ipsam, quatenus presupponit hic multa vetari: cum tamen per nullam eius partem concilium quicquam vetuerit: sed solum dixerit, reprehendendos esse illos, qui de nomine Christiano gloriantes in eo relata faciunt. Alias undecim difficultates, quibus singulas partes huius summarij singulatim impugnabam, huic primae adieci, cum hanc relectionem pronuntiarem, ut eo æquior, collectior, ac vehementior esset oratio: eoq; tenacius in attentione contineret auditorem longioris temporis calore æstuantem, quominus ab uno scopo diverteret: Nunc autem arbitratus vtilius, & gratius fore lectori, si huius solius primae solutione notabile hoc clausero, aliasq; per alia notabilia, iuxta ordinem contextus distinctè collecta, quibus partes nostri summarij clarescent, digessero, id facere constitui.

Ad hanc igitur primam difficultatem, quæ totam summam impetit, ut in ea contentorum prohibitionis autor, origo, & genus appareat:

dico primo, † negari non posse, quod concilium 6
 prohibuit in hoc. c. aliqua. Quoniam Clemens
 III. in. c. Quod olim. infra eo. singulariter, &
 expresse id in hæc verba testatur: Licet hoc
 fuerit in concilio Lateranensi districtè inhibi-
 tum: Vbi glo. recepta in verb. Lateranensi. ad-
 dit, in. c. Ita quorundam. supra eod. Deinde di-
 co, nullam hîc fuisse prohibitionem expressam:
 fuisse tamen † tacitam resultantem ex eo, quòd 7
 pœnæ grauissimæ contra facientes contenta in
 eo fuerunt statutæ. Cuius simile factum fuit in
 c. Si quis suadente. 17. q. 4. l. Si quis id quod. ff.
 de iuris omni iudi. l. Si quis in tantam. C. unde
 vi. in. l. Quisquis. C. ad. l. Iul. mag. & alijs ca-
 pit. & legibus, quæ pœnam sine vlla expressa
 prohibitionem inducunt. Tertio † dico ea, quæ pro- 8
 hibentur per hoc. c. antea fuisse prohibita per le-
 ges Cæsareas, & generalius quidem. Quoniã
 vinum, oleũ, & omnia alia lignamina, quæ hîc
 non prohibentur, vetantur, per. l. i. C. quæ res
 expor. non deb. Imò & arida secundũ glo. Al-
 ber. et Salu. Ibidẽ: id quod antea dixerat Azo.

in summa prohibetur cos ferro, vt acuatur
 subycienda. l. Cotem. ff. de public. ars naues fa-
 bricandi. l. fin. C. de poen. & omnia ad appara-
 tum bellicum pertinentia. l. 2. C. quæ res ex-
 por. non. per quam iubentur capite puniri, &
 bonis priuari, qui talia barbaris deferunt: per
 quam Bald. & Salicet. ibi dixerunt, prodito-
 rem esse, qui armis hostes, siue ad se defen-
 dendum, siue ad nos offendendum muniunt.
 Per quam dicit ibidem Bald. filium cuius-
 dam domini Geri de Passis fuisse ob id Flo-
 rentiæ damnatum. Hæc eadem grauitè, &
 prouidè prohibita sunt etiam per leges regias
 huius florētissimi regni tit. Si. lib. 5. ordi. Quar-
 to dico, hæc eadem non solum iure pontificio, cæ-
 sareo, & regio videri prohibita: sed etiam diui-
 9 no, saltem naturali, & saltè quoad aliquod tem-
 pus, & locum. Primo quidem, † quia secundum
 aliquod tēpus, & locum, illa iubet pugnare pro
 patria, pro religione, ac parentibus: & per con-
 sequutionem prohibet eos impugnare. l. Veluti.
 iuncta glo. ff. de iusti. & iure. cōiter recepta,

Et declarata ibi per omnes, præsertim per nostrum bene fortunato ingenio Fortunium. Adeò quidem, ut pro patria, Et religione pug-¹⁰ nandum sit, etiam cōtra patrem, iuxta tex. sing. in. l. Minime. ff. de relig. Et sūp. fu. Deinde quòd contra præceptum de nō occidendo, Et non furando, facit, qui iniuste bellanti opitulatur, arg. c. Noli. c. Quid culpatur. c. Militare. 23. q. 1. c. Poenale. 14. q. 5. quæ constat esse præcepta naturalia, secundum Thomam receptum. 1. Sec. q. 100. art. 1. Et qui Sarracenos contra CHRISTIANOS iuvat iniuste bellantibus opitulatur. Quoniam Sarracenorum adversus nos bellum, quod saltem in Aphrica, Syria, Et tota Europa geritur, iniustum est, secundum omnes. Ergo contra illa præcepta facit, qui eos in id iuvat. Postremo quòd crimen hic vetitum est sacrilegium admissum contra principatum CHRISTIANUM, opè ferendo inimicis CHRISTI, ut diligenter annotavit Tho. de Vio, quod nemo non videt esse contra primum primæ tabulæ præceptum.

Quod est naturale. l. V. eluti erga Deū religio. ff. de iusti. & iure. Dixi, saltem quoad aliquod tempus, & locum. Quia eatenus tantū existimo hæc vetita esse lege diuina naturali, quatenus obuiant præcepto primo decalogi, de colendo Deo, & CHRISTO IESV domino Deo nostro: vel præcepto quarto, de colendis parentibus: sub quod est etiā patriæ, & patris patriæ cultus: vel quinto, de non occidendo: vel septimo, de non furando: vel decimo, de non inordinatè rem alienam desiderando: quibus obuiat etiam hi, qui ea faciētes adiuant, arg. c. 1. ad Roma. c. Nondum. 2. q. 1. c. 1. de offic. deleg. & l. V. trū. ff. ad l. Pompe. de parr.

II Ex quibus infertur primo, t̄ eū, qui adijcit pœnam prohibitis, videri quoque illa prohibere. Quandoquidem concilium hoc adijciens pœnam facienti ea, quæ prius fuere prohibita videtur prohibere, per primum dictum. Quod facit ad id, quod in. c. Tuam. de ordi. cogni. disputabā. s. reges seculares, vel non posse prohibitionibus super matrimonijs, & alijs spūalibus

ab ecclesia factis poenam addere, aut posse etiã
 illa prohibere. Quod an, & quatenus verũ sit,
 ibi determino. I I. infertur, † concilium hũc ni-
 hil nouè prohibuisse: sed tantũ antea prohibi-
 tis poenam nouã adiecisse: et ita partim cõtine-
 re ius antiquum diuinum, & casareũ, partim
 nouum. Antiquum quidem, quoad prohibitio-
 nem: nouum verò, quoad poenã saltem excom-
 municationis, & seruitutis. I I I. posse † quidẽ
 Papam, Casarem, & alios monarchas, & iura
 monarcharum habentes, singulos quosque suos
 subditos in hoc peccantes, à poenis suarum legũ
 iustè, vel iniustè eximere, arg. c. Proposuit. de
 cõcess. præben. l. Princeps. ff. de leg. A poenis ve-
 rò legum aliorum non posse, arg. l. final. ff. de
 iuris. omni. iudi. & .c. 2. de constit. lib. 6. & eo-
 rũ, quæ latè in repet. c. Nouit. de Iudi. in 3. no-
 tab. n. 40. et corol. 17. ac alijs multis scripsimus.
 Et ita Papã subditos sibi, tanquã regi, posse ab
 õni poena seculari, et ecclesiastica liberare: sub-
 ditos autẽ aliorũ monarcharũ ab ecclesiastica
 posse: à seculari non posse: alios verò monarchas

posse liberare suos à seculari poena: à positis vò
 rò in hoc. c. non posse. I I I I. neque Papà, neq;
 alios monarchas singulos, ne; omnes simul exi
 mere posse quem à prohibitione hac, quatenus
 est diuina naturalis, saltè sine iusta causa, arg.
 c. Sunt qui lam. 25. q. 1. c. Inferior. 21. dist. c. Cū
 inferior. de maior. & obed. & eorum, quæ late
 tradantur in. c. Quæ m. de cōstit. V. hinc hau
 riendas † esse decisiones illarum questionum cō
 fessorum: nempe, an milites Africæ limites
 propugnantes, vel alij negociatores, siue mercato
 res, cum licentia suorum ducū, & præfectorū:
 inò & ipsius regis huic capitulo contravenien
 tes peccēt lethaliter: an sint in statu damnatio
 nis, si habent propositum iterum id faciendi: an
 absolui possint sine proposito firmo nunquam
 id iterandi: an censuras processus cœnæ domi
 ni incurrant? Consequens enim est prædictis
 ad, quod ex facto respondi, nempe eos peccare,
 in statu damnationis esse, non posse absolui,
 censuras prædictas incurrere, nisi rex, aut dux
 eius ea de causa id permitteret, quæ sufficeret

14

ad efficiendū actum licitum, attento iure natu-
 re. V I. scopum, & finem, & intētionēs huius
 prohibitionis esse, ne quis inimicos crucis
 CHRISTI contra Christianum principa-
 tū iuuet: & ne quis faciat ea, quibus in his, quæ
 ad prælium, & pugnam pertinent, potentia Sar-
 racenorum contra Christianos crescat. VII.
 non ligari hoc canone illos, qui à sede Apost. fa- 15
 cultatē habēt deferēdi Sarracenis hic prohibita,
 quæcunque sint illa, & quocunque tempore de-
 ferant, & quacunque de causa, & quamlibet
 infirma facultas ea illis fuerit facta, modò fa-
 cultatis metas non excedant, arg. prædictorum:
 Et ita Venetos, Genuenses, & alios, de quibus
 Diuus Antoni. & alij testantur habere à se-
 de Apostolica facultatem deferendi merces ali-
 quas in certas terras, & intra certum tempus, li-
 berari ab his pœnis, si facultatis metas non exce-
 dunt: à peccato tamen minimè, si absque rationa-
 bili causa fuerit eis ea facta, quoad tempus, &
 locum, secundum quæ præceptis decalogi est con-
 traria.

II. Notabile de cupiditate huius
cap. quòd sit auaritia, & sæui-
tia peior, quã crudelitas: &
quare errāt, qui omnē cu-
piditatē damnant.

SUMMARIA.

- 1 Cupiditas genus ad malã, & bonam: & cu-
piditas mala genus ad omnem inordina-
tam: & hic pro auaritia sumitur. n. 2.
- 3 Auaritia cur idolorum seruitus, cur cæca,
cur hic sæua. n. 4.
- 4 Crudelitas, & sæuitia duo vitia distincta,
& vt differunt.
- 5 Auaritiam huius cap. etiam esse sæuitiam.
- 6 Actū vnius vitij fieri alterius, sicut vnius
virtutis fit alterius.
- 7 Circumstantiam hoc cap. vetitam, necessa-
rio confitendam.
- 8 Cupiditas multiplex bona, qualis est etiã
habēdi tantum, quo statum mutet.
- 9 Magnanimitatis, & humilitatis munera.
- 11 Cupere quos honores licet religiosis.

SECUNDO principaliter colligo †, quòd
 licet verbum, cupiditas, generatim sumptū
 solum malam, & inordinatam, siue immodera-
 tam significet, vt in. c. Bonorū. 47. dist. & in
 c. Quia radix. de poenit. dist. 2. Sed etiā bonā,
 & moderatam, iuxta illud Apostoli ad Roma.
 15. Cupiditatem habens veniēdi ad vos. et illud
 eiusdem ad Philip. 1. Testis est mihi Deus, quo
 modo cupiam vos esse in visceribus I E S V
 C H R I S T I. c. Cupientes. de electio. lib. 6. Clem.
 Cupientes. de poenis. In hoc tamē cap. pro mala,
 & inordinata, siue immoderata capitur. † Li-
 cet item cupiditas mala, & immoderata genus
 sit ad omne malum desiderium, & malū amo-
 rem glorię, voluptatis, diuitiarum, & cuiusli-
 bet alterius rei: hīc tamē pro cupiditate immo-
 derata bonorum, hoc est, pro auaritia sumitur:
 sicut & in. d. c. Bonorum. Licet itē † cupiditas
 hæc immoderata, & inordinata nonnunquā di-
 catur idolorū seruitus. c. Auaritię. de præbēd.
 nō eo, quòd sit idololatria: sed quòd, sicut illa sub-
 iicit quem creaturę ad eam pro Deo colendam:

ita hæc subijcit creaturæ ad eã concupiscendã.
 Nonnũquam ceca. c. Auaritiæ. de electio. lib.
 6. eo quòd iudicium obreuebrat. Hic tamen dici-
 4 tur sæua, † hoc est fera, & bestialis. & ita pe-
 ior, quàm crudelis, secundum mētē Thom. 2.
 Sec. q. 159. art. 2. Nam crudelis, vt ille ibidem, et
 art. præcedenti ait, est qui excedit puniendo cul-
 pam ratione culpæ. Sæuus autem, qui sine cul-
 pæ respectu ob vtilitatem, vel delectationē suã
 cruciat: Et Christianus, qui Sarracenos ob suã
 priuatam vtilitatem inuat contra suum caput,
 quod C H R I S T U S est, & contra eiusdem mem-
 bra, è quibus etiam ipse vnũ est. 1. ad Corinth.
 12. & c. Singula. 89. dist. sine vllò culpæ respe-
 ctu ob vtilitatem, vel delectationem suam ten-
 dit ad cruciãdum: ideo meritò sæuus, ferus, &
 bestialis est.

5 Ex quibus infertur † primo, actum auaritiæ,
 quæ est vitiũ liberalitati oppositũ, de quo in hoc
 tex. etiã esse actũ sæuitiæ, quæ est vitiũ peius
 crudelitate, clemētiæ oppositũ, secundũ Tho. in
 6 d. 7. 159. art. 1. & 2. 11. infertur † actũ, qui secũ

d' i su' obiecta pertinet ad vnū vitiū, secundū
 finem, pertinere posse ad aliud, vt ad vsum quo
 tidianum confessionum applicando vtiliter di-
 ximus in. c. 1. n. 91. de pœnit. d. 5. Sicut & actus
 vnius virtutis potest fieri alterius, vt ad que-
 rende virtutis modum compendiosum mōstra-
 uimus in. c. Fratres. n. 17. de pœnit. d. 5. III
 ei, qui peccatū auaritiæ, de quo in hoc tex. pecca 7
 uit, nō sufficere, cōfiteri illud sine circūstātia,
 hoc cap. prohibita, arg. eorū, quæ in. d. c. 1. de pœ-
 nit. d. 5. latè diximus. IIII. infertur parū cir-
 cū spectè agere cōcionatores, & monitores quos 8
 dā, qui tōmnē cupiditatē reprehendunt. Tum
 per prædicta. Tū quia omnis ordinata, & mo-
 derata, siue ea sit gloria, siue honoris, siue lau-
 dis, & fama, est laudabilis, vt latè monstravi-
 mus in repet. c. Inter verba. n. q. 3. c. cl. 5. n. 2. 7.
 Tū, quia t magnanimitas, quæ nos ad honores 9
 magnos rationabiliter subeundos cōfirmat, &
 impellit, virtus egregia est, secundum Aristote-
 telē. 4. Ethico. & Thom. 2. Sec. q. 129. art. 1. &
 • Tum, quia virtus demissionis animi (quam

humilitatem appellamus) solum nos retrahit, ne in magnos honores, præter rationem tendamus: non autem, ut nullatenus eas cupiamus, secundum Thom. 2. Sec. q. 161. art. 1. ad 3. Tū, quia naturaliter homines bona vtilia cupiunt: Et ideo moderatus amor pecuniæ non est peccatū, secundum Thom. 2. Sec. q. 118. art. 1. Tum, quia liberalitas non retrahit nos à quærendis, Et seruandis his, quibus nos, Et nostri egemus. c. Est probanda. 86. dist. Et Thom. 2. Sec. q. 117. art. 1. Imò licitū est desiderare, et cupere plura, quā tuum statum deceant, ad hoc, ut te, tuosq; à necessitate vtendi arte mechanica eripias, quo altiorum virtutum operibus incumbatis, secundū Tho. de Vio in. d. q. 118. art. 1. Imò. Et ut ad altiorem statum, Et aliorum gubernationē, ad quem natura te idoneum fecit, ascendas, ut idē ibidem singularissimè probat. Tum, quia licet sit consiliū CHR I sti, distribuere omnia, quæ quis habet, pauperibus, Matth. 19. c. Nō dicatis. 12. q. 1. non tamen est præceptū. Et ideo licet melius sit cæteris paribus rationabiliter omnia

propter Deum cōtēnere, & relinquere: Nō est tamen peccatū aliqua moderatē appetere, quærere, ac retinere: imò meritum, si rationabiliter id fiat, vt vtrunque probat Thom. 2. Sec. q. 186. art. 3. Sicut & melius quidem est seruare virginitatem, quàm accipere coniugem. c. Integritas. 32. q. 1. Non tamē ideo peccatum est accipere coniugem: imò matrimonium vnum de septem sacramentis est, iuxta. c. Ad abolendā. de hæret. in princ. & glo. in. c. Venies. de trāsa Etio. & omnes in rubr. de sponsal. & in. 4. distin. 26. Tum denique, † quòd etiā religiosi, qui seculo renuntiarunt, licitè possunt appetere, & petere honores virtuti debitos: & honores ecclesiasticos, quales sunt, honor presbyterij, et honor magisterij, secundum vtrunque Thomam in. 2. Sec. q. 186. art. 7. 11

Notabile III. quòd licet Christiano gloriari, nomine Christiano: imò & quòd necesse sit nō nunquam: & quatenus, & quando corā Sarracenis, Lutheranis,

& alijs infidelibus, id tacēdo, vel se alium simulādo in bullam cœnæ domini incidat.

SVMMARIA.

• Gloriarī se nomine Christiano liceret & quando, & quatenus necesse. n.2.

• **T**ertio principaliter colligo ex verbo, gloriātur, † licere Christiano gloriari nomine Christiano: Imò, et id ei esse necesse significat ecclesia Christiana, cum nonnullas missas ita exorditur: Nos autē gloriari oportet in cruce domini nostri IESV CHRISTI. Quod desumptū videtur ex illo Pauli ad Galat. 6. Mihi autē absit gloriari, nisi in cruce domini nostri IESV CHRISTI. † An autem, & quatenus alijs nominibus id liceat: an item, & quatenus oporteat Christianum coram Lutheranis, Sarracenis, Turcis, & alijs CHRISTI nominis inimicis se profiteri Christianum, & nullatenus vti velo lineo, vel alio signo Sarracenico: an itē, & quādo, qui talia facit, incidat in censuras bulle cœnæ domini, & id genus alia quotidiana:

*ad glo. i. demitto, ne nimium à summarij nostri
finibus diuertam.*

III. Notabile de verbo, Sarracenus, quos comprehendit, vnde dicitur, & an hæreticos, & alios infideles contineat.

SUMMARIA.

- 1 Sarracenorum appellatione an omnes infideles contineantur, tres opiniones referuntur, & relinquuntur. n. 2. quarta ponitur. n. 7. continetur fautores. n. 8. Turci. n. 9. & Sarraceni solo CHRISTI odio pugnant. n. 10. & apostatae quidam. n. 11. & quidam Christiani. n. 12. Nō autē Sarraceni iuste bellantes. n. 13. nisi, &c. nec Christianis subiecti, nisi, &c. n. 14. nec Sarraceni nos iuuantes. n. 15. nec hi, quibuscum nō est causa bellandi, nisi, &c. n. 16. nec Iudæi. n. 17. nec hæretici. n. 19. nec pagani. n. 21. nisi, &c. n. 22.
- 2 Sarracenus, verb. originariè populos post Nabatheos Arabiae significat.
- 3 Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occasio, & eorum prosper successus. n. 5. & caedes nobilissima. n. 6.

- §1 Iudæis vbique seruis nusquam est sceptrū.
 20 Hæresis infidelitatum pessima.
 23 Lusitanus quis vendēs Goæ equos Sarrace
 nis vitat has censuras: vt Castellanus, qui
 nuper cū Armenijs iuuit regē Persarū con
 tra Turcam. n. 24. & Gallus, qui Aeneo-
 barbo à se vocato fauit, si saltem, &c. n. 25.
 26 Bulla coenæ, & hoc cap. vt cōueniunt.
 27 Francisco regi fauēs an violarit hæc capit.
 28 Regem in dubio præsumendū bene agere.
 29 Bellare habitu quis dicatur, & quanta pru
 dētia hic opus: & quid regibus cōsulendū.

QUARTO principaliter noto verbum,
Sarracenis, in initio textus positū: & ver
 bū, *Sarracenorum*, postea repetitū: ex
 quibus colligi videtur nostrū sūmariū quate
 nus innuit hoc capitulo omnes illos comprehen
 di, qui hic vetita quibuscunque Sarracenis sub
 ministrant, & non alios, qui ea alijs infideli
 bus deferunt. Pro quo facit, quòd. c. Significa
 uit. & c. Quod olim. & c. Ad liberandā. in
 fra eodem. Extrauag. itē, Copiosus. de Iudæis.
 Ioh. 22. & Extrana. Multa. Clem. 5. de Iudæis:

quibus corroboratur, & extenditur hæc prohi-
 bitio: de solis, & omnibus ferentibus opẽ Sarra-
 cenis agunt. Circa quod tñ occurrit difficultas
 illa primo, quòd eadem ratio videtur esse de om-
 nibus alijs infidelibus: ergo & idẽ ius erit. c. 2. de
 trãslat. prælat. l. Illud. ff. ad. l. Aquil. Deinde,
 quòd clausula bullæ cœnæ Dñi in. 8. cõfirmatio-
 ne summarij supra relatã cõprehẽdit omnes, qui
 opem ferũt Sarracenis, Turcis, & alijs CHRI-
 sti nominis inimicis. III. quòd peior est infide-
 litas Iudeorum, quàm Sarracenorum: & infi-
 delitas hæreticorum peior vtraque, secundum
 Thomã. 2. Sec. q. 10. art. 6. IIII. quòd verbum,
 Sarracenis non capitur in hoc cap. prout est no-
 men gentis: sed prout est nomẽ sectæ Mahome-
 tiæ: & ita videtur significare omnes malas,
 & reprobas sectas tenentes. V. quòd multi Sar-
 raceni sunt Christianorum amici, qui vt Chri-
 stianos frequẽter iuuant contra alios infideles,
 vel fideles iniustè eos invadentes: ita iustum vi-
 detur, vt antidora suscipiẽtes iuventur & ipsi
 ab eisdem Christianis contra infideles alios, vel

etiam fideles iniuste illos invadentes, arg. l. Si non fortem. §. Libertus. ff. de condict. indeb. & c. Cum in officijs. de testam.

IN solutiōe huius difficultatis, (q̄ mihi magna est), quæ 7; inquiri, qui veniāt in hac materia appellatiōe, Sarracenorū, tres opiniones inuenio.

2. 1. Prima Sylvestri Prieratis viri profecto iudicio ad resoluendū de xterrimo in verbo, Excōicatio. 7. casu. 21. sentiētis hoc verbo, Sarracenis, cōprehendi omnes Sarracenos, quibuscū rex aliquis Christianus, vel aliqua provincia Christiana bellū gerit: Sarracenos itē eos, qui eis fauēt. Secūda est Anto. Petr. & Iohā. ab Anna. in notabilibus. c. Ad liberādā. et Caiet. vbi supra. Verb. Excōicatio. cas. 30. pag. 2. & 3. quæ videtur cōmunis. s. quod verb. Sarracenis, omnes infideles vidētur includi. Pro quibus facit id, qd cōtra predictū notabil. citabamus. Tertiā videtur sentire ordinatio regia tit. 81. li. 5. ordin. quæ innuere videtur, solos Mauros comprehendi. Quia ponit verbū, mouros, & mox subdit verbum, ditos infieys. Sed nulla istarum defini

tionum videtur satis exacta. Primo enim contra Sylvestri definitionem facit, quod vetita in hoc. c. etiam tempore pacis non possunt deferri Sarracenis, secundum resolutionem suam ibidem, & Communem Doctorum in. c. Significavit. & in. c. Quid olim. infra eod. Ergo etiam Sarraceni, quibuscum non est Christianis ulli bellum, comprehenduntur. Deinde contra id, quod significat ordinatio regia facit, quod verbum, Sarracenis, siue sit nomen gentis, siue nomen se-
 Etæ, multo alios, quam Mauros, hoc est, ex Mauritania oriundos includit. Tertio contra sententiam magis communem facit, quod eam consequeretur, omnes Christianos, qui abhinc circiter quindecim annis vetita in hoc. c. in Angliam, & in aliquot provincias Germaniae superioris detulerunt, in hunc canonem incidisse. Quia ab eo tempore rex Angliae, & aliquot principes Germaniae declarati fuerunt heretici à Paulo. 3. Consequeretur item, quod Armeni, qui biennio lapsa regi Persarum contra principem Turcarum hostem Christianorum sauis

simum, opem tulerunt, in hanc eandem excom-
 municationem inciderunt. Galli item, qui abhinc
 sex annos Aeneobarbo, siue Barbarroxa duci
 Turcarum principis in auxilium suum venien-
 ti opem tulerunt. Caesar item, qui regem Tuneti
 Sarracenum, contra tyrannum eundem Sarracenum
 armis restituit. Imò & rex, et dominus noster
 Lusitanorum, qui regi Fecensi contra alios re-
 ges Sarracenorum fauisse dicitur: et etiã nunc
 apud Indos alijs Sarracenis contra alios Sarracenos
 3 fauere auditur. Quarto Tergoloco, ut
 aliter eam resoluã, admoneo primo, originario
 verbi, Sarraceni, significatu, significari popu-
 los Arabiæ post Nabathæos, Plinio autore libro
 6. c. 28. dictos à Sarraca, eiusdem Arabiæ vrbe:
 non à Sara vxore Abrahami, quo se iactant:
 vel illo arg. quod à Sara Sarani dicidebuisset,
 & nõ Sarraceni, sicut ciues Sarræ Sydoniæ vr-
 bis, Sarani sunt dicti. Eam tamẽ Mahometus
 ansam amplexus vanissimæ gēti persuasit, eos
 4 solos omnium mortaliũ legitimos esse diuinæ pro-
 fessionis successores. Admoneo quoque secundo,

causam, † & originem defectionis huius gentis 4
 à Romano imperio, ecclesiaq; Romana hæc, quæ
 sequitur, fuisse: Ex ea Sarracenorū gente dele
 Etā militū manus Heraclio imperatori Chri-
 stiano militabat, quando ille regem Persarum
 Cosdroam paganum vicit, & cepit: cumq; sti-
 pendium peteret, is, ad quem ea res pertinebat,
 subiratus respondit: vix est, unde Græco, &
 Romano militi solvatur, & hæc canum turba
 tam impudenter efflagitat stipendiū? Ad quā
 vocem ira succensit ab Heraclio, & Romano
 imperio defecerunt: & in Syria aucti † Dama-
 scum occuparūt. & inde aucto ex his, qui domi
 remanserant, exercitu Aegyptum ingressi fa-
 cilè ea terra potiti sunt, vicinorum Arabū cō-
 meatu, & auxilijs adiuti. Qui deinde Maho-
 meti figmentis imbuti Persas bello petitos vice-
 rūt. Deinde Antiochia nobilissima vrbe capta,
 Hierosolymis potiti, diu exata Rhodio, & Sici-
 lia, totam Aphricam, & Liuiam ad Oceanum
 vsque suis opibus, & perfidia adiecerūt. Qui
 et Hispanias omnes, præter Cātabros, & Astu

res occuparunt. Imò & Gallias aggressi, Burde-
galaq; Pictavisq; direptis, vsque ad Ligerim
fluum occuparunt, reliqua omnia occupatu-
ri, ni^t Carolus Martellus magna virtute oc-
curri^t set, & quadringenta millia militum ex
eis obtruncasset, Paulo Aemilio eruditissimo,
fideliqu; autore. Admoneo tertio, his successi-
bus factum esse, vt hoc nomen, Sarraceni, quod
a principio nomen fuit gentis, nunc sit: imò et tē-
pore huius cap. iam cœperit esse nomen se^te
Mahometiæ deditorum.

7 HIS igitur^t premonitis difficultatē prædi-
c^tã resoluturus dico illo verbo, Sarracenis, i hoc
c. posito cōprehēdi Mahometiæ perfidiæ se^ta-
tores omnes, & solos, qui Christianæ ecclesiæ
res occupant, vel impugnant actu, vel habitu:
et fautores eorum, quatenus tales sunt. Dixi,
Mahometiæ perfidiæ se^tatores: quoniam ver-
bum hoc, Sarracenis, in hoc. c. positum, vt præ-
monui, licet à sua origine nomen gentis fuisset:
antequàm tamen hoc. c. et. c. Ad liberandã. in-
fra eod. constituerentur, iam cœpit esse nomen

secta: et ad hūc vsque diem tale perseverat. Dixi, omnes, ad includendum, non solum eos, qui Syriam, in qua terra sancta, vestigijs summi ducis nostri IESV CHRISTI ornata, sita est, incolunt: sed etiam Aegyptum, Liviā, Mauritaniam, et residuum maris nostri tractum, vsque ad Oceanum in Africa occupant: Assyriam item, Arabiam, et Mesopotamiam in Asia: Græciam quoque, et alia (proh dolor) multa, quæ Christianorū fuerūt, in Europa tenent. Dixi autem, solos, ad excludendos alios infideles, quorum specialiore mentionem paulò post faciemus. Dixi, qui Christianæ ecclesiæ res occupant, &c. ad excludendū eos, qui id non agunt. Dixi, habitu, ad comprehendendum eos, qui res Christianas actu quidem nō impugnant: tamen impugnarent, si possent, odio Christianismi. Dixi, fautores eorum, ad comprehendendum omnes, qui prædictis Sarracenis fauent, & opitulātur. Quod nemo alius (quod sciā), tetigit. Nam Sylvester, qui solus videri potest id tetigisse, nō ait illud de fautori

bus simpliciter: sed de Sarracenis Sarraceno-
rum bellantium fautoribus: Verum autem vi-
detur. Quia satis opis fert Sarracenis contra
Christianos, qui fert opem eis, qui Sarracenis
contra Christianos bellantibus opitulatur, arg.
l. Is qui opem. C. l. In furti. §. Ope. ff. de fur.
C. §. Interdū. Instit. de obligat. quæ ex delict.
nascuntur. Addidi, quatenus sunt tales, ad ex-
cludendum eos, qui iuvant Sarracenos prædi-
ctos alio iusto respectu.

9 EX qua resolutione [†] infertur primo, com-
prehendi Turcas. Tum, quia etsi (ut aiunt) ali-
quid inter eos, & alios Sarracenos distat: tamē
omnes sunt Mahometiæ perfidiæ sectatores: &
generali nomine dicuntur Sarraceni: licet hi
sint Sarraceni Turcæ, & alij Sarraceni Ara-
bes, & alij Sarraceni Mauri, Aegyptij, Aphri-
cani, Persæ, & alij alio nomine speciali appellen-
tur: Sicut & omnes in CHRISTŪ credentes ge-
nerali voce Christiani dicuntur, iuxta glo. sin-
gul. c. 1. 22. d. licet alij sint Christiani Romani, a-
lij Græci, alij Hispani, alij Galli: & alij alio no-

mine speciali dicti. Tum, quia ipsi Turcæ occupant nūc Syriam, vbi terra sancta est, facit. c. Ad liberandam terram sanctam. infra eo. ibi: In dispendium terræ sanctæ. II. infertur comprehēdi omnes Sarracenos principales, & fau- 10
tores eorum, quibuscum est bellum Christianis ob Christianismum: licet nulla, quæ fuerint ecclesie Christianæ, occupent. Quales videntur aliquot in Indijs, & in insulis Indici, & Persici maris. Quia constat eos esse Sarracenos, & impugnare Christianismum. Quæ res maximè Christianæ ecclesie peculiaris est, & qua maximè ab alijs omnibus distat. c. Ad mēsam. & c. Audi denique. ii. q. 3. Non obstat, quòd. c. Ad liberandam. infra eod. ob occupantes terrā sanctā, vel occupare volentes principaliter constitutum videtur, vt ex illis eius verbis: In dispendium terræ sanctæ: & ex cōcilio generali, vnde desumptū est, satis colligitur. Tum, quia principium illius. c. simpliciter excommunicat omnes deferentes arma Sarracenis, contra **CHRISTVM**, & populum Christianum: &

tales sunt Sarraceni, qui odio Christianismi cum Christianis pugnant, etiamsi nihil aliarum rerum eorum detineant, detineréue velint. Tū, quia illa verba huius. c. ad impugnandos Christianos, omnes eos impugnantes comprehendunt. Tum, quia verba processus cœnæ domini relata in. S. cōfirmatione notab. I. omnes nominis Christiani inimicos includunt. At constat, Sarracenos impugnantes Christianos ob Christianismū esse tantinominis inimicos. III. inferitur, † cōprehendi etiam apostatas perfidos, qui Glaucū Homericū insigniter stupidum imitati Christianismū pro Sarracismo, hoc est, χρύσεια χαλκείων, aurea pro æreis cōmutarunt. Hi enim licet baptismo renati fuerint, & in Hispania, Gallia, vel alia Christianorum terra, & non in Arabia orti: Sarraceni tamen sunt, prout nomen, Sarracenus, nomen est sectæ, non gentis, ut prædictum est. IIII. infero, † cōprehendi etiam Christianos in terris Sarracenorum, de licentia eorum regum negotiantes. Tum, quia satis videtur de ferre Sarracenis quoad mentē

huius cap. & sui similia, qui defert subiectis eorum, è quorum manibus, cum volent, ea Sarraceni habere possunt. Tum, quia per hoc potentia regum Sarracenorum crescit. Eo enim quis maior, & potentior est, quo maioribus, & potentioribus præest, Authen. de defenso. ciuit. §. Nos igitur. collat. 3. Tum, quia satis tradit Sarracenis, qui tradit Christianis negociatoribus, mox ea illis vendituris, & tradituris, arg. l. Qui sic soluit. ff. de solut. Quod tamē, mea sententia, non procedit, in Christianis ibi habitantibus, & volentibus tenere arma abscondita, quo ea in Sarracenorum perniciem, cum opportunum fuerit, exerant, & stringant. In his enim, & verba, & ratio huius. c. cessant. V. Infertur ex hoc. 4. corollario solutio illius q. quam ex facto interrogabar: An in huius canonis, & processus coenæ Domini censuras incidit, qui prohibita vendidit, non Sarracenis: sed Iudæis, & Christianis apostatis Sarracenorum terras habitantibus, & Christianis ibi negociantibus? Respondendū enim videtur, per

prædicta, incidisse. VI. infertur ex eodem. 4.
 corollario etiam solutio illius. q. quam ex facto
 interrogabar: An qui Christianis Constantino
 polim, & alias Græciæ vrbes, oppida, & rura
 inhabitantibus vendiderunt arma, quo ea occul-
 ta in perniciem Sarracenorum haberent, inci-
 derint in hanc excommunicationem? Respondendum
 enim videtur per prædicta, non incidisse. VII.
 13 infertur, non t̄ comprehendi Sarracenos, qui-
 bus bellum iustum est cōtra Christianos: & ne-
 que occupant, neque occupare curant res eccle-
 siæ Christianæ, neque pugnant odio religionis:
 sed ob aliã causam. Quales fortè sunt aliquot
 nunc apud Indos, qui pugnant aduersus Chri-
 stianos, non ob religionem: sed ob terras, quas ip-
 si putant malè à nostris occupatas. Qui si bel-
 lum iustum aduersus nos facerent, & religio-
 nis causam non immiscerent, non putarem pro-
 fecto comprehendi. Tū, quia huius canonis mēs
 est enervare potentiam Sarracenorum iniuste
 contra nos pugnantium, vt ex omnium scriptis
 satis colligitur. Si autem iniustum bellum face

vent, putarem ipsos includi. Quoniam bello iniuste suscepto, quo aliqua ex parte illud iustificent, religionis causam miscere solent, & incipere odio nostrae religionis, & amore suae perfidiae pugnare. VIII. infertur, non tamen comprehendendi Sarracenos in terra Christianorum sub potestate regum eorum degentes, etiamsi sint prohibiti habere eiusmodi arma, & alia ad apparatus bellicum pertinentia. Tum, quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis: ergo & ipsa prohibitio. l. Adigere. §. Quanus. ff. de iure patro. c. Suggestum, & c. Meminimus. de appellatio. cum annotatis in illis per Panor. & Deci. Tum & nervosius: quia hi, licet Mahometiae perfidiae sectatores sint: non tamen occupant res Christianas, neque impugnant eas actu, vel habitu. Quod requiritur, ut hic includantur, per resolutionem praemissam. Excipio tamen eos, qui probabiliter praesumerentur hic vetita emere, quærere, vel accipere ad deferendum alijs Sarracenis, extra Christianorum imperia degentibus: vel ad servandum abscondita, in Chri

14

stianorum perniciem proferenda, cum exerci-
 tus Sarracenicus nos invaderet. Eiusmodi e-
 nim saltem habitu res Christianas impugnant.
 15 IX. infertur, † non comprehendere Sarracenos,
 qui impugnant alios Sarracenos contra Chri-
 stianos pugnantes, vel nos cōtra illos defendūt,
 adiuvantue: Imō neque Sarracenos, qui casibus
 licitis, iuxta Oldrad. consil. 71. Nunquid. & re-
 solutionem communem in. c. Ad liberandam.
 infra eod. à Christianis rogati iustè illos defen-
 derent, vel iuvarent contra alios Christianos
 suas terras invadentes, vel iniustè illas occupan-
 tes. Tum, quia causa finalis huius. c. cessat, sal-
 tem quoad ea, quæ post bellum illud expletū con-
 tra nos vsui esse non possent. Tū & nervosius:
 quia eiusmodi Sarraceni, licet alio respectu
 sint inimici Christianorum, & res ecclesie oc-
 cupent, vel impugnent: hoc tñ, quo Christianos
 cōtra alios infideles iuvāt, vel infideles contra
 Christianos iniustè bellātes impugnant, nō sunt
 tales. Quamvis semper, quoad eius fieri potest,
 curare debet princeps vsurus Sarracenorum a

xilio, ne illis ea tradat, quæ illo bello expleto con-
 tra Christianos vsui esse possint, qualia sunt ar-
 ma. X. infertur, non comprehendit etiam Sar-
 racenos, † quibuscū est pax Christianis, quiq; **16**
 non fauent alijs cū Christianis belligerantibus:
 Et inter quos, Et Christianos nulla est iusta cau-
 sa bellandi: quales sunt multi, vt audio nunc cir-
 cum terras Indiæ Lusitano imperio parentes:
 Inter quos, Et Christianos nūquam ob religio-
 nem, neque ob aliam causam fuit bellū. Hi ete-
 nim, licet Mahometiæ perfidiæ sectatores sint:
 restamē Christianas neque occupant, neq; actu,
 vel habitu impugnant. Excipio tamē, illos qui **17**
 sciuntur, probabilitérue creduntur ea esse men-
 te, vt primo quoque tempore, data eis ad id potē-
 tia, et opportunitate, suis sedibus expellāt Chri-
 stianos, eo præsertim, quòd Christiani sint. Quo-
 niam huiusmodi Sarraceni, et si actu non im-
 pugnant res Christianas: habitu tamen id fa-
 ciunt: Et per consequutionem sunt Sarraceni,
 de quibus hoc. c. loquitur, per resolutionē præ-
 missam. XI. infertur, † non cōprehēdi Iudæos,

quatenus Iudæi sunt: quia non sunt Mahome-
 tiæ perfidiæ sectatores: & ita neque Sarrace-
 ni. Dixi, quatenus Iudæi sunt: quia quatenus
 subiecti Sarracenis, comprehēdi possent: puta,
 si habitaret terras subiectas Sarracenis hic cō-
 prehensis. Quos tamen arbitror comprehendi
 per processum cœnæ Domini. Quoniã etsi nō
 sint Sarraceni, neque Turcæ: sunt tamen ini-
 mici nominis Christi: & adeò quidem, vt si pro
 voluntate nocendi nobis esset eis potentia, mul-
 tō grauius, quàm illi nomen illud, quod super
 omne nomē est, infestaret. In quo tamē eius in-
 finita [†] bonitas quàm optimē nobis consuluit: dū
 18 eis se, lucemq; suam apertam reuentibus, po-
 tentiam, virtutem, & animum ademit, perpe-
 tuæq; seruituti, ac ignominia apud ònes gentes
 eos addixit. Iuxta enim prædictionem Iacob,
 Genes. c. fin. à deo ablatum est eis sceptrum, &
 regia potestas, post veri Messiaë CHRISTI sa-
 cro sanctissimum aduentum, vt nusquam postea
 apud eos sit, vel fuerit. Nam vllam eorum gen-
 tem esse clausam inter mōtes Gog, & Magog,

quæ tempore Antichristi ei sit adhæsura, va-
 nissimum esse constat, etiam attestatione Iu-
 daeorum, qui id maximè explorauerunt. Neque
 enim illud significauit Iohan. Apocalyp. 20.
 & liber illud continens apocryphus est: & ab
 Hierony. & ab omnibus alijs reiectus. XII.
 infertur, † non comprehenditur per .c. hoc, neque
 alia iura communia, hæreticos Sarracenis non
 subditos. Quia non sunt Sarraceni. Imò neq;
 per processum bullæ prædictæ. Quia non sunt
 Turcæ, neq; nominis Christiani inimici. Quo-
 niam, etsi Romanæ ecclesiæ non obsequantur: ve-
 nerantur tamen nomē CHRISTI: Neque est
 omnino par ratio de illis, ac de Sarracenis. †
 Quoniam, etsi peior est eorum infidelitas, quā
 Sarracenorum, & plus peccent, quàm Sarrace-
 ni, iuxta doctrinam prædictam, & receptam
 Thom. 2. Sec. q. 10. art. 6. Non tamen sunt inimi-
 ci nominis CHRISTI, sicut & illi: & ita ne-
 que sub verbis horum capitulorum, neque prædi-
 cti processus comprehenduntur. Hæc autē di-
 xerim de hæreticis. Nam de apostatis dictum

19

20

21 est in corollario 3. XIII. infertur, ¶ non com-
 prehendi paganos. Tum, quia non sunt Maho-
 metiæ sectæ, neque per consequutionem Sarra-
 ceni: Et ita verba horum capitulorum eis non
 conueniunt: Et quibus verba legis non conue-
 niunt, ipsa lex non comprehendit. l. 4. §. Toties.
 Vbi Bartol. Et Paul. ff. de damno infect. c. c.
 Indemnitatibus. §. Supradicta. quod in hoc
 est iuris optimum, de electio. lib. 6. Tum, quia
 non inuenitur in eis ead. ratio, quæ in Sarrace-
 nis prædictis, vt palam est. Tum, quia cum ip-
 si credant pluralitatem deorum, credere quoq;
 possunt nostram sanctam legem, Et alias mul-
 tas esse sanctas. Quod multi faciunt: licet suam
 quoque credant bonam. Intelligo autem hæc il-
 lationem de illis paganis, quibuscum nec est, ne-
 que fuit vllum bellum Christianis: quiq; nos o-
 dio non habent: eo quod simus Christiani, quin-
 imò humane nos suscipiunt, Et nobiscum contra-
 hunt. Illi enim, qui Christianos odio haberent,
 eo quod sint Christiani, licet non comprehendā-
 tur sub hoc. c. neque sub. c. Ad liberandam. Et

c. Quod olim. & c. Significavit infra eod. &
 minus sub Extravag. Copiosus. de Iudæis. Ioh.
 22. & sub Extravag. Multa. Clem. 5. eod. tit. in
 ter communes. Comprehenduntur t̄ tamē, mea 22
 sententia, sub prædicta clausula cœnæ domini:
 quæ non solum Sarracenos, Turcas: sed etiã om-
 nes Christiani nominis inimicos cõprehendit.
 At constat tales paganos Christiani nominis
 esse inimicos. XIII. infertur t̄ solutio quæ- 23
 stionis illius, quam etiã ex factõ interrogabar
 An Christianos Goam, vel alias Indiæ civitates
 inhabitantes, & de terris quorundam Sarrace-
 norum equos indomitos, aut inualidos, aut ma-
 cros agentes, eosq; post ea iam disciplinatos, aut
 pingues, aut robustos effectos alijs Sarracenis
 v̄dunt, in prædictas censuras incidant? Respon-
 dendum enim videtur, per prædicta, incidere,
 nisi illi Sarraceni nullum cum Christianis bel-
 lum, neque iustam causam bellãdi, etiam secun-
 dum opinionem eorum haberent, neque habuis-
 sent, neque odio haberent Christianos: eo quod
 sint Christiani, neque fauerent alijs cum Chri-

stianis belligerantibus, neque eo animo esse cre-
 derentur, ut quàm primum eorum ad id poten-
 tia sufficeret, Christianos de suis sedibus expel-
 lant: Non tamen eos, mea sententia, excusat,
 quòde quos, quos alijs Sarracenis vendunt, ab a-
 lijs emunt. Tum, quia vendunt eos preciosiores.
 Tum, quia prius eos in terras Christianorum a-
 gunt, & eorum potestati subiiciunt, & contex-
 tus huius cap. non patitur, ut res prohibita, etiã
 si de terris Sarracenicis ad Christianas sit de-
 lata, ad eas iterum reportetur. XV. solutio
 illius quæstionis ex factò propositæ: An Chri-
 stianus Hispanus, qui cū alijs Christianis Ar-
 menijs regi Persarum, cum Turcarum princi-
 pe Christianorū hoste seuißimo proximis añis
 pugnanti, opem tulit, in has censuras incide-
 rint? Respondendum enim videtur non incidisse
 illum, neque alios Armenios. XVI. infer-
 tur et solutio illius, quæ in factò est: An qui An-
 glo tiam pridem ab ecclesia non sine catholicorū
 grandi dolore, & iactura, declarato hæretico
 Galliam catholicam affligenti, veletiam intra

regnum suum sese cōtinenti hæc prohibita ven-
 diderint, & vendunt, in has censuras incide-
 rint? Respōdendum enim videtur, non incidisse.
 Quod ipsum arbitror dicendum esse de his,
 qui Lutheranis, & alijs nobilissimæ, sed mise-
 randæ Germaniæ hæreticis talia detulerunt.
 XVII. solutio item illius, quæ ex factō propo-
 nitur: An qui Aeneobarbo, siue Barbarroxe
 classis † Turcicæ duci à Gallo in sui defensionē 25
 vocato, & intra portū Tholonensem agenti, ali-
 qua de prohibitis hîc dederit, feceritue, in has
 censuras inciderit? Respondendum enim est, nō
 incidisse, si saltem in casu, qui bona fide videba-
 tur ei permissus, fuisset vocatus: & si non tra-
 didit ei arma, triremes, aut alia, quæ expleto il-
 lo bello essent contra Christianos vsui futura.
 An autem ille casus fuerit de permissis, vide-
 rint illi, qui in eo cōsuluerunt: Tamen si arbitrer
 credere posse confessarium, cui non constaret
 contrarium, eum fuisse de permissis, vel qui
 bona fide putaretur permissus, quoad effectum
 absoluendi pœnitentem, cui de hac re esset scrupu-

D

26 pulus, ob tanti regni tantam auctoritatem, pietatem, & eruditionem. XVIII. infertur, convenire, & ac differre plurimum bullam coenae domini, et hoc. c. & c. Ad liberandam. infra eod. Convenire quidem, quia utraque comprehendit Sarracenos, & Turcas. Differre autem, quia haec non comprehendunt ullos Iudeos, vel Paganos: illa vero sic eos, qui sunt Christiani nominis inimici: Et ita bullam coenae Domini hac parte latiore esse horum capit. dispositione: sicut e contrario alia ex parte latior est haec, quam illa, ut in notab. 8. infra latius dicemus.

27 XIX. infertur, & satis recte me respondisse illi grandi quaestioni, quam me Roncamualle nostram virgini matri sacram visentem, interrogavit magnas quidam Hispanus, cum rex Galliarum Franciscus ante paucos annos quatuor exercitibus quatuor partes imperii Caesaris, nempe Rusilionem, Navarram, Brabantiam, & Lucenburgum infestaret: cumque scriptis aliquot doctorum virorum bellum illud Galloturcicum diceretur. Quaestio enim erat: An in regem

Gallie, eiusq; regnum eadem libertate, ac ferocia Cesariani pugnare possent, ac in Turcas, & eorum terras: An item his capitulis esset locus contra vendentes eo tempore arma, & alia hic verita Gallo: Eo quod ille esset Turcis foedere conuinctus, videreturq; multis illo in Cesare maximo apparatu bellico Turcicis rebus plurimum fauere. Quippe quo a persequendis Turcis Cesarem diuenteret, & opes extenuaret. Responsum enim ipse, ex facto ius oriri. l. Si ex plagis. §. In cliuo. ff. ad l. Aquiliam. & ex tenore foederis a Gallo cum Turca icti pendere solutionem. Nam si foedus contineret, ut Gallus Turca faueret, etiam eo respectu, quo Turca Christiani nominis est inimicus, vel in perniciem iniustam alicuius principis Christiani, praesertim quatenus Christianus esset: vel contra dispositionem, & prohibitionem huius capituli. & ei concordantium, idem de eo, quod de ipso Turca iudicium esse, per praedicta. Si autem foedus tantum haberet, ut neuter eorum alterum bello infestaret, causa religionis quatenus erat necessarium, excepta: vel quod Turca

28 defenderet Gallum iniuste inuasum à Christianis: & vicissim Gallus Turcam iniuste inuasum à Sarracenis, longe aliud esse dicendum de eo, quàm de Turca: licet iniuste alia de causa bellaret. In dubio autem, donec aliud constaret, non esse credendum, tanti regni tantum regem tam foedum foedus cum Turca inisse, ut se, suosq; omnes in tam foedam ignominiam, tamq; foedas censuras cõjceret, arg. c. 1. de reg. iur. & l. Merito. ff. pro soc. & c. 1. 40. d. etiã si talia indicia haberentur, quæ sufficerent ad iuste credendum eum mouisse bellum iniustum, orbiq; Christiano damnosum, & odiosum. Nec displicuit illi magnati equissimo nostra hæc æqua responsio. Neque vlli debet ea displicere, ne cogatur confiteri, Lusitanos, Italos, Heluetios, Germanos, & alios omnes, qui ei fauissent, vel aliqua hic verita subministraßent, in has cẽsuras incurrisse. Quod ipse certè nec de Castellanis confiteri auderem. XX. † infertur,

29 eum dicendum habitu impugnare Christianos, qui eo animo est: ut primo quoque tempore na-

Et a potētia, & opportunitate impugnandi eos, id faciat, absq; alia iusta causa, quā quia sunt alterius religionis: ideoque magna reipublice prudentia, pariq; animi virtute, ergaq; Deum religione opus esse illi, qui arbitraturus est, an ille, aut ille Sarracenorum, aut Paganorum rex, qui nulla ecclesie Christiane bona occupat, neq; actu impugnat, dicendus sit tamen impugnare habitu. Nam neque quilibet timor vanus ad id iudicandum sufficere debet: neque certitudo belli mouendi est necessaria. Pauciora itē signa sufficere arbitror ad iudicandum animum bellandi habitualem esse regi Sarracenorum, etiā si nunquam cum Christianis bellum gesserit: quā ad iudicandum eiusmodi animum inesse regi Paganorum, cum quo Christianis nunquā fuit bellum: quales multos esse, audio, apud Brasilienses: Eo quod Sarracenorum bona pars tota est in impugnando Christianismo: & facilius iuste timeri potest bellum ab homine secte tam infensae Christianismo: quā a Pagano longe ad amicitiam Christianorum aptiore, ut palam

est. In dubio autem arbitrandū esse iudicarem, potius in esse animum habituale pugnandi, quā contrarium. Quin & si à consilijs regum Christianorum essem, obnixè eos etiam atque etiam orarem, ne permitterent suis, ut vlla arma, aut vllōs equos, aut vlla nauigia infidelibus vllis extra dominia Christianorum de gentibus subministrarent: imò nec artem ea fingēdi docerent. Quoniam omnes timeri possunt, ne adcepta in id potentia, & opportunitate eis impugnet Christianos, volentes eos pedetentim fidei Christiane: imò & suo imperio subycere. Et quamuis hoc magis expedire, magisq; è re Christiana esse putem: non tamen arbitror esse necessariū, nisi id, quod superius dixi, secundum iuris rigorem, neque secundū iuris necessariā equitatem.

V. Notabile, quid appellatione armorum hic, & alibi contineatur, cū nouis, & iuri consonantibus corollarijs.

SUMMARIA.

- 1 Arma etiam propriè omnium artium instrumenta: hic autem pro solis bellicis accipitur n. 2. quorum variæ species, & inuen-
tores. n. 3.
- 4 Arma bellica esse arma defendēdi, etiam propriè, contra Angel. & Iaso. & etiam fustes, & lapides contra eosdem, & alios. n. 5. non autem cultellum paruum, n. 6.
- 7 Arma non esse aliquādo lapides, intentionis defectu, & non significationis, cum intellectu nouo glo. Clem. 1. de statu monacho. n. 9.
- 8 Beneficiū cur non semper curata includit.
- 10 Arma bellica nouè diffinita: qualia nulli homini à natura data. n. 11. & nouè diuiduntur. n. 13.
- 12 Intellectus nouus. l. Armorū. de verb. signi.
- 14 Arma non esse omnia nocētia, nec semper in id fabricata. n. 15. esse præsumpta, & non præsumpta. n. 16.
- 17 Arma cur in alijs statutis aliud significāt. & latius. n. 21. cur hic interdum lapides, & interdum non. n. 19. & idem de lignis. n. 20.
- 18 Intellectus. l. 1. & ibi Bartol. ff. ad. l. Iuli. de vi publi. & §. final. Authen. de armis.

- 22 Arma non esse arcein, neque triremē, neq;
equū: & ideo rusticum posse nutrire, & age-
re equū, licet arma deferre nequeat. n. 24.
Et quæ sunt quoad cap. resolutiue: & cul-
tellum non esse, nisi intentio. & c. n. 25.
- 23 Postliminio in armis locum non esse.
- 26 Armorum materias, prout huiusmodi, nō
esse arma, neque equos, & mulos: & ideo,
& c. n. 27. neque secures, rastra, & c. & ideo,
& c. n. 28.

QVINTO principaliter colligo ex ver-
bo, arma, partem illam summarij no-
stri, quæ habet, vetitū esse Christianis, ne qua
Sarracenis arma subministrant. Circa quod oc-
currit illa difficultas, quòd hoc consequeretur,
nulla vllarum artium instrumēta posse à Chri-
stianis eis deferri. Quia omnia illa appella-
tione armorum continentur, argu. princ. &
cap. Non pila. & c. Conuenior. 23. q. 8. & glo.
l. Nepos Proculo. ff. de verbo. signifi. Neque
lapides, aut fustes. Quoniam eorum appella-
tione continentur. l. Armorum. ff. de verb.

signific. l. 3. in princi. versicul. Armis. ff. de vi, & vi armat. §. Sed ex constitutionibus. Instit. de interdicit. & §. Itē lex Iulia. Instit. de publi. iudi. Quod tamen esse falsum, vsus contrarius dicitur significare.

AD soluendam hanc difficultatē, quæ plus quàm mediocris est, quæq; summarium prædictum quoad verbum, arma, impetit & inquirat, quid eo nomine contineatur: dico primum: armorum appellatione largè, sed propriè sumpta, contineri omnia omnium artium instrumenta: vt agriculturæ, iuxta illud Maronis. 1. Georgicorum: Dicendum & quæ sint duris agrestibus arma. Et artis pistoriæ, iuxta illud eiusdem. 1. Aeneidos: Tum Cererem corruptā vndis, cerealiaq; arma expediunt. id est, instrumenta, quibus ad pistorium opus vtimur, vt pilis, mola, vanno, cribro. Et artis nauticæ instrumenta, iuxta illud eiusdem. 5. Aeneid. Colligere arma iubet, validisq; incumbere remis. Et artis studendi, iuxta illud Plinij: Cuius arma erant, non venabulum, & lancea: sed stylus, & pugil.

lares. Et lachrymæ, & orationes arma dicuntur clericorum in principi. C. c. Conuenior. 23. q. 8. & instrumenta nauium, in. l. 1. §. Magistrum. ff. de exercitor. dicuntur armamenta: & armatur nauis, cum instruitur, ead. l. 1. §.

2 Non autem. † In hac autem materia, & similibus nō ita latè accipitur verb. Arma: sed tantū pro instrumentis artis militaris: & ita pro armis bellicis, iuxta illud. 2. Reg. 1. † Quomodo perierunt arma bellica? Quæ varia sunt. Quorū inuentores scribit Plin. lib. 7. c. 56. natural. histor. & species plurimas Iustinian. in. §. final. Authen. de armis cella. 6. Gellius lib. 10. noctiū attic. c. 20. & Veget. lib. 4. de re milit. II. dico, quòd appellatione armorum, etiam ad bellica restricta cōtinentur † arma defensionis causa parata, etiam propriè, vt Alber. ait in. l. Armorum. ff. de verb. signifi. quæ id irrefragabiliter probat in hæc verba: Armorum appellatio non vtiq̄ue tātum scuta, & gladios, & galeas significat: sed etiam fustes, & lapides. Cui similis est in. §. Sed ex constitutionibus. Instit.

de inter. & l. 3. §. Armis. ff. de vi. & vi ar-
 mar. Probat, inquam, irrefragabiliter. Quia
 iuris consultus agens de propria verborum si-
 gnificatione ait, armorum appellatione signi-
 ficari scutum, & galeam: quæ constat esse de-
 fensionis causa parata. Non obstat, quòd con-
 trarium tenuit Angel. in. §. Ex maleficijs. n.
 12. & 13. Instit. de actio. et eum sequatur Iason
 ibidē. n. 83. & sequenti, arg. eius, quod ait Bart.
 in. l. 1. ff. ad. l. Iul. de vi publ. s. quòd lex illa pro-
 hibens haberi arma, non prohibet arma defen-
 sionis causa parata. Sed nō obstat: Quia ratio,
 quare appellatione armorum nō veniunt ibi de-
 fensoria, non est, quia nō sunt propriè arma, sed
 quia defuit intentio animi legislatoris ad com-
 prehendendum ea. Quod conijcitur ex mate-
 ria legis, quæ agit de vi publica, quæ non infer-
 tur armis defensivis: sed offensivis, ut palam
 est. Itaque in hoc. cap. etiam defensionis tantū
 causa parata prohibetur. Quoniam verba, &
 ratio eius habēt in eis locum: ut etiam probat. l.
 2. C. Quæ res expor. non deb. III. dico, † ap

pellatione sic stricta armorum bellicorum comprehendi etiam propriè lapides, & fustes, ut Felin. ait & Alciat. in. d. l. *Armorũ*. quæ id irrefragabiliter probat, quatenus agens de propria verborũ significatione habet, armorũ appellatione significari fustes, & lapides. Quod ipsum habent etiam aliæ leges ei similes supra citatæ. Non autẽ probat ponderatio verbi, continetur, à Felin. indiligenter facta. Quia tale verbum in illa lege non est. Contrarium tamen tenent etiam in hoc Angel. & Iason, ubi supra: & Rom. in. l. i. §. *Occisorum*. ff. ad Sylen. & Corneus consil. 199. n. 4. Et Angel. quidem, & Iason moventur, per glo. sing. Clem. i. §. Quia verò. verb. *arma*. de stat. monach. quatenus habet quòd Clem. illa excõmunicans monachos intra monasterij septa arma tenentes, nõ includit eos, qui lapides, & fustes tenent. Ludovicus autem movetur per §. final. Auth. de armis. collat. 6. quatenus prohibens priuatis ne fabricentur arma, non prohibet fabricari cultellos minores, quorum vsus non est in prælijs. Vbi glo. sing. an

notavit, cultellos † ad parandas poenas non esse
 arma. Cuius ratio illa videtur, quod in aliū v-
 sum, quàm bellicū principaliter sunt ficti, &
 effecti: At lapides, & fustes non sunt principa-
 liter in bellicum vsum ficta, vel effecta, ut palā
 est: Ergo neque hæc erunt magis arma, quàm
 predicti cultelli. Tertio facit. l. Omne. §. Si quis
 cōmilitonem. ff. de re milit. que habet, eum, qui
 lapide cōmilitonem vulneravit, à militia reijciē-
 dum: qui verò gladio, capite puniendum.

Hæc tamē non obstant. Non primū. Quia
 glo. illa † dicens, lapides, & fustes ibi non conti-
 neri appellatione armorum, non se fundat in de-
 fectu significationis propriæ verbi: sed in defe-
 ctu intentionis mētis cōstituentis. Postea enim
 quàm affirmavit, appellatione armorū, lapides,
 & fustes contineri, subdit. Non puto tamen au-
 torē sic latissimè intellexisse. Per quod palā sen-
 tit, non significationem verbi: sed intentionem
 auctoris defuisse. † Sicut in simili appellatione be-
 neficij propriè omnia beneficia, etiā dignitates,
 & quibus cura animarū inest, continetur, exce

pris gratijs, & expectatiuis, in quibus non desi-
 nant cōtineri ex defectu significationis: sed intē-
 tionis animi scribētis, volentis sola simplicia cō-
 prehendi. c. Cū in illis. in princ. de preb. lib. 6. ut
 la:ius diximus in. d. c. final. & in. rub. de pre-
 ben. & post Deci. anno superiore in. c. Postula-
 9 sti. de rescript. Intentionis autem defectū t̄ col-
 ligere potuit illa glo. vel ex vsu loquendi vulga-
 riore, quo videtur vsus ibi Papa: velex condi-
 tione personarū, de quibus agitur: nempe mo-
 nachorum, quibus, quæ arma vulgus appellat,
 grandi dedecori sunt in cella: cum tamen nec
 paruo sint lapides, & baculus aliquis in aliud ali-
 quod opus vtilis. Ad secundum respondebit illa
 tio. 7. Ad tertium dico, non probare lapides non
 esse arma: sed non esse gladium: quod nemo ne-
 gat. IIII. dico, arma bellica nusquam, quod
 sciā, esse satis rectē diffinita: posse autem, mea
 10 sentētia, rectē diffiniri t̄ esse: Arma ficta prin-
 cipaliter ad præliandū eis, quatenus talia sunt,
 vel in id ante conflictū assumpta. Dixi, arma,
 pro genere. Quoniam omnia arma bellica sunt

arma, nō contrā oīa arma sunt bellica. Quia
 omnium artium instrumenta dicuntur arma,
 per prædicta, cum tamen sola militaris artis
 dicantur arma bellica. Dixi, facta principaliter
 ad præliandum; ad excludendum ligones, rastra,
 secures, & id genus alia in alios usus, quā præ-
 lii principaliter parata. Dixi, eis, ad excluden-
 dum loca, vnde præliamur: de quibus in coroll.
 ii. Dixi, quatenus talia sunt: quia nonnunquam
 alio respectu considerata nō sunt arma bellica,
 vt corollarium. 5. demonstrat. Dixi, vel in id as-
 sumpta, ad includendum ligones, rastra, secures, la-
 pides, scipiones, martellos, & alia ad præliandū
 assumpta: licet simpliciter in alios usus fuerint
 comparata. Ea enī, & si absolute sine intentionis
 ea desumentis consideratione non sunt arma bel-
 lica: sunt tamen ea perpensa. Addidi, ante con-
 flictum: quia si rixa subito cohorta, alterū per-
 cussit vel duro frustro panis, vel œnophoro, vr
 ceolone: quoniam ad alium usum in manibus ha-
 bebat, non dicetur armis percussisse, secundum
 Angel. receptum in l. Si pignore. §. Furem.

- ff. de fur. & in l. Armatos. ff. ad l. Iuliã. de vi pub. Ex quibus infertur primo, † arma bellica nulla videri esse data homini à sola natura cœlorum rege. Quoniã nihil à natura, quæ Deus est etiam cœlos gubernans, & omnia naturans, ut utar verbis glo. l. Respiciendum. ff. de rebus cred. videtur ei datum, quo principaliter aliũ offendat, seu seipsum defendat. Quod utinam terrarum reges, saltem Christiani satis animaduverterent, quo à bellis horrendis abstinentes pacem placidam semper amplecterentur. Quod pulchrè in Chiliadibus, in parœmia: Dulce bellum inexpertis, tractatur. II. infertur, † legem illam Armorum, de verb. sig. & omnes similes habentes lapides esse arma: nouè, ac singulariter intelligendas esse, de lapidibus ad prælium arte paratis: quales sunt pilæ lapideæ aptæ ut à bombardis emittantur, vel de lapidibus ad nocendum assumptis. III. infertur, † arma bellica propriè dicta, diuidi primò in offensionis causa parata: & in defensionis causa comparata. Secundo in arma, quæ

sunt bellica intentione animi fabricantis tantū:
 Quae diffiniri possunt esse: arma bellica in præ-
 lium principaliter facta: & in arma, quae sunt
 bellica: intentione animi ea assumptis tantū:
 quae diffiniri possunt, esse: arma bellica in præ-
 lium assumpta, licet in alium usum principali-
 ter facta: & in arma, quae sunt bellica, tam in-
 tentione animi fabricantis, quam assumptis:
 quae diffiniri possunt, esse arma bellica in præ-
 lium principaliter facta, & assumpta. IIII.
 infertur ratio^t reprobandi eos, qui satis oscitan- 14
 ter dixerunt, omnia, & sola, quae nocere pos-
 sunt, posse propriè appellari arma. Reprobatur
 enim hoc per prædicta. Primo quidē, quia fru-
 stum durum panis, œnophorum, & alia multa,
 antequam ad nocendum assumantur, sunt de nu-
 mero eorum, quae nocere possunt: & tamen nō
 sunt arma, secundum Angel. receptū in. d. l. Si
 pignore. §. Furē. ff. de furt. & l. i. §. Arma-
 tos. ff. ad. l. Iul. de vi publ. Secundo reprobatur,
 eo quòd arma defensoria, quae neque intentione
 fabricantis, neque intentione assumptis nocere

E

15 possunt, sunt arma bellica. V. infertur, † fie-
 ri posse, ut quemadmodum ea, quæ intentione
 fabricantis non sunt arma bellica, intentione as-
 sumentis fiunt arma bellica: ita etiam ea, quæ
 sunt arma bellica intentione fabricantis, quan-
 doque fiant non bellica intentione assumētis ea:
 Adeo quidem, ut desinant cōprehendi sub statu
 to prohibente illa deferri. Verbi gratia: lanceæ,
 vel enses ligati in fasciculo, quem mulio suis mu-
 lis, aut calo humeris ex alio oppido in aliud por-
 tat, vel baiulat, non dicentur arma, quoad illud
 statutum. Nec pugio parvus acutus amici, quo
 monachus intra cellam suam deficiente alio cul-
 tello, pennam ad scribendum aptat, quoad prædi-
 ctam Clem. Neque ensis, quo quispiam deficien-
 tibus alijs gladiolis ad panem, & carnes secan-
 das utitur. Neque pusio, siue parvus puer, qui
 de alia in aliam domū arma mutat, dicetur ea
 deferre, quoad illud statutum. Quorū ea una
 ratio est, quod his casibus illa arma non consyde-
 rantur ut arma: sed ut quædā res aliæ. VI.
 16 infertur, probari posse, † esse arma bellica, quæ

non presumuntur talia: & non esse arma bellica, quæ presumuntur talia: & ita nonnunquam dicenti, aliqua esse arma, incumbere probationem, & nonnunquam neganti. Si enim constet me detulisse enses, & contendam illos non fuisse tunc mihi arma, oportet me id probare. Et si constet me detulisse lapides, & contendam, eos non fuisse tunc mihi arma, adversario incumbit probatio, quòd fuerunt. Quæ enim principaliter in prælium parata sunt, presumuntur deferenti fuisse arma, nisi contrarium probet. Et e contrario ea, quæ principaliter non sunt ad præliandum facta, non presumuntur arma fuisse deferenti, nisi probentur talia. VII. inferitur, † quòd verbum, arma, prolatum in materia, in qua solum agitur de offendendo sola offensoria, & non defensoria comprehendit. Qui est germanus intellectus doctrine Bartol. in l. i. ff. ad l. Iul. de vi pub. † Prolatum item in materia, in qua solum agitur de armis bellicis ex intentione fabricatis, sola facta principaliter ad prælium dici arma, & non alia. Qui est germanus

nus intellectus. §. final. Authen. de armis. col. 6. Prolatum autem in materia vtrisque congrua, qualis est nostra, vtraque comprehendit.

19

VIII. inferitur, † in huius cap. & bullæ cœne Domini censuras incurrere eos, qui lapides, & alia, quæ nocere, vel defendere possunt: sed non sunt principaliter in hoc parata: Sarracenis subministrant, quo illis in prælijs ad offensionem, vel defensionem contra Christianos utantur: Nō autem illos, qui in alios vsus bona fide deferunt, etiamsi fortè Sarraceni casu aliquo eis in prælio contra mentem deferretium utantur, ut latius ex .10. notab. colligas. IX. infer-

20

tur, † multa esse, quorum ad Sarracenos delatio malo animo facta hoc cap. includerentur: eadē sine tali animo effecta non includantur. Inferitur & ratio defendendi Prieratem dicentem, quòd delatio lapidum ad edificandum, & lignorum ad ignem fouendum non esse hic prohibita.

21

X. inferitur † ratio, quare verbum, arma, in alio statuto continet solū offensoria: in alio verò etiam defensoria: & in alio sola in præ-

lium fabricata: in alio verò etiã in prælium assumpta. Est enim ratio diuersitatis, varietas finis disponentis. Finis enim statuentis, ne arma extra regnum, vel ciuitatem deferatur, est, ne ciuitati, vel regno desint arma, quibus hostes à finibus suis prælio arceant: vel ne hostibus detur copia eorum, quibus ciuitatem, vel regnum impetant. Et quia in hunc finem, tam arma causa defensionis, quàm offensionis parata sunt necessaria, ideo vtraque tali statuto videbuntur contineri, iuxta. l. 2. C. quæ res expor. nõ de. Et iuxta hoc cap, Et. c. Ad liberandam. infra eod. Finis autem statuentis, ne quis arma, quibus vim faciat domi habeat, est, ne vis publica vlli fiat. Et quia ea vis armis offensionis causa paratis fit principaliter, ideo tale statutũ alia nõ cõtinebit, iuxta doctrinã Bart. in. d. l. 1. ff. ad. l. Iul. de vi. publ. Finis statuentis, ne quis arma sine eius permisso fabricetur, est, ne arma, quæ sũt bellica intentione fabricãtis, penes priuatos sint autoritate priuata: ideo sub eo continebũtur omnia arma, quæ sua fabricationis forma in præ-

lium destinat, tam defensoria, quàm offensoria:
 non autem cultellus ad aptandas pēnas, vel ad pa-
 nem, vel carnes scindendas. Non item Vlla alia,
 quæ sola intentione assumptis sunt arma belli-
 ca, iuxta. §. final. Auth. de armis collatio. 6. cū
 sua glo. sing. Ex qua cōsyderatione multæ quæ-
 stiones quotidianæ solui possunt, & multa mul-
 torum dicta probari, reprobari, & conciliari;
 quod breuitatis gratia non persequor. XI.
 22 inferri, † arcem, ex qua nas, & illam propugna-
 mus: triremes, è quibus pugnamus: & equos, cū
 quibus præliamur, non esse arma bellica. Quo-
 niam licet in prælium principaliter aut sint fi-
 eta, aut assumpta, & id genus omnia, per reso-
 lutionem prædictam dicantur arma: Nō tamē
 sunt assumpta ad præliandum eis; sed ad prælian-
 dum ex eis, vel cum eis. Non enim præliamur ar-
 ce, neque nauibus, neque equis: sed ex eis, vel cum
 eis, hoc est, adiuti eis: & ita per illam particulā,
 eis, adiectam diffinitioni excluduntur à nume-
 ro armorum. Facit pro corollario hoc. c. Ad li-
 berandam. infra eod. quatenus post excommu-

nicationē deferētium arma Sarracenis, excōi-
 cando vendentes naues eisdem, non obscure si-
 gnificat, nauem non contineri appellatione ar-
 morum. Facit etiam processus coenae Domini,
 quatenus excommunicationi deferentium ar-
 ma addit excōmunicationē deferētium equos.
 Quod antea fecit Extrauag. Multa de iudae.
 Facit quarto lex illa sing. 2. ff. de capt. & post-
 limi. quae habet, † nauē longam, & onerariam
 in bello amissam, si recuperetur, ad pristinū do-
 miniū postliminio reditum iri, equum item: ar-
 ma verò non item: Igitur neque nauis, neque
 equus, unde, vel cum quibus pugnatus sunt ar-
 ma. Facit item, quòd licet iure communi Roma-
 no nemo priuatus potest facere arma, vel ven-
 dere Auth. de armis. collat. 6. & tradit Bart. in
 l. 1. ad. l. Iul. de vi. publ. et glo. in rubr. de fabri.
 lib. 11. cōmuniter recepta: † imò neque regulari-
 ter portare iure Codicis. l. 1. C. ut armorum vs.
 li. 11. Nullo tamē iure prohibetur priuatus nutri-
 re, vendere, vel agere equum. XII. infertur
 resolutio † totius huius difficultatis. s. per ver-

E iij

bum, arma, in huius cap. contextu positū prohi-
 bentur sola, & omnia arma bellica, tam defen-
 sionis, quàm offensionis causa parata: quæ sua
 fabricatio, vel intentio animi deferentis, actu,
 vel virtute in præliū destinat: Quo tota hæc dif-
 ficultas resolvitur. XIII. inferitur, non in-
 cidere in has censuras, propter delationem armo-
 rum, eos, qui deferrent Sarracenis scalpella, siue
 cultellos parvulos ad aptandas pennas, neque a-
 lios cultros fictos ad scindendum panem, quorū
 in prælio non est usus. Quoniam nō sunt arma,
 per prædicta. Qui tamen talia deferrent dolo
 malo, vel sine dolo malo, lata tamen culpa, per
 incogitantiam, tantam gladiolorum copiam de-
 ferendo, ut vir quilibet prudens vereri posset,
 quòd eos in talia arma conflarent ad impugnā-
 dum Christianos, in hunc canonem inciderent:
 non quia arma deferrent: sed quia utilia ad bel-
 lum contra Christianos malo animo vero, vel
 virtuali subministrarent, iuxta resolutionem,
 & diffinitionem necessariorum ad impugnā-
 dos Christianos positam in. 4. dicto notab. 10.

XIIII. infertur, † deferentes ferrum, vel
 aliam quamcunque armorum materiam, prout
 armorum est materia, non incidere in has cen- 26
 suras: eo quòd videantur deferre arma: quia nò
 deferunt arma. Quoniam materia armorum,
 quatenus est eorum materia, non est arma. Di-
 xi, quatenus est materia. Quia si quis ferrum
 afferat, vel tradat, quò ipsomet ferro infecto pu-
 gnetur, de numero eorum erit, iuxta dicta su-
 pra in .4. dicto. Dixi, etiam eos non incidere: eo
 quòd deferant arma. Quoniam qui deferunt
 ferrum, incident: eo quòd deferunt ferrum, quod
 expresse hic vetatur, & in notab. sequenti dice-
 tur. Eos autem, qui deferunt materiam aliã ar-
 morum, tunc demum incident, si ea mala men-
 te actuali, vel virtuali, ut ex eis arma contra
 Christianos faciant, deferunt: & alias non, iux-
 ta dicenda in .4. dicto not. 10. XV. infertur,
 eos, † qui deferunt equos, vel mulos grandes, qui
 bus Sarraceni egent ad portandum in bello cõ- 27
 meatum, non incidere in has cēsuras: eo quòd de-
 ferant arma, ut quidam contendebat. Quia nò

Sunt arma, per prædicta: sed eos, qui deferunt equos, incidere in censuras bullæ cœnæ domini. Quia ibi specialiter excommunicantur. Eos autem, qui mulos, in nullas: nisi mala mente actuali, vel virtuali deferant ad bellum contra Christianos, per dicenda in d. notab. 10. Et quæ super clausula cœnæ domini extra repetitionem dicam.

28

XVI. Teos item, qui secures, rastra, ligones, perticas, et id genus alia rustica, vel aliarum mechanicarum artium instrumenta etiam ex ferro confecta deferunt ad Sarracenos, non incidere in has censuras: eo quod arma deferant. Quia hæc nullo modo sunt arma, neque intentione fabricantis, neque intentione assumptis: nisi ea mente deferantur, ut eis Christianos impugnet, vel se defendant ab eis. Quoniam tunc essent arma intentione subministrantis, vel assumptis. An autem alio nomine, quam quia deferant arma, incidant in has censuras? Respondeo incidere, si ea mala mente actuali, vel virtuali subministrant Sarracenis ad impugnandos Christianos, vel se defendendum ab eis, faciendo fossam.

Vallum, murum, vel alia in praelium, vel bellum opportuna. Quia subministrant necessaria, vel utilia ad impugnandos Christianos eo animo malo actuali, vel virtuali, ut eos impugnent, iuxta resolutionem ponendam in. 4. d. notab. 10.

VI. Notab, quòd delatio ferri ad Sarracenos prohibita est: sed non ob hoc alia armorum materia, licet ob aliud sic. &c.

SUMMARIA.

1. Ferri delatio ad Sarracenos prohibita, tam infecti, quam facti. n. 2. Et quid infectum, contra Syluest. n. 3. Sed ob hoc alia armorum materia, non. n. 5. nec claviculi, gladioli, &c. n. 12. nisi, &c. n. 13.
4. Aurum, vel argentum infectum, vel factum quid: & neutrum hic specialiter prohiberi n. 9. nec materiam ferri. n. 10. Sed generaliter sic, si mala mente, &c. n. 11.
6. Lex poenalis de vno frequenti ad aliud rarum extenditur, cum est eadem ratio: alias non. n. 7.
8. Ferri delatio peior, quam alterius materiae.

SEXTO principaliter noto verbū, ferrū, †
 ad hoc quòd delatio ferri ad Sarracenos est
 hic vetita. Idipsū probatur in. c. Ad liberā dā.
 infra eod. & in. d. Extr. Multa. & in clausu-
 la processus cœnæ Domini, vbi idem verbū cō-
 stanter repetitur. Ferrum intelligo † factum,
 vel infectum, per. l. 2. C. quæ res ex por. non deb.
 Quod etiam Angel. à Clauasio vbi supra di-
 xit. Per ferrum autem infectum † non rectè in-
 tellexit Syluest. venam ferri, siue terrā, ex qua
 ferrum conflatur. Quoniam sicut per argen-
 tum infectum, & per aurum infectum † intel-
 ligimus argentum, vel aurum, ex quo nihil est
 formatum. l. Cum aurū. l. Et si nō sint. §. Ar-
 gento facto. & §. Infecti. & l. Quintus Mu-
 tius. ff. de aur. & argent. & adeo quidem, vt
 vas argenteum fractum non dicatur argentū
 factum. d. l. Quintus. §. Cum aurum. Ita &
 per ferrum infectum imperator in. d. l. 2. intel-
 lexit ferrum, ex quo nihil aliud formatū esset.
 Quod, meo iudicio, rectè intellexit Angel. dū
 in hæc verba scripsit: Per ferrum factum intel

ligi ferrum tantum, per quod possent pugnare
vel se munire. Quia broche & similia, non
credo, sunt sub ipso comprehensa. Caietanus autē
vir eruditione, & acrimonia ingenij spectabilis,
cui hactenus assensi, videtur nunc mihi perpen-
dēti penitius eius dicta secum pugnare. Quia
primo sentit verbo, ferrum, posito in. d. pro-
cessu, præcipuam materiam armorum compre-
hendi, significans aliā materiam armorū non
contineri. Quia ratione ibi non contineretur,
eadem quoque hic non contineretur. Deinde ait,
per verbum, prohibita, positū in. d. clausula com-
prehendi omnem materiam primariam, & se-
cundariam armorum. Quod nequit esse verū,
nisi ea hic, & in. d. c. Ad liberādam. esset pro-
hibita. Quia verbum, prohibita, illius clausule
solū intelligitur de prohibitis in his capitulis sim-
pliciter, id est, quoad omne tēpus, & locū prohibi-
tis: Ergo secundum eum illa secundaria mate-
ria hic prohibetur, & non nisi per verbum, fer-
rum: Ergo contraria sentit ibi vir doctissimus
s. per verbum, ferrum, intelligi omnem mate-

riam omnium armorū, & tantum primariā,
& precipuam eorum, quæ sunt contraria.

- 5 Quare cum t̄ mente Angel. cōcordans, & paulo clarius loquens dico, per ferrum intelligi omne ferrum tam factum, quàm infectum, & solū illud. Per factum intelligendo ferrum, ex quo aliquid fabricatum est: per infectum verè, ferrum ipsum in massa, vel lamina extensum, vel conglobatum, & non vena ferrineque alia materia armorum. Primo quidem, quia vna sola armorum materia. s. ferrum hic prohibetur. II. quòd hæc constitutio est pœnalis, & pœnalissima: & ideo restringenda. l. De interpretatione. ff. de pœn. c. Pœne. de pœnit. dist. 1. Nec iuvat respondere id, quod ipse alias respondebam. s. t̄ quod hic exprimitur ferrum, tanquam frequentissima armorū materia: & quòd constitutio pœnalis loquens de vno, eo quòd id frequentius contingit, non excludit aliud, in quo est eadē ratio: sed rarius accidit, iuxta glo. singul. & receptam Clem. 1. verb. Præsidentes. de rescript. Non, inquā, iuvat hæc respōsio. t̄ Quo
- 6
- 7

niã non est eadem ratio de ferro, & alia armorum materia: siue quòd hæc sit eorum præcipua: siue quòd nequeunt tã dura arma fieri ex alia: siue quòd alia armorum materia magis abundabant Sarraceni tempore huius concilij saltem, quàm hac, quæ eorum præcipua est. III. moueor, quòd hic, & in. d. c. Ad liberãdã. & in. d. Extrauag. & in. d. processu continenter exprimitur, ferrum. Et quamuis iam inde à Martino quinto quorannis fulminetur ter, secũdum glo. Clem. i. de iud. vel saltem semel nostra ætate, secundum Cardi. & Anan. in. c. Quod olim. infra. eod. Nunquam tamen vllus Roma. Põtif. adiecit ei, vel aliã materiã. II. facit, quòd licet peccatum sit subministrare Sarracenis aliã materiã armorum: non tamen est tam grande, ac ministrare ferrum, vt palam est. Postremo, quòd omnia iura exprimũt, ferrũ, nõ obstãre, quòd exprimant arma, & ecõtrario: satis clarè per id significãdo, quòd appellatione armorũ non venisset ferrum: neque appellatione ferri arma, ex alia saltem materia, quàm ex ferro fa

Etia. At certè tanta, & maior ratio suaderet, ut appellatione armorum veniret in tali materia ferrũ, & alia materia armorũ: quàm quòd appellatione ferri veniret alia materia ab eo diuersa, vel terra vnde ferrum conflatur: Ergo nihil tale veniet. Facit, quòd appellatione lignaminum galearum, vt in notab. seq. dicemus, non comprehenditur omnis galearum materia: sed solum lignea. Concludo igitur, appellatione ferri, comprehendi hic, & in processu cœnæ Domini, & alijs iuribus præcitatis, omne, & solum ferrum factum, vel infectum, quatenus est mediatè, vel immediatè vtile bello, declarando verbum, infectum, vt supra.

9 Ex quo infertur primo, non comprehendendi hic argentum, † neque aurum, neque cuprum, neq; auricalchum, neque stagnum, neque plumbum, neque vllum aliud metallum. Neque fraxini, neque coryli, neque aliæ arbores hastis, & clypeis ligneis fingendis aptæ. Non item vena ferri, seu terra, quæ in ferrum conflatur. Quoniã nihil horum est ferrum factum vel infectũ.

II. infertur, eos, qui hæc, & id genus alia me-
 diatè, vel immediatè bello vtilia Sarracenis de-
 ferunt, non incidere in censuras bullæ cœnæ Do-
 mini, propter prohibitionem ferri in eo factam:
 inò neque propter verbum, prohibita, † nisi cū
 ea mente formali, vel virtuali deferunt, vt eis
 in bello cōtra Christianos vtantur: tunc autē sic,
 iuxta dicenda in .4. dicto, notab. 10. & corol. 10.
 eiusdem. III. infertur, neque etiam eos, qui de-
 ferunt Sarracenis † clauiculos, quos (vt opinor)
 Angel. appellat, brochetos, & scalpella, seu gla-
 diolos ad pennas aptandas, & cultellos, & diuer-
 si generis fibulas ferreas, & id genus alia, nō in-
 cidere in prædictas cēsuras. Quoniam etsi sunt
 ferrum factum: non tamen sunt ferrum media-
 tē, vel immediatē vtile bello. Quia etsi suapte
 natura mediatē vtilia sunt bello: non tamen sunt
 secundum prudentis viri iudiciū. Quia non
 est credendum, Sarracenos eis esse in bello vsu-
 ros: nisi † tātam multitudinem eorum quis de-
 ferret, vt vir prudens meritō vereri posset, ne
 eis in vera arma cōflatis in bello vterentur. Tūc

F

Enim ob intentionem malam virtuales incidere-
rent, licet formalis abesset, iuxta dicenda in præ-
dicto notab. 10. 4. dicto, & corol. 10.

VII. Notabile, quòd verba illa: li-
gnamina galearū, barbarasint, & quid
contineant, cū multis nouè declaratis.

SVMMARIA.

1 Barbaris verbis sæpe Romanū Pontifi. vti,
& ius Pontificium magna ex parte Gothi-
cum. n. 7. & cur. n. 8. præsertim hic. n. 9. non
tamen abuti sacra scriptura. n. 11.

2 Lignamen, pro ligno, barbarum: & pro, li-
gnamina malè nouè repositum, ligamina,
n. 3. & impudenter. n. 4.

12 Lignaminū latior prohibitio in bulla coe-
næ, quàm hic: & circa sub eis contenta do-
ctores longe varios esse: licet parum atten-
to idem sentiant. n. 13. & resolutio per plu-
ra dicta. n. 14.

5 Galea, pro specie nauis barbarum: & fuisse
triremes, quinqueremes: imò & ordinum
12. 20. 30. & 50. n. 6. & galeas ad bellum aptio-
res, vbi, & quare. n. 15.

- 10 And. Alciatus miraculum nostræ ætatis li-
terarium magna cum iactura literarum
mortuus.
- 16 Galearum materiam omnē neque hic ne-
que in processu coenæ Dñi phiberi: & ita
nec stupā, picem, &c. n. 17. n. 18. ga-
leas autem sic, hic, & ibi. n. 20. & naues in
processu, & in. c. Ad liberandam. infra co.
n. 22. & ligna fraxinea, & corylea, & simi-
lia: & alia trunca, vbi, & ad quem locum,
& per quæ iura prohibita.
- 19 Intellectus declarationis Grego. 9. nouus.
- 21 Materia vetita, vetatur factum ex ea, non
contrà.
- 23 Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & si-
milia, & alia trunca, vbi, & ad quem locū,
& per quæ iura prohibita.

SEPTIMO principaliter † noto verba il-
la: lignamina galearum, ex quibus duo col-
ligo. Alterum quidem extra materiam princi-
palem cap. Alterū verò intra eam. Id, quod ex
tra eam colligo, est, Romanos Pontifices fre-
quenter dictiones barbaras, & ex vulgari ser-

mone desumptas sermoni suo Latino miscere so-
 2 lere. Hæc enim duo verba: lignamina galea-
 rum, barbara sunt. Quāvis enim verbum, li-
 gnum, planè Latinum sit: vnde fit, ligneus, &
 ligneolus, pro eo, quod ex ligno est: & ligna-
 rius, pro eo, quod ad lignum pertinet: & ligni-
 le, pro loco, vbi ligna seruātur ad comburendū:
 & lignosus, pro eo, quod duritiem ligni refert:
 & lignari, pro, ire ad secanda, vel deportāda li-
 gna: vnde lignatio, & lignator. Lignamen ta-
 men nusquā videtur esse apud emendatè loquen-
 tes. Apud tamē Alex. hic, & Innoc. in. c. Ad
 liberandam. infra eod. & Clem. 5. in Extraua.
 Multa. de iudæ. & in processu annuo diei cœ-
 næ Domini: & in cōmentarijs omnium recen-
 3 tiorū passim vsurpatur pro materialignea ga-
 leis fabricandis idonea. Quāvis quidam libri
 nouè excussit pro, lignamina, habeant, ligami-
 na: quos qui emendauit, latinitati quidem ver-
 borum consuluit, cum ligamen, pro, ligamento,
 vel ligatura, apud Columellam sit: menti tamē
 concilij non satisfecit. Quoniam ea nō fuit, ex-

primere ea, quibus ligantur galeæ: sed materiam, ex qua fiunt, ligna. s. quæ voce barbara dixit lignamina, ut etiam satis constat ex Platina in fine vitæ Alexand. 3. qui præfuit concilio, in quo hæc statuta fuere. Facit, quòd eodem verbo usus fuit Clem. 5. in Extrauag. 1. de iud. Eodem item utuntur omnes Roma. Pontif. in bulla cœnæ Domini. Quæ t̄ arguunt impudentiæ fuisse, mutare illud: & temeritatis ubiq; iã hodie grassantis eorũ, qui ad amussim putãt se omnes facultates callere, simul ac verborũ, quibus scriptæ sunt, significationem callent: & satius putant rem sermoni, quàm sermonem rei cedere, contra. c. Intelligentia. quod parum ipsi venerantur, de verbo. signi. Licet itẽ verb. † galea, penult. breui planè latinum sit, cũ pro capitis munimento accipitur, iuxta illud Plinij lib. 7. c. 56. Galeam, gladium, & hastam Lacedæmonij inuenere: vnde galeare, pro, galeam induere: & galeatus, pro galea indutus. Verbũ tamen, galea, pro eo genere navis, quod remis agitur, quales sunt biremes, triremes, quadrire-

6 mes, & quinquereemes, † siue duodecim ordinū, quales habuit Alexander magnus: vel quindecim, quales Ptolomæus Sot. vel triginta, quales Demetrius Antigoni: vel quadraginta, quales Ptolomæus Philadelph. vel quinquaginta ordinum, quales Ptolomæus Philopator, auctore Plinio lib. 7. c. 56. Nullibi, inquam, verb. galea, pro his apud emendatè loquentes inuenitur. Quāuis glo. sing. in. c. Ad apostolicæ. de re iudi. lib. 6. in verb. in galeis. posteritati scripserit illū versicul: Armo caput galea, pelagus percurro galea: quo docuit eam differētiam inter id, quod illa vox significat penult. breui, & inter id, quod penult. longa.

7 Est igitur satis, imò plus satis certum, Romano Pontif. suas constitutiones Latinè cōpositas dictionibus barbaris, & Gothicis respersisse. Et adeò quidem, vt † non erubuerit Laurentius Valla dicere in proœmio lib. 3. Elegant. ius pontificium, siue canonicum ex maxima parte Gothicum esse. Quod tamen verum non est. Causa verò, quare aliqua ex parte tale sit, illa vide-

tur esse, quod postquā † Gothi, & Vnandali se
 mel, iterum †, Italiae influentes Romam cœpe-
 runt: ut imperium eorum: ita linguam quoque
 victi acceperunt: & quod sanctissimi patres o-
 rationis perspicuitati, quæ maxima debet esse,
 legi. c. Erit autem lex. 4. dist. magis, quàm or-
 natui, & puritati tribuere voluerunt. Adde,
 quod † in proposito nostro peculiaris interuenit
 ratio utendi illa voce barbara, galearū. Quia
 vix inuenias aliā solam Latinam, quæ sola, &
 omnia, quæ illa, significet: Et si sciam esse vo-
 cē, naus longa, & vocem, triremis, & id genus
 alias. Quod est in causa, ut ipse quoque eo uti de-
 creuerim: præsertim quod loquendum est, ut plu-
 res, & sentiendum, ut pauci, secundum Aristo-
 telē. 1. Topi. c. 2. Sic & Iurisconsulti, quos tāto
 pere laudat ibidē ipse Laurētius, multa vulgari
 loquēdi cōsuetudini tribuerūt. Nā & exorcisa-
 re, pro, cātaminibus mederi in. l. 1. ff. de varijs,
 et extraor. cogn. et liberū, pro, filiū numero sin-
 gulari, in. l. Ius cognatiōis. ff. de pact. dixerūt:
 & denaria, neutro genere, & alia plurima,

10 que in fine lib. 4. de verb. signi. admonuit An-
 dreas† Alciat. qui non sine magna omnium li-
 terarum iactura hoc anno è vita decessit, vir
 dignissimus, qui omnium studiosorum, & peri-
 torum lachrymis defleatur, & pijs precibus ad-
 iuuetur. Quippe quem Deus Opt. Max. pro mi-
 raculo eo nomine nostro seculo dedit, quòd tã ab-
 solutam Græci, Latiniq; sermonis cognitionẽ
 cum tam absoluta iuris vtriusque prudentia, &
 totius historie lectiõe, & memoria cõiũxerit,
 vt etiã omniũ harũ facultatũ summates multa
 summa ab eo nouè admonitos, doctosq; esse fa-
 teantur. Vtinam eius cõsuetudine, & colloquio
 ita fruar in cælis, ac eius iudicium, eruditionẽ,
 & stylum suspicio, & veneror in terris. Amẽ.

11 Addo tamen primo, quòd, licet vtcunq; fer-
 ri possint, † qui bona fide, etiam plus satis dictio-
 ni Roman. Pontif. detrahant, quo meliora le-
 Etoribus persuadeant: illi tamen, qui hoc faciũt,
 vt leges pontificiæ, eademq; sacrosanctæ cũ au-
 tore earũ contemptui habeãtur, nullatenus sunt
 tolerãdi. c. Nulli fas. & c. Si Romanorum. 19.

dist. Grauiſſimè item reprehendendi, qui au-
dēt dicere, Roma. Pontif. abuti ſacra ſcriptura
in ſuis canonibus: quod ſubtiliter de more reſel-
lit Thomas de Vio in. q. vlt. lib. 27. q. vlt. in repe.
c. In Leuitico. de poenit. diſt. 1. not. 23. dicimus.

Alterum, quod ad materiam huius. c. colli-
go ex prædictis verbis, eſt, delationem lignami
num galearū ad Sarracenos prohiberi. Quod 12
ipſum repetitur in. c. Ad liberandam. infra co.
E in. d. Extravag. Multa. In proceſſu autē
coenæ Domini non additur verb. galearum: ſed
ſimpliciter prohibetur delatio lignaminum: Et
ideo rectè ait Angel. à Clauaſio. in verb. Excō-
municatio. 5. §. 1. per illam clauſulam compre-
hendi quæcunque ligna, per quæ naues, galeæ,
aut aliæ machine bellicæ poſſent fieri ad impu-
gnandum Chriſtianos, vel defendendum ſe ab
eis: Nō autem alia, quæ ſolum igni fouendo, vel
aliciui alij ſimili actioni à bellicis remotæ eſſent
idonea. Sylueſter autem, † qui parum attento le- 13
ctori videri poteſt concordare cum eo, ait, per
verba huius. c. comprehendendi omnia lignamina,

velligna, quæ ait Angel. contineri sub clausu-
 la dicti processus. Quod tamē longe diuersum
 est à dicto Angel. Nam hic ponitur verbum, li-
 gnamina, cū determinatione galearū: Ibi autē
 absolutē. Quod autem Syluest. id sentiat, pa-
 tet. Quia non refert tenorem prædicti proces-
 sus: sed solum huius. c. c. Ad liberandā. Et
 licet etiam referat tenorem Extravag. Mul-
 ta. Vbi hoc verbum etiam ponitur absolutē, sicut
 in. d. processu: tamen illa Extravag. est localis:
 Et ideo ex illa non potest elici probatio quoad
 omnia loca, vt ille elicit. Glo. verò in Extrava.
 Copiosus. de Iud. Ioh. 22. in verbo, Lignamina,
 sentit, per illud verbum simpliciter prolatum, vt
 ibi fertur, solum includi ea, ex quibus galeæ, Et
 alia nauigia fieri possunt. Caieta. autem Vbi su-
 pra sentit, per verbum, lignamina, tantū prohi-
 beri materiā galcarum, Et nauium præcipuā.
 Quoniā ea sola per illud verbum prohiberi ait
 in. d. processu. Materiam autem secundariam
 s. vela, Et sartias, vt eius verbo vtar, Et alia
 prohiberi, per verbum: alia prohibita, positum in

in illo processu.

Ipse verò arbitratus aliquādo omnes hospites fere idem dicere, omnes probabam. Nūc autem attentius rem perpendens † dico primo, *An* ¹⁴
*gelum rectè dicere: eo quòd licet nemo animad-
 uerterit, in processu simpliciter prohibētur de-
 ferrilignamina, sine vlla mentione galearum:
 At constat, ligna extruendis alijs machinis bel-
 licis, quàm galeis, vel nauibus esse lignamina:
 Ergo omnia illa prohibentur. Facit, quòd per de-
 tractionem verbi, galearum, quod restringe-
 bat verbum, lignamina, videtur. c. hoc amplia-
 tum, per illum processum. Dico secundo, labi
 glo. prædictam Extrauag. Copiosus. quatenus
 verbū, lignamina, simpliciter prolatū restrin-
 git ad ligna galearum, & nauigiorum tantū.
 Dico tertio, labi etiā Syluest. quatenus putauit,
 dispositionem huius. c. tam latam esse in hoc,
 ac dispositionem dictæ clausulæ dicti proces-
 sus: cum palam sit, verbum, lignamina, simpli-
 citer prolatum, vt in. d. clausula profertur, esse
 genus ad verbum, lignamina, galearū, in tex.*

nostro positum: cum omnia lignamina galearū
sint lignamina: non contrā, omnia lignami-
na sunt lignamina galearum. Dico. 4. per dis-
positionem huius. c. comprehendit sola ligna ex-
truendis galeis, siue navibus longis, quas vulga-
ri sermone, galeras appellamus, idonea. Tum,
quia non omnis navis est galea, vt hoc. c. & . c.
Ad liberandam. infra eod, probant. Tum, quod
si concilium de lignis cuiuslibet navi fabricanda
aptis intelligere voluisset, dixisset vtique, li-
gnamina nauū, expressione generis: quo
postea infra est vsus, dum ait: nauium piratica-
rum, arg. c. Ad audiētiam. de prescriptio. Tū,
quia postea concilium generale in. d. c. Ad libe-
randā. eisdem verbis est vsus. Et postea cum
hanc dispositionē voluisset Clem. 5. in. d. Extra
na. g. Multa. ampliare quoad terras Aegypti,
vt etiam ampliaret quoad hoc, sicut & quoad
aliquot alia abstulit verbum, galearum. Tum,
quia (vt praedixi) ideo voce illa barbara galea-
rum vsus est concilium, quod non occurrebat
alia Latina, quae omnia, & sola, quae illa barba

ra significat, satis perspicuè saltè exprimeret:
 Cum tamen si omnia nauigia, vel naues compre-
 hendere voluisset, multæ tales Latine occurrif-
 sent. Tum, quòd non est eadem ratio de lignami-
 nibus, vel lignis galeis fabricandis aptis, & de
 alijs. Cum galeæ ad bellum nauale † in mari me-
 diterraneo, in quo solo tēpore huius concily Chri-
 stiani cum Sarracenis pugnabāt, aptiores sint:
 quàm naues onerariæ: Imò earum vsus prima-
 rius ad id tantum tendit: cum tamen aliarū pri-
 marius ad alia sit. Et ideo dispositio poenalis de
 vna specie nō includet aliam: etiam si sub signi-
 ficatione larga contineatur. Tum, quòd audio,
 Africani esse quidem copiam lignorū ad fa-
 bricandas naues paruas aptorum: non autem ad
 faciendas longas, & galeas. Tum denique, quòd
 in notab. præcedēti diximus, per prohibitionem
 ferri nō prohiberi omnem armorum materiã:
 sed ferream tantum. Dico. 5. labi etiam Caieta.
 quatenus sentit, per verbum, lignamina, positū
 in clausula processus solum includi, lignamina
 galearum, & nauium: & non aliarum machi-

narum bellicarum ad offendendum, vel defendendum aptarum. Quatenus itē putat, per verbum, prohibita, positum in illa clausula processus coenae Domini, intelligi omnem aliam galearum, & nauium secundariam materiam. s. Vela, sartias, &c. Quoniam si talis materia secundaria per verbum, lignamina, simpliciter ibi positum non includitur, minus includetur per verbum, lignamina galearum, positū hic & in. d. c. Ad liberandam. Quod est minus generale. Etsi per haec verba, lignamina galearum hic, & ibi posita, non comprehenduntur, per nulla alia horum cap. comprehenduntur: & per consequentem non dicuntur prohibita per haec cap. Et cum verbum, prohibita, positum in d. clausula referatur ad prohibita in his, consequitur, quod si per verbum, lignamina galearum, non comprehenduntur, neque comprehenduntur per verbum, prohibita.

16 Concludo igitur. 6. † quod per verbum, lignamina galearum, positum hic, & in. d. cap. Ad liberandam, solum prohibentur ligna galeis fa-

bricandis apta. Per clausulam autem processus
 cœnæ Domini prædictâ omnia ligna apta qui-
 buscûq; machinis bellicis struendis ad offedendû,
 vel defendendû mari, terræ: nō autē alias mate-
 rias armorû, galearû, vel nauîû secundarias. Ex
 quo infertur i primo, nō incidere in cœsuras horû 17
 cap. eos, qui stupâ, † canabim, picē, fila, & clauu 18
 los deferunt Sarracenis. Quia, licet ad ædifi-
 cationē galearum, & nauîû pertineant, & sint
 quedâ eorû secundaria materia: non tamē sunt
 lignamina. Intelligotamen hoc, † nisi ea men- 19
 te formali, vel virtuali deferantur, vt sint eis
 materia secundaria earum, quibus postea impu-
 gnēt Christianos. At tunc nō incidēt, propterea
 quòd prohibeātur per hæc verba, lignamina ga-
 learum. sed quia generatim hic, & in. d. c. Ad
 liberandâ. statuitur, vt omnis, qui ea, quæ sunt
 mediatè, vel immediatè vtili bello faciēdo con-
 tra Christianos hac mēte defert Sarracenis sit
 excōicatus, vt in. 10. not. latè dicetur. II. infer-
 tur ex hoc, iuricōsonātißimâ fuisse declaratio-
 nē illâ, qua fertur Gregorius. 9. declarasse, non

incidere in censuras horum cap. eum, qui con-
 tenta in coroll. præced. ad Sarracenos defert, ni-
 si malo animo contra Christianos, vel in perni-
 ciem terræ sanctæ deferret. Fuit enim mens di-
 cere illorum delationem, sine malo animo nõ es-
 se prohibitam specialiter in his capitulis: sed ge-
 neraliter sic, si malo animo fieret. Sicut & om-
 nium aliorum ad bellum mediatè, vel immedia-
 tè utiliũ delatio hoc animo formali, vel virtua-
 li esse prohibitam in. d. notab. 10. demonstrabi-
 mus. III. infertur, † eos, qui galeas deferunt
 Sarracenis, esse excommunicatos, tam per hoc
 c. & d. c. Ad liberandam. quàm per clausulam
 dicti processus. Quia qui defert galeam, ligna
 mina galeæ defert, & non qualiacunque: sed li-
 gnamina ligata in galeã, & cõpacta: quo mo-
 do utiliora sunt, quàm soluta, & impacta. Tñ,
 quòd licet prohibitio eo, quod † ex aliqua mate-
 ria fit, non censeatur prohibita materia: ut pro-
 hibitis armis, non censeatur prohibita armorum
 materia, si nihil aliud prohibitionis extensivum
 anterveniat, ut per dicta in. 5. & 6. notab. pro-

batur. Prohibita tamen materia rei alicuius
 artificialis, eo sine, ne ipsa res habeatur, cense-
 tur res ipsa prohibita, & à fortiori. Quia pro-
 pter quod unumquodque tale, & illud magis,
 Authen. Multo magis. C. de sacrosanct. eccles.
 c. Cū in cunctis. de electio. & eleganter deter-
 minat Petr. ab Anch. in. c. Ad liberandā. infra
 eo. col. 1. Tū, quia qui galeā, & lignamina galeæ
 defert lignamina defert, argumēto ab inferiori
 ad suum superius affirmatiuè: quod validissi-
 mum est, secundum Bald. receptum in. l. Conuen-
 ticulam. C. de episcop. & cleri. Ergo etiā erit
 excōmunicatus, per dictam clausulam, quæ ex-
 cōmunicat deferentes lignamina, sine additio-
 ne. IIII. infertur, etiam deferentes naues es-
 se excōmunicatos: sed non per hoc. c. sed per. d.
 c. Ad liberandam. & per. d. clausulā. Per. d. c.
 quidē, Ad liberandam. quatenus vendentes na-
 ues excōmunicat: & licet excōmunicato defe-
 rente non videatur excōmunicatus solum ven-
 dens, vt hoc. c. cum illo coniunctum probant:
 tamen e contrario excōmunicato vendente na-

G

nem Sarracenis, ne deferatur eis: à fortiori vi-
 detur excōmunicatus deferens: Sicut in coroll.
 præcedenti dicebam, quod licet prohibita aliqua
 fabrica, ipsius materia non videatur prohibita,
 si aliud non interueniat: Tamen prohibita mate-
 ria alicuius rei, ne res ipsa habeatur, à fortiori
 videtur ipsa res prohibita. Quod autem per di-
 Etam clausulam excōmunicetur, patet. Quia il-
 la excōmunicat deferentes lignamina: At qui
 naues defert, lignamina quoque nauis, quibus
 compacta est, defert. Quia ex lignis, vel ligna-
 minibus constat illa. l. Inter stipulantem. §. Sa-
 cram. ff. de verb. Et excōmunicans deferentes
 materiam certæ rei, à fortiori videtur excom-
 municare deferentem ipsam rem ex ea factam,
 iuxta prædicta, & illam determinationem Pe-
 tri in. d. c. Ad liberandã. col. 1. At clausula præ-
 dicta excōmunicat deferentem lignamina: Er-
 go. V. infertur decisio illius questionis: An
 qui ex mōtibus Cantabricis inter plurima ligna
 23 trunca tigni fouendo tantum apta, multas fra-
 xinos, & cor ylos proceras, teretesq;: sed indola

tas, vixq; dimidiatū pedem crassas, idoneas tā igni fouendo, quàm fabricandis hastis, & lanceis: non tamen nauibus, detulit Alexandriam Aegypti, incidisset in censuras huius canonis, processus ꝑ; cœnæ Domini? Respondendū enī est primo indubiē incidisse in cēsuras Extra. Olim. Nicolai. 4. infra in notab. 10. cor. 13. relatæ: et in Extravag. Multa. de Iudæ. ratione omnium lignorū illorum, tam truncorum, quàm aliorum. Quia illæ feruntur in omnes Christianos deferentes quasunque merces, siue bellicas, siue alias in Alexandriam, & alias terras Aegypti. Dico secundo, quòd si in alia loca Sultani, vel Turcæ detulisset, etiam incidisset in cēsuras. d. Extravag. Olim. Nicolai. 4. iuxta dicta in. d. corol. 13. Dico tertio, non fuisse eum incursum censuras huius canonis, & d. c. Ad liberandam. si ad alia loca aliorum principum Sarracenorum detulisset, ratione lignorum truncorum, & rebus bellicis inutiliū: imò neque ratione aliorū, si mens mala tam virtualis, quàm formalis iuuandi eos contra Christianos defuisset. Quia nō de

G ij

ferebat arma, neque ferrum, neque lignamina
 galearū specialiter hic, & in .d.c. Ad liberan-
 dam prohibita, neque alia bello vtilia mala men-
 te: quod requiritur, vt dicatur generatim pro-
 hibita hic, & in .d.c. Ad liberandam, iuxta re-
 solutionem notab. 10. in .4. dicto .n. Dico .4. eum
 incidisse in cēsuras processus coenae Domini, &
 in easdem incisurum fuisse, ad quoscunque Sar-
 racenos detulisset, non ratione lignorum, trun-
 corum, & ad bella inutilium: sed ratione alio-
 rum, ex quibus arma lignea effici potuerunt.
 Quoniam et si nō detulit ferrum, neque arma,
 neque lignamina galearum: detulit tamen li-
 gnamina, ex quibus arma fieri poterāt: & pro-
 cessus coenae Domini generaliter excōmunicat
 deferentes lignamina, sine additione, galearū,
 vt suprā dictum est, & declaratum.

VIII. Notab. qui dicantur submini-
 strantes, vel deferentes prohibita Sar-
 racenis: & quid inter illa distet: cum
 multis quotidianis ex eo illatis.

S V M M A R I A.

- 1 Deferre, & subministrare, an sint idem.
- 2 Arma, & necessaria subministrantium definitio, & declaratio. n. 3.
- 4 Intellectus quatuor illius Apostoli. de his, quæ foris sunt, nihil ad nos.
- 5 Infideles non continentur hic, & cur. n. 6. & qua lege, & à quo punientur. n. 8.
- 7 Excoicationis solus Christianus capax.
- 9 Excommunicatur nemo lege, nisi lethali-
ter peccans.
- 10 Mens mala actualis, & virtualis.
- 11 Excommunicationem impedit interdum id, quod non peccatum lethale.
- 12 Delatio vetitorum à delatione aliorum differt, & etiam à subministratione eorundem, & à venditione. n. 13.
- 14 Intellectus nouus huius. cap. & cap. Ad liberandam. n. 15.
- 16 Subministrare genus ad deferre, & finitur n. 2. & continet vendere. n. 18. & permittere extrahi de portu. n. 20.
- 17 Agi, portari, ferri, vt differunt secundum iurisconsultos.
- 19 Lex poenalis de strictè significato, ad largè significata extenditur quando.

- 21 Deferunt qui in aliud delata tradunt, etiã donando. n. 22. & permutando. n. 23. & cooperando. n. 24. non autem portando de vna terra Sarracenicã ad aliam, nisi, & c. n. 27. neque portãdo Sarracenos ipsos armatos. n. 28. nec qui deferunt, & non tradunt. n. 29.
- 25 Ignorantia, quæ excusat, & quæ necessitas: n. 26. & quæ paruitas. n. 30. & quæ gratitudo. n. 31.
- 32 Excõmunicatio hæc nõ semper reseruata.
- 33 Excommunicationẽ hanc incurrunt transfuga, & arcẽ, oppidum, vel speculam tradens, & se dedens, & arma perdens, quando. n. 34.

OCTAVO Principaliter noto verbum, *deferant*, ex quo duæ difficultates videntur colligi aduersus summarium nostrum. Altera quidem, quòd est nimis amplum: eo quòd includit omnes subministrantes hic vetita Sarracenis: cum tamen contextus huius. c. solos deferentes videatur includere, qui multo pauciores sunt, quàm subministrantes. Quia vendentes tantum non videntur deferre, vt singulariter

probat. c. Ad liberandam. infra eod. in versic.
 Eos etiam, quos tamen nemo dicat non submini-
 strare. Altera verò, quòd summarium include-
 re videtur etiam infideles deferentes: cum ta-
 men contextus hic solos Christianos includere
 videatur. Tum, quia de his, quæ foris sunt, nihil
 ad nos. i. ad Corinth. 5. c. Multi. 2. q. 1. c. Gaude-
 mus. de diuort. Tum, quia illi excommunicari
 nequeunt, cum non sint Christiani, cap. Omnis
 Christianus. 11. q. 3. tradit Domi. receptus in
 cap. Romana. §. final. de senten. excōmunica.
 lib. 6. Et per hoc. c. excommunicantur ei con-
 travenientes.

AD soluendas has duas difficultates, quæ præ-
 dictam nostram summam, quoad verbum sub-
 ministrantes, impetunt, inquiruntq; quos cõpre-
 hendat, quidq; inter illud, & verbum, deferen-
 tes, distet, dico, me non parum super hoc cogitas-
 se, ac tandem multa, quæ in hoc scribebã, in hanc
 breuem diffinitionẽ resoluisse †. s. hoc verbo cõ-
 tineri Christianos solos, & omnes, qui lethaliter
 peccant in deferendo hic speciatim vetita Sarra

census, quacumque id mente faciant, vel submini-
 strando mala mente actuali, vel virtuali, ut a-
 lia tradantur illis ad Christianos impugnandos:
 si tumor mortis, captiuitatis, vel cruciatus eos
 3 non excusat. Dixi Christianos solos. Quonia
 arbitror alios etiam principibus Christianis subie-
 ctos, & inter Christianos de gentes non contine-
 ri. Non quidem propter illud Apostoli. i. ad Co-
 rinth. 5. De his, quae foris sunt, nihil ad nos.
 4 Quia id intelligendum est, quoad excommuni-
 candum eos directè, secundum Calder. in cõs. l. b.
 2. de Iudæ. sub finem, quod satis sentit Tho. in. d.
 c. 5. lectio. final. vel quoad puniendū eos alia pœ-
 na spirituali, secundum Domi. in. c. Multi. 2. q. 1.
 vel quoad compellendum eos ad susceptionem fi-
 dei Christianæ, secundum Aluar. de planet. ec-
 cles. lib. 1. art. 37. vel quoad cogendum eos serua-
 re leges contrarias suis, quas verè, vel falso præ-
 tendunt se diuinitus accepisse, & non sunt natu-
 ralibus contrariæ, ut mihi videor singulariter
 colligere ex. c. Gaudemus. de diuortijs, adiuncto
 c. final. eiusdē tit. & c. final. qui filij sint legit.

Non item † illa ratione, quòd non dicantur pro- 5
 priè subministrare: et ita desit significatio ver-
 borum huius. c. neque ideo, quòd ecclesia nò ha-
 beat potestatem, quoad hunc casum in infideles
 legibus Christianis subditos, sicut in puros lai-
 cos: † Sed quia deest intentio mentis concilij eos 6
 includendi. Quod deprehèditur primum ex eo
 quòd intètio autoris ex proœmio deprehèditur,
 l. final. ff. de hered. instit. c. Quia propter. de
 elect. Et proœmium huius. c. indicat, concilio nò
 fuisse mentem cõprehendendi alios, quàm Chri-
 stianos. Deinde, quòd prima, & naturalissima
 poenarum huius cap. est excommunicatio, † cu- 7
 ius non est capax, nisi Christianus, iuxta. d. c.
 Omnis Christianus. ii. q. 3. & c. Romana. §. In
 uniuersitatem. Vbi Domi. receptus id annota-
 uit, de senten. excõmuni. lib. 6. Postremo, quòd
 multo in hoc grauius Christiani, quàm infide-
 les peccant, vt postea dicemus. Et ideo poena con-
 tra Christianos imposita non videtur extēden-
 da ad infideles, arg. l. Interpretatione. ff. de
 poen. & c. Poenæ. de poenit. dist. 1. † Ipsi tamen 8

infideles subiecti catholicis, qui hæc prohibita fecerint, poterunt puniri à Cæsare in suis terris, poenis inductis, per dicta. l. 2. C. quæ res expor. non deb. Et à rege nostro, Et alijs regibus poenis legũ suarũ in suis, iuxta ea, quæ Calder. in. d. cõsil. 2. tãgit: et Fel. in. c. 1. limitat. 5. de cõstit. et in c. Iudæi. 2. infra eo. Et Rom. pontif. nõ solũ quatenus est rex poterit sibi subditos poenis prædictæ. l. 2. punire: sed etiã, quatenus Papa est, suos, Et oẽs omniũ regũ, ratione sacrilegij, quod aduersus Christianũ principatũ admittunt, vt in primæ difficultatis solutione tãgebã, arg. eorũ, quæ Calder. vbi supra dicebat. Dixi, omnes, vt tã summates, quàm infimates: Et tã qui Asiã, vel Aphricam, quàm qui Europam colunt, comprehendere. Dixi, qui lethaliter peccant. Quoniam non arbitror hic contineri, qui in hoc faciendo non peccant, vel non saltẽ lethaliter. Non quidem ideo, quòd propriè non dicantur subministrare, Et ita desit verborum huius cap. significatio: sed quia deest intentio mētis ad cõprehẽdendũ eos: Quod colligitur ex eo, † quod nemo in

cidit in excōicationē maiore generaliter à iure
 latā, nisi ob peccatū lethale. c. Nemo. 2. 11. q. 3. et
 affirmat Pal. in. 4. d. 18. q. 1. ar. 2. Adri. in. 4.
 de clavib. q. 3. et nos latius tradidimus in repet.
 c. Inter verba. 11. q. 3. cōcl. 6. corol. 21. n. 480. Et
 conciliū hic infligit excōicationes ipso iure eis,
 quos cōprehendere voluit. Dixi, in deferēdo hic
 vetita specialiter Sarracenis: ad cōprehēdendū
 deferētes illa, quacunq; mente id faciāt: et siue
 per seipsos, siue per alios. c. Significavit. infra
 eo. Vbi Panor. in not. 4. ab aly receptus id anno
 tauit: & nos latius ibi trademus: et est similis
 tex. in. c. Quod olim. infra eo. Dixi, vel in fa-
 ciēdo vt mala mēte, & c. ad cōprehēdendū oēs,
 qui quoquo modo curāt † mala mēte actuali, vel
 virtuali, vt aliqua vtilia bello perueniāt ad Sar-
 racenos, quibus nos impugnent, vel sese à nobis
 defendāt, iuxta dicēda in not. 10. Vbi de hac mē-
 te mala duplici opportunè agetur. Addidi: &
 timore mortis, captiuitatis, vel corporis crucia-
 tus nō excusantur: † eo quòd arbitrer esse, qui in
 faciēdo prædicta nō excusetur à lethali peccato:

10

11

à censura verò sic, arg. c. Si verò. i. versic. Neque ille. de sentē. excōmuni. secundum Communem, & verum intellectū. Tametsi Fortunius noster aliter illum tex. intellexit in lib. de ultimo fine, illatio. ii. versic. Quarto infero. de quo in coroll. 13. & in. d. c. Significavit. iterum, atq; iterum dicam.

- 12 Ex quibus infertur primo, † grandem differentiam esse inter delationē vetitorū specialiter ex vna parte, & inter aliam subministrationem eorundem: & delationem, vel subministrationem aliorum ex altera. Primo quidem: quia delatio specialiter vetitorū, quacūque mente fiat, inducit excommunicationem: delatio verò aliorū non, nisi mala mente ad impugnandos eis Christianos fiat. Secūdo, quòd alia subministratio, quàm delatio specialiter vetitorū, si mala mente actuali, vel virtuali non fiat, non inducit excommunicationem: delatio verò sic. Cuius ratio clarior in. 10. notab. reddetur. II. infer-
- 13 tur, † vendentes galeas, & naues Sarracenis, si ne mente mala actuali, vel virtuali non incide-

re in excommunicationem, per hoc. c. Quia non deferunt vetita specialiter hic, neque faciunt mala mente aliquid, quo ad impugnandos Christianos aliqua eis perveniāt. Incidere tamen, per. c. Ad liberandam. infra eod. quod prohibitionem specialem huius cap. s. delationis galearum singulariter extendit ad venditionem galearum, & navium, ut ibi, & in notab. 10. infra eod. tangam. III. Infertur, † prohibitionem generalem. c. Ad liberandam. infra eod. non esse generaliorē, quā sit generalis huius. Quia impensio consilij, vel auxilij machinis, vel quibuslibet alijs in dispendium terrae sanctae, quod videtur illud. c. addere, sub praedicta subministratio-
ne comprehenditur. Quavis specialis prohibitio illius. c. sit generalior, qua parte specialiter prohibet venditionem galearum, & navium Saracenis, cum ea hic non prohibeantur specialiter. IV. Verum, & germanum † intellectū illius. c. Ad liberandam. in versic. Eos etiam esse, quod illa dictio, etiā, quae ampliatiua, & implicatiua est, iuxta. l. Etiā. ff. de minor. & Cle-

men. Religiosus. & Clem. i. de testam. & Vtro-
 bique Card. n. i. non ampliat hoc. c. quoad prohi-
 bitionē generalem: neque implicat super verbo,
 ministrat, huius. c. sed ampliat prohibitionē
 specialē huius. c. in illo paulo superius, repetitā:
 & tantū super illa implicat. Sic enim habet:
 Excōicamus omnes deferentes arma, ferrū,
 & lignamina galearum: & mox subdit: Eos
 etiā, qui galeas eis vendunt, & naues. Quod re-
 fertur ad verba præcedentia illius cap. quæ con-
 tinent prohibitionē specialem huius: et addit ei
 aliā specialem prohibitionem. V. infertur,
 16 appellatione † ministrantiū comprehendit non
 solum deferentes, baiulantes, portantes, agentes,
 ducentes, trahentes, sed etiam quoslibet quoquo-
 modo prædicta mala mente facientes, vt illa ad
 Sarracenos perueniāt, arg. eorum, quæ Alber.
 ait in rubr. C. quæ res expor. non deb. non obstan-
 te differentia, quam Iurisconsultus docuit in. l.
 17 Ferri. ff. de verb. signi. inter, ferri, portari,
 & agi. Tū, quia nimis propriā, nimiumq; sub-
 tilem eā dixit ibidem vir doctissimus Alciat.

Quia contextus huius .c. non solū habet, defe-
rentes, sed etiā, subministrantes: quod est verbū
valde generale, vt ex Cicerone, Cesare, Quin-
tiliano, Columella, & alijs colligi potest, & etiā
ex .l. i. Si seruus extero. Vbi dans nummos di-
citur subministrare. Et fama consentiens sub-
ministrat præsumptionem .c. Præterea. de testi-
bus. Et qui alit aliquem, necessaria ei submini-
strat. c. i. de cohabit. cleri. et. c. final. de magist.
& .c. Episcopus. & .c. Cum secundū. de præben.

V I. infertur, appellatione, subministrantiū,
comprehendit vendentes, permutantes, donan- 18
tes, & quouis alio titulo ea in Sarracenos trans-
ferētes. Quoniā quicūque hæc faciūt, submini-
strāt, et in oībus vna est ratio: et ideo, licet latè,
et impropriè tātū dicerētur, subministrare: tñ
cōprehēderētur. Quoniā tñc etiā lex pœnalis † 19
de vno casu ad aliū extēditur, secundū Anto. in
c. fin. de cōsuet. n. receptas à Domi. & Perus.
in. c. i. de tēp. ordi. lib. 6. & ab alijs alibi cōiter.
V II. infertur, cōprehēdisub hoc verb. et eos, qui
permittūt subministrātes, et per cōsecutionem

- 20 sub generali prohibitione huius cap. † eos qui per-
mittunt talia de suis terris, portibus, vel ciuita-
tibus extrahi, vt deferantur Sarracenis. Quo-
niã hi mala mente actuali, vel virtuali submini-
strant saltẽ per alios: quod sufficit. c. Significa-
uit, & c. Quod olim, infra eod. Facit etiã Ex-
trauag. Multa. de Iudæis æque excõicans per-
mittentes hæc extrahere de portibus suis, ac de-
ferentes, & mittentes. Et defendi possẽt, quòd
licet illa Extrauag. sit quoad alia localis: non ta-
men est quoad hoc. VIII. rectè dicere Syl-
uest. incidere in hunc canonem, † qui ad sui tui-
tionem defert ad Sarracenos arma, & post ea
eis ob pecuniam vendit. Cui consequens est, re-
ctè quoque me ex facto respondiße, hoc ipsum
esse dicendum de his, qui aliqua hic specialiter
prohibita in sui, suarumq; nauium ornamentũ,
vel tutamentum deferũt, & postea illa, vel eo-
rum aliqua vendunt, vel donant. Quoniam ne-
gari non potest, omnes hos detulisse Sarracenis
hic prohibita specialiter. IX. rectè me res-
pondiße, etiam incidere in hanc excommunicat-
- 21

tionem Christianos, medicos, chirurgos, legatos, & alios, qui sufficienti ad id facultate muniti ad eunt Sarracenorum principes, suis armis ornati: & postea vel rogati, vel donati ab eis, ob gratitudinem ea ipsis donant: † nisi rei paruitas, & temporis, loci, vel personarum circumstantia eos à peccato lethali excusaret, ut paulo post dicam. Quia negari non potest, eos deditisse Sarracenis prohibita hic specialiter. X. permittentes † arma, etiam pro armis incidere in hunc canonem. Quia etiam id est deferre: Et non refert, quo titulo eis arma deferantur, ut eis muniatur, modo eis tradantur: nisi permutatio ita fieret pro alijs armis à rei bellicæ experto, ut certum esset, se iuxta adagiū accipe. χρύσεια χαλκείων aurea pro æreis, siue meliora, et utiliora pro peioribus, vel inutilibus, ut respondimus interrogati de specie, in qua miles prudens equū omnino indisciplinabilem, & sessoriperniciosum, pro disciplinabili, & sessori parenti, neque aliqua ex parte suo peiori permittavit. In ea item specie, in qua Christianus arma sua parum apta

22

23

H

- pro armis Sarraceni aptissimis, soluta Sarraceno pecunia pro maiore valore iusta commutavit. Hoc enim non est, tam deferre, quam tollere arma Sarracenis. XI. incidere in hunc canonem etiam adiuvantes, & cooperantes ad deferendum, vel subministrandum eo modo, quo deferentes, vel subministrantes. Quoniam deferre, vel subministrare dici possunt. Et per consequentiam etiam nautas iuvantes ad agendum naues, in quibus hæc vetita specialiter, vel generaliter portantur: modo neque ignorantia, neque mali animi defectus excuset eos plus, quam deferentes, & subministrantes principales. Quod videtur procedere etiam, si non esset alia navis, in qua nautæ illi mercedem lucrarentur.
- 25 XII. infertur, alios, qui ignoranter talia portant, incidere in hunc canonem, & alios non. Quia fieri potest, ut alij faciant illud ignorantia facti, ut qui nesciunt, nec scire tenentur, an talia deferant, vel ad talia deferendum iuvent aliquos etiam parvulos, vel rusticiores, posset ignorantia iuris excusare: alios verò non, iuxta ea

que habentur in. c. Ignorantia. de reg. iur. lib. 6. c. §. Notandum. 1. q. 4. c. l. 2. c. l. Cum quis. C. de iur. & fact. ignor. Et ita alij lethali- ter peccarent, & per consequutionem inciderēt in excommunicationem: alij verò non, iuxta se- cundam particulā prædictæ resolutionis. Quis tamen ignorātes talia prohibita ad Sarracenos detulerunt, & cum rescirent illa prohibita, ven- diderunt, cōmittunt in hūc canonem. Quia nō tam delationem, quā traditionem eorum Sar- racenis prohibere voluit, vt palam est.

XIII. infertur, eos, † qui fame, vel vi adacti contra voluntatem suā, ne perirent, talia vetita tradiderunt, nō esse excōmunicatos. Tum, quia pro redemptione captiui Christiani id licet, vt in. d. c. Significauit. dicam. Tum, quia non vidē tur peccare præferentes legem naturæ de se con- seruando legi humanæ, de non deferendo arma Sarracenis, quatenus humana est: imò neque quatenus naturæ. Quia nō tā immediata, vel propinqua primis principijs eius est, ac illa, vt in. d. c. Significauit. dicam. Tum, quia licet pec-

H y

carent mortaliter, tamen pia mater ecclesia nō videtur eos velle excōmunicare, arg. d. c. Si vero. i. de senten. excōmunic. Licet grauiter obstet. c. Sacris. de his, quæ vi. nisi respōdeatur, illud agere de his, quæ per se mala sunt, vel de cōmunicante in his, quæ per se mala sunt. Nos autem de his, quæ non ex se: sed ob finē sunt mala: de quo paulo latius in. d. c. Significauit.

- 27 XIII. infertur, †portantes hic vetita de vna terra Sarracenorum ad aliam, non incidere in hunc canonem, secundum declarationem Gregorij. 9. in Extrauag. Postulastis. quam Angel. & Syluest. referunt. Quæ quia nihil noui inducebat: sed solum declarabat, non fuit sublata per proœmium. lib. 5. Ratio eius fuisse videtur, quod mens huius. c. fuit impedire, ne de rebus Christianorum aduersus eos muniretur potentia Sarracenorum, per supradicta. Id tamen limitandum nobis videtur, vt procedat, quando eiusmodi translatio ita fit aduersus alios Sarracenos, vel in alios fines, quod per ea non fiāt Sarraceni formidabiliores Christianis, neque mu-

nitiores: alioqui secus, ut si deportaret arma ex una civitate, quæ neque Christianos impetit, neque ab eis impetitur bello, ad aliam, quæ vel impetit Christianos, vel ab eis impetitur. Tunc etenim, si mala mente actuali, vel virtuali id facerent, incurrerent, etsi non tanquam deferentes hic specialiter vetita: tamen tanquam auxiliium ferentes, contra. c. Ad liberandam. infra eod. & ministrantes necessaria, contra istud.

XV. infertur, † id ipsum quoque dicendum esse de his, qui portant ipsos Sarracenos cū suis armis: licet id quoque indistinctè licere dixerit Sylvester. Sicut etiam Angel. Vbi suprà, indistinctè, ac verè dixerit, non esse excommunicatos, † qui arma, ac vetita detulerunt quidem ad Sarracenos: sed poenitentia ducti ea eis non tradiderunt, imò reportarunt. Quia verba subministrationis cum effectu videntur intelligenda. §. Hæc verba. de poenit. d. 1. Vbi late diximus. Licet contra dicendum sit de his, qui ea detulerunt, vendiderunt, & tradiderunt: licet postea poenitentia ducti ea redemissent, & reportas-

28

29

sent. Quia hoc casu perfectum delictum ob pœ
 nitentiam non desinit esse perfectum. l. Qui ca
 mente. ff. de furt. c. 1. de præsumptio. cum eis an
 30 notatis. XVI. infertur, † nō incidere in hūc
 canonē eos, qui parum de his Sarracenis mini
 strant. Quia, qui non peccant lethaliter, non in
 cidunt in eum, per secundam particulam no
 stræ resolutionis. At contrauentionem præcepti
 etiam diuini excusat à lethali culpa imperfectio
 actus, & paruitas rei, secundum Thomam rece
 ptum. 1. Sec. q. 88. art. 5. & 6. Vt paruitas rei fur
 tim sublatæ, secundum eundem receptum. 2. Sec.
 q. 59. art. 4. & q. 66. art. 6. & paruitas vindi
 cte, secundum eundem. q. 158. art. 3. Pro quibus
 omnibus soleo ponderare tex. in. c. V num. §. fi
 nal. 25. dist. in verb. Ebrietas assidua. & verb.
 Exasperauerit. XVII. † legatum, redem
 31 ptorem captiuorum, vel alium quempiam apud
 principem aliquem Sarracenorum aliquot nego
 tia iusta gerentem, qui ei ob rem bene gestam,
 vnum pugionem, vnum arcum, vel aliud id ge
 nus aliquod armorum donaret, non incidere in

hunc canonem, nisi forte id probabiliter præsumeretur futurum in causa, ut alia illius generis arma, vel ibi fabricarentur, vel aliunde quærentur. Quoniam paruitas rei donatæ efficit, ne ob id damnum notabile Christiano exercitui fieret, neque notabile augmentum Sarraceno accedat: Et per consequentiam, ne lethalis offensa admitteretur. XVIII. nõ incurri excommunicationem † reservatã Papæ omni casu, in quo virtute horũ duorũ cap. excommunicatio incurritur. Nõ enim in casibus, quibus ob aliã causã, quã delationis hic prohibitorum, incurritur, ut cũ glo. fin. dicemus. Quæ est quotidiana, Et cõsolatissima cõclusio. XIX. transfugas, † qui cũ suis armis ex exercitu Christianorũ ad Sarracenicũ transeunt, incidere in hunc canonem. XX. infertur, decis. illarũ questionũ quotidianarũ. s. An qui Sarracenis speculã, arcem, vel oppidũ munitũ armis tradit, vel traditionẽ consulit, vel iuvat ad illud, incidat in hũc canonẽ? Et quid de illo, qui perdidit arma, ita ut perditio illa fuit causa, ut ad Sarracenos ea veniret.

32

33

H iij

cum arma non nisi turpiter perdantur. l. i. ff.
 de capti. Et quòd de his, qui flagrante praelio se
 34 dedunt, vel relictis armis fugiunt? † Et quid de
 captis, & victis, qui se cum suis armis, ne occi-
 derentur, dederunt Sarracenis? Respondendum
 enim est, incidere in censuras, virtute specialis,
 vel generalis prohibitionis, eos omnes, qui hæc fa-
 ciendo lethaliter peccarunt, nisi mortis, captivi-
 tatis, vel cruciatus ad id iustus eos excuset, iux-
 ta supra dicta, & dicenda in. d. c. Significauit.
 infrà eod. XXI. rectè me respondiße, quòd
 non incidit in hanc censuram ille nobilitatis Lu-
 sitanæ adolescens, qui cum sibi Sarracenu trās
 fodienti lancea decidisset è manu dextera, bra-
 chio sagitta transfixo debilitata, nec posset eã,
 nisi descenderet ab equo, recuperare, neque sine
 periculo mortis posset ab eo descendere, propter
 inimicos Sarracenos instantes, eam reliquit.

IX. Notab, quòd plus peccant Chri-
 stiani iuuando Sarracenos, quam
 illi faciendo, & quare, &c.

S V M M A R I A.

- 1 CHRISTIANUS Sarracenos iuuās plus peccat, quam ipsi, & quare. n. 3.
- 2 Consentiens quando plus, & quādo minus peccat.
- 4 Excōicatus est qui iuuat quandoque: licet non sit qui facit, & an semper ibidē.

NONO Principaliter noto illa verba: *pa-
res, aut superiores, ad hoc, quod non solum
tantum: † sed etiam plus peccant Christiani, qui
arma Sarracenis subministrant, quā ipsi Sar-
raceni, qui Christianos impugnant. Contra quod
facit primo resolutio glo. i. c. i. de offic. deleg.
quatenus per illos versiculos: † Consensus sper-
nit, suadet, iuuat, atque tuetur. Hic minus,
hicq; minus: hic equaliter, hic plus. resolvere vi-
detur, omnem quidem consentiētem peccāti pec-
care: sed eum, qui consentit negligendo impedi-
re peccatum: & eum, qui consentit suadēdo, ut
cōmittat, minus peccare, quā qui facit: eū au-
tem, qui consentit iuuando, tantundem: eum ve-
rò, qui tuendo id, quod factum est, non est. e pecca-
tum, plus. At qui Christianus Sarraceno sub-*

ministrat arma solū videtur cōsentire, præstan-
 do opem: quod ad summum reducitur ad suasio-
 nem, vel adiutorium: & non ad tuitionem iusti-
 tiæ bellicorum contra Christianos: Ergo nō pec-
 cant plus. Deinde facit, quod licet regulariter,
 qui iuuat delinquentem in ipso actu delinquen-
 di, æquè peccat, ac qui illud facit: non tamen qui
 per actum remotum eum iuuat: Et ideo neque
 est tantum puniendus, quantum qui facit: neque
 quantum qui per actum propinquum iuuat, se-
 cundū Bald. in. l. 1. C. ad. l. Jul. pecul, cōmuniter
 receptum. III. facit, quod Christianus co-
 mitans, & iuuans Sarracenos bellantes contra
 Christianos, non videtur plus peccare, quàm ip-
 si: At is magis videtur delinquere, quàm Chri-
 stianus vnum, aut alterum enssem illis vendens:
 Ergo is non videbitur plus peccare: imò neque
 tantum, quantum ipsi. Sed responderi potest ad
 primū, resolutionē quidem illius glo. verā esse,
 quādo cetera sunt paria: nō aut quādo disparia:
 Puta cū, vt ait Bart. cōiter recept⁹ in. l. Is, qui
 opē. n. 5. ff. de furt. aliæ qualitates, propter quas

augetur delictū, inueniuntur plus in iuuate, quā
 in faciēte. Verbi gratia. Petrus filius Marti-
 ni iuvat Ioannē, ut patrē suū Martinū occidat:
 certū est, Petrū adiutorem plus peccare, plusq;
 puniendū esse, quā Ioannē occidentē. Quoniā
 hic solū homicidiū cōmittit, et in solā legē Cor-
 nel. de sicar. incidit: ille verò Petrus parricidiū
 admittit, & pœna parricidij est puniendus, ut
 exprædicta doctrina Bartol. in d.l. Is, qui opē.
 ff. de furt. expresse infert Salicet. in l. i. C. de
 rapt. virg. col. fin. versic. Quæro econtra. Et
 ita cōtingit in proposito. Quoniā in Christiano
 iuuate Sarracenū in bello cōtra Christianos in-
 uenitur qualitas Christianismi, quæ eius delictū
 plurimū aggrauat. Efficit enim, ut dicatur pu-
 gnare contra suū caput, quod est Christus, ad
 Ephes. 1. et tradit Tho. 3. part. q. 8. art. 1. et cōtra
 suā matrē, quæ est ecclesia. c. fin. de for. cōp. c. 1.
 12. d. & cōtra fratres mēbra eiusdē corporis, cui-
 us est ipse. 1. ad Corinth. 12. & c. Singula. 89. d.
 Ad. 2. nego Christianū, qui Sarracenū iuvat,
 contra Christianum, in ipso bello non peccare

4 plus quàm ipsum Sarracenum, ob rationē pro-
 ximè dictam. Ex quibus infertur † primo,
 frequenter contingere, vt is, qui iuuat, incidat
 in excōmunicationem, in quam non incidit is
 qui iuuatur. In casu enim huius. c. Christianus
 adiuuans Sarracenos, de ferendo eis arma, qui-
 bus Christianos impugnent, excōmunicatur:
 cum tamen ipse Sarracenus nō excōmunicetur.
 Is item, qui scit Petrum esse clericum, & Ioan-
 nem id ignorantem adiuuat, quo Petrum percus-
 tiat, incidit in excommunicationem, quam Io-
 annes non incurrit: & alijs mille casibus. Quod
 plurimum est omnibus, presertim cōfessarijs,
 & consultoribus attendendum. Ex quo secun-
 do inferri videri potest alicui, quod quibus casi-
 bus faciens incurrit excommunicationem, eif-
 dem quoque consentiens eādem incurrat. Quæ
 est quæstio, quam hic me determinaturum nu-
 per promisi, cum quasdam declarationes Manuali
 confessoriorum, libro perutili adijcerē. Quæ
 tamen, ne nimium crescat hæc relectio, ad cap.
 Significauit. infra eod. mitto.

X. Notabile, quòd subministrans necessaria Sarracenis ad impugnandos Christianos incidit in hoc cap. & quæ sunt illa, cū vna & viginti illationibus.

SUMMARIA.

1. Necessaria ad impugnandos Christianos subministrans Sarracenis excōicatur, & quæ sunt illa, secundū multos. n. 3. & quæ secundum autorem. n. 4. & probantur. n. 11. confutātur contraria. n. 12.
2. Necessarium tripliciter iuris peritiis sumi.
5. Bellum, & prælium, vt differunt.
6. Animus verè malus qui, & qui æquipollēter, & quod est triplex. n. 10.
7. Scire, & scire debere paria.
8. Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in illum, & lata culpa non consideratum, pares, & quid est redire in suā formā. n. 9.
13. Intellectus. c. Quod olim. infra eodem.
14. Ratio necessario concludens lex est, nec refert, an sit immediata, vel non, dum concludat. n. 15.
16. Prohibita hic duplicia generaliter & specialiter, & diffiniuntur. n. 17. & numerātur

n. 18, & quare diuerse prohibita. n. 24. & in quo differunt. n. 26.

- 19 Intellectus. c. Ita quorundam. & c. Ad liberandam. & in quo conueniunt, & differunt inter se: & in quo ab Extrauag. Multa. n. 20. & in quo Extrauag. Copiosus. ab illa. n. 21. & in quo illa profuit. n. 22. & in quo clausula processus coenæ Domini ab oibus. n. 23.
- 25 Prohibita quæ præsumuntur mala mente facta, & quæ non.
- 27 Præsumptionem, quòd mala mente sint delata illa, aut illa, vel non, nõ esse iuris: & de iure, quæ diffinitur. n. 28.
- 29 Ferrum deferre Sarracenis sponte quando non malum.
- 30 Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia secundum tempus: & non omnia specialiter prohibita esse simpliciter. n. 32. & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita. n. 33.
- 31 Extrauag. Olim. cur creditur esse.
- 34 Tale secundum quid, non simpliciter tale.
- 35 Gñis appellatio species oēs ppriè cõtinet.
- 36 Prohibitorum diuisio nõ est analoga. Cur ergo tantum prohibita simpliciter talia. n. 37
- 38 Excõmunicationem bullæ coenæ nõ incur

rit, qui alias merces, quàm bellicas Sarracenis defert, nisi mala mente. n. 40. neque vendentes galeas, vel naues. n. 41.

39 Intellectus nouus clausulæ bullæ coenæ.

42 Excōmunicatus est deferēs arma Sarracenis habentibus satis eorum: & tradens arcem, turrim, speculam, & quamuis aliam fabricã malo animo. n. 43. & tradēs cōmeatum, & ad illum pertinētia, vt talia. n. 44. Et qui calcem, & lapides quando. n. 45.

46 Aegyptus, & aliæ terræ Sultani, & Turcæ hodie quoad hoc exæquata.

DECIMO Principaliter noto illa verba: ad impugnandos, &c. ad illam partē summarij nostri. s. † quòd subministrantes Sarracenis necessaria ad impugnādos Christianos incidunt in hūc canonē. Contra quod facit, quòd per hoc videtur cap. hoc partim nimiū contrahi, partim nimiū extēdi. Contrahi quidē nimiū, quatenus significat, non esse prohibitã subministrationē prædictorum, cum ea Sarracenis non sunt necessaria. Nimum autem extendi, quatenus significat hanc prohibitionem extendi ad omnia, quæ bello gerendo sunt necessaria,

Et per consequutionem ad cōmeatū, Et ad omnia pertinentia ad illum. s. frumentum, hordeū, carnes, legumina, Et id genus alia, quæ ad belli commeatum sunt necessaria. Quod tamen falsum esse asserere videtur Communis.

Ad hanc difficultatem dico primū, me plurimū super hoc fluctuasse, Et consyderasse in primis, quòd neque hic, neq; alibi satis exactè, mea sententia, traditum est, quæ sint ea, quæ hoc. c. prohibet. II. consyderasse, † quòd necessarium ad aliquid faciendū tripliciter iuris peritis dicitur. Primo quidem id, sine quo id fieri nō potest: Qualis est hæredis institutio respectu testamenti. §. Ante. instit. de legat. Et. l. final. ff. de iure codicil. Qualis item est certa pars bonorū alicuius, sine qua ipse viuere nō pōt. Quod Tho. in. 2. Sec. q. 32. art. 6. receptus. ab utroq;. Cardi. in cap. Non satis. 86. dist. appellat necessariū vitæ. Altero modo id dicitur necessarium ad aliquid faciendum, sine quo res quidem fieri potest: sed non ut oportet. Qualis est institutio post humorum, secundum Galli. consilium, respectu

testamenti. l. Gallus. ff. de lib. & posthu. adiun-
 eta glo. 3. & doctrina Bartol. Bald. Paul. Ale-
 xand. & Iaso. ibidem. Qualis est itē ea pars bo-
 norum alicuius, sine qua vivere quidem potest:
 sed non decenter. Quod Tho. & vterq; Cardi.
 vbi supra appellāt, necessariū status. Tertio mo-
 do id, quod vtile est, & conueniens. l. 1. ff. solut.
 matri. adiuncta glo. probata per Bartol. quæ
 verbum, necessarium, exponit per vtile. & l. 1.
 ff. de offic. prefect. prator. adiuncta glos. quæ
 verbū, necesse, exponit per vtile: Et cap. Neces-
 saria. 12. q. 1. adiuncta glo. quæ illud verb. neces-
 saria, exponit per, utilis, & honesta. Quibus
 tribus modis arbitramur verbū, necessaria, in
 hoc. c. & summario nostro nouo positū capi: &
 ita comprehendere non solū illa, sine quibus Sar-
 raceni non possent contra Christianos præliari:
 sed etiam ea, sine quibus non possent cōmodè id
 facere. Imò & ea, quæ ad id eis sunt, aut possūt
 esse vtilia. III. cōsidero, quatuor patres om-
 nium diligentissimè hoc tractasse. s. Angel. in
 verb. Excommunicatio. 5. casu. 21. §. 4. Et Tho.

de Vio illis satis consentiens in eod. verb. cas. 20.
 & Syluest. in verb. Excommunicatio 7. casu. 21.
 col. 2. & iterū col. 3. & Ioan. Tabiens. in verbo,
 Excommunicatio. 6. §. 4. Quorum duo postero-
 res sentiunt omnia illa, & sola, quæ directè, vel
 indirectè pertinet ad bellum, esse hic prohibita.
 Angel. autem sentit, prohibitam esse hic omnē,
 & solam delationem omnium, quibus possunt
 Christiani impugnari: vel ipsi infideles, ne im-
 pugnētur à Christianis, muniti. Quorū tamē
 resolutio non videtur sufficiens. Primo quidē,
 quia hic non solū delatio necessariorum (vt An-
 gel. ait) sed etiam subministratio, quæ longè la-
 tius patet, vt prædictum est, in. 7. notab. prohi-
 betur. Deinde, quòd non omnia, quæ immediatè
 ad bellum pertinent, hic prohibentur, vt Sylue-
 ster, & Tabiens. aiunt. Frumentum enim, hor-
 deum, & alia, quæ ad cōmeatum exercitus, vel
 presidij pertinent, hic non prohibentur, secundū
 eosdem: & tamen immediatè pertinent ad bel-
 lum: adeò quòd etiā pecunia dicatur nervus bel-
 li à Veget. de re milit. Postremo, quòd multa hic

prohibentur, quæ immediate non pertinent ad bellum. Ferrum enim infectum, robora vasta, abietes altæ, fabricandis nauibus aptæ, antequam dolentur, non pertinent immediate ad bellum, neque prælium, quorum delatio hic expresse prohibetur. IIII. dico, in prælectione quadam, † 4
 Et cum relectionem pronuntiarem, paulo exactius me ista necessaria diffinisse, partim sequutus Hostiens. à nemine relatum in princip. cap. Quod olim. infra eod. quatenus sentit hic prohiberi ea, quæ suapte natura sunt ad bellum apta. Sed quia postea succurrerunt fundamenta, quibus ea diffinitio subuertebatur, aliã magna intentione animi scripsi: Quã tamen, quia etiã suberatam esse vidi hodie beati Bartholomei, cui dies hic sacer est, vt puto beneficio, licet de me malè merito, omiſſis omnibus illis resoluo: quòd necessaria, de quibus hic definiri possunt, esse: vtilia immediate, vel mediate ad prælium, vel bellum specialiter prohibita deferri Sarra- cenis, vel malo animo iuuandi eos contra Chri- stianos vero, vel equipollenti subministrata. Di

xi: vtilia, pro genere, vt includerem necessaria
 trium graduum, de quibus supra. n. 2. Dixi, ad
 praelium, vel bellum. Quia secundum Vallã lib.
 4. bellum latius patet, quàm praelium. Praeliũ
 enim est certamen ipsum armorũ, quod vulgus
 appellat, batalla. Bellum autem totum tẽpus, quo
 milites in militia degunt expectantes praelium,
 quod vulgus appellat, guerra. Et ad bellum mul-
 ta immediatẽ sunt necessaria, quæ non sunt ad
 praelium. Dixi item, bellum, vel praelium genera-
 tim: quia non refert, an ipsi nos impetant bello,
 an à nobis impetiti sese defendant, secundũ om-
 nes. Dixi, imediatẽ, vel mediatẽ, ad includẽda
 arma, equos, commeatum, & alia, quibus imme-
 diatẽ bellantes, & praeliantes vtũtur in praelio,
 & bello: & ad includendum ferrum, ligna, sul-
 phur, & alia, quibus in aliam formam mutatis,
 in eisdem vtuntur. Addidi, specialiter prohi-
 bita, ad includendum armã, ferrum, & ligna-
 mina galearum. Addidi autẽ, vel subministra-
 ta malo animo, & c. ad excludendum ea, quæ si-
 ne villo malo animo subministrãtur. Adieci ta-

men, vero, propter animū verè, ac formaliter malum. Adieci, vel equipolenti, propter animum malum, non formaliter: sed equipolenter. Quia de equipolentibus idem est iudicium. l. final. ff. mandat. c. Dudum. 2. de electio. & mens vera, siue formalis, & equipollens, siue virtualis exequatur, ut intentio formalis dicendi officium diuinum, vel consecrandi, vel absoluedi: & intentio virtualis eadem faciendi, iuxta ea, quæ latè tradidimus in repet. c. Quādo. de consecrat. dist. 1. not. 13. n. 12. & sequenti, & notab. 20. n. 41. facit. c. Gratum. de offic. deleg. l. Pro hered. ff. de acquir. heredi. regul. Qui tacet. lib. 6. Animum t̄ verè malū ap-
 pello, animum, quo quis verè, & expressè eo fine aliqua subministrat Sarracenis, ut ea sint eis vsui ad prælium, bellū,ue contra Christianos. Aequipollentem verò eum, quo quis verè quidē, & expressè non subministrat in hunc malum finem: sed in alium fortè bonum: sed virtualiter, siue equipollēter sic: Vt cum quis subministrat Sarracenis aliqua ob lucrum, quo se, suamq; fa-

- miliam honestè sustentet, & nullatenus, vt eos adiuuet. Attamen attentis omnibus loci, tempore, rei, personarũ, & alijs circumstantijs, putat, quòd ipsi rebus per eũ subministratis tũc, vel aliquando vtẽtur in bella contra Christianos: ¶ aut certè si nõ putat: putare tamẽ debet: quæ paria, & equipollẽtia sunt. l. Quod te mihi. ff. Si certũ petat. vbi Ias. l. Qui cum alio. ff. de regul. iur. vbi glo. memorabilis, licet illius non meminerit ibi Decius, qui alia in hoc facientia docet. Is enim, etsi nõ verè, certè virtualiter, & equipollenter ad bellãdum necessaria subministrat.
8. Nam paria ¶ sunt, vt quis faciat aliquid in aliquem finem, aut quòd faciat in alium: sed videat, vel videre debeat, & lata culpa videre desinat suum opus tendere in illum. Tunc enim, vt sepe loquitur Thom. à Vio, actus redit in naturã suã formã: hoc est ¶, perinde est malus, ac si ob finẽ illũ malũ fieret: vt cum quis detrahit sine animo ledẽdi famã proximi fortè ex loquacitate, venialiter tãtũ peccat: quia nõ nisi materialiter detrahit, nisi videat, vel videre debeat,
- 9

quod notabiliter laeditur fama proximi ex ea materiali detractio. Quia tunc redit actus in naturam suae formae, dum non curat eum faciens à tanta proximi lesione cauere, ut in verb. Detra. Etio. dixit ille, et eruitur ex diuo Tho. 2. Sec. q. 7 3. art. 2. Et probatur per princ. 83. d. Et. c. Pasce. 86. d. Et c. Quanta. de sent. ex cōi. Et latius tradidimus nos in rep. c. Inter verba. 11. q. 3. cōcl. 6. in diffinitione detractiois, Et duobus coroll. sequentibus. Neq; putes me per animū malū equi pollētē, intelligere malū præsumptū. Quia hos longè inter se differre mōstrabo in coroll. 13. Et ita triplex potest esse huiusmodi animus malus 10
 .s. verus, præsumptus, Et equipollēs. Sicut in simili triplex dolus colligitur ex Bart. cōiter recepto in. l. Quod Nerua. ff. depos. .s. dolus verus (qui latissima culpa est) secū dū eundē ibidē. n. 11. dolus præsumptus, qui est latior culpa, secū dū eundē ibidem. n. 14. Et dolus equipollēter, quia lata culpa dolo aequatur, secundum eundem ibidem. n. 20. Et ita est equipollēter dolus, Et regulariter idem de eo, ac dolo indicatur, ut ibidē.

Et in locis per postillas eius citatis habetur.

EX hac diffinitione infero primo, quod per illa verba, necessaria ad impugnandos Christianos, intelliguntur omnia et specialiter iure prohibita, ne deferantur Sarracenis: Et omnia, quae mediate, vel immediate sunt utilia ad bellum, ea mente delata, ut sint eis utilia in bello contra Christianos gerendo. Quod probatur primo, per hoc. c. in verbis, ex quibus hoc notab. colligitur. s. dum ad impugnandos Christianos arma, et necessaria subministrant. Per quae satis aperte concilium includit omnia utilia Sarracenis ad impugnandos Christianos, hoc fine vero, vel equipollenti subministrata. Quonia omnia illa sunt utilia ad impugnandos CHRISTIANOS, ut palam est: ergo, et necessaria per secundum dictum supra eod. Pondero item versicul. Tales. qui excommunicare videtur omnes, de quibus antea est loquutus: At antea loquutus fuit de deferentibus arma, ferrum, et lignamina galearum, et de subministrantibus naues, &c. Ergo omnes illos videbitur excommunicare.

III. facit, quod contra legem diuinam naturalem

cōtentā in primo, & 5. & 6. præceptis Decalogi facit, qui Christianus Sarracenos iniuste bellantes contra Christianos adiuvat, ut probatum fuit in. 1. notab. n. 9. At quicumque utilia bello gerendo subministrat Sarracenis ea mente, ut sint eis utilia contra Christianos, adiuvat eos iniuste bellantes contra nos: Ergo quicumque talis contra prædicta præcepta naturalia peccat: & per consequentiam contra hoc. c. quod illa tacite includit. Quarto probatur per. c. Ad liberandam. infra eod. quod posteaquam excommunicavit deferentes Sarracenis arma, ferrum, & lignamina galearum, & vendentes eis galeas, vel naues, & gubernantes eas, subdit illam clausulam generalem: Vel qui machinis, vel quibuslibet alijs, aliquod eis impendentes consilium, vel auxilium in dispendium terræ sanctæ: per quā includit omnia, quibus auxilium, vel consilium datur Sarracenis contra Christianos: Ergo & omnia sub nostra diffinitione cōtēta. Quinto, quod in hoc. c. nulla est prohibitio expressa: & ita videtur ius antiquum continere quoad pro-

hibitionem: licet quoad poenam contineat novum, secundum dicta in .i. notabili. Antiquum autem tangitur in ratione, quam tangit text. Quare malè faciunt, qui arma, ferrum, & ligna deferunt Sarracenis. s. quòd cum sint Christiani inimicos Christianismi contra Christianos iuvant: & ius antiquum hac ratione tactum omnia, in quæ diffinitio prædicta se extendit, continet. VI. & irrefragabiliter probò, per cap. Significavit. infra eod. quatenus præsupponit, vetitum fuisse ante illud. c. ne quis durante bello Sarracenis vllas merces etiam ad bellum ineptas deferat: etiamsi vadat ad eos ad captivos Christianos redimendos, exceptis his, quæ ad articulum redemptionis sunt necessaria: At per nullum aliud ius, quàm hoc id fuit tunc prohibitum: quia nondum emanarat. c. Ad liberandam. in concilio generali, cui præfuit Innocen. 3. secundus à Clem. 3. auctore illius. c. Significavit. Ergo per hoc capit. fuit prohibitum. Quod gloss. .i. in princip. clare id ibi sensit. Quod tamen dici nequit, nisi

dicamus hic esse saltem tacite prohibita omnia, quibus iuvantur Sarraceni in bellis contra Christianos, quatenus sunt talia. Quod est nostrum propositum. VII. facit, quod nisi hunc intellectum teneamus, verb. prohibita, positum in clausula bullæ cæne Domini, superfluum videbitur, ut in corol. 16. dicemus.

Contra tamen hanc conclusionem facit primo. c. Quod olim. infra eod. quatenus. probat, quod saltem tempore pacis licet Christianis ea deferre Sarracenis. II. Extravag. 1. de Iudeis inter communes: Et etiam Extravag. 1. eiusdem tit. Ioh. 22. per locum à speciali: quatenus prohibentes speciatim delationem victualium in certa loca, et certo tempore permittere videntur quoad alia loca, et tempora. III. quod nemo scribentium hic dixit, quod omnium ad bellum necessariorum ministratio hic prohibeatur: Imò Panor. in. 2. nota. expresse ait, hic poni poenam triplicem contra deferentes arma, ferrum, et lignamina Sarracenis sine vlla mentione de alijs necessarijs. Quod ipsum antea fe-

12

cit Anton. in 3. notab. IIII. quod versicul.
 Tales. huius .c. continens poenas tantum ad defe-
 rentes predicta, & gubernantes naues Sarrac-
 enorum piraticas referri videtur. V. quod
 in versicul. Dñ ad impugnandos, & c. cui niti-
 tur hæc resolutio, & nostrum summarium non
 continet prohibitionem, vt palam est, nec ratio-
 nē prohibitionis: sed solam rationē rationis, cur
 sit malum id, contra quod poena hic inducitur.
 Per has rationes posset qui vellet sustinere id,
 quod Cōmunis sentire videtur .s. quod hic solū
 prohibeatur delatio armorum, ferri, & ligno-
 rum, nauium, & gubernatio galearum, & na-
 uium piraticarum Sarracenorum, & nihil al-
 liud. Et quod .c. Ad liberandam. infra eod. ad-
 dit prohibitionem venditionis galearum, & na-
 uium: & impensionem consilij, & auxiliij in dis-
 pendium terre sanctæ. Quod nos quoque dixis-
 semus, nisi rationes pro nostro nouo intellectu,
 & nouo summario suprā proximè tactæ ad id
 nos vrsissent: & nisi etiam secundum vtrūque
 modum intelligendi oporteret dicere, omnes, qui

contenta in diffinitione prædicta faciunt, esse
 excommunicatos, vel per hoc. c. vel per illud, vel
 per utrūque: et magis expedita, & absoluta est
 doctrina, quæ hoc modo colligitur: Et facile po-
 test ad argumenta prædicta, quæ novè nos for-
 mauimus respondere. Ad primum ¶ quidem, 13
 concedendo probari per. c. Quod olim. infra eo.
 quòd alia, quàm speciatim iure prohibita, licet
 vendere, & deferre Sarracenis tempore pacis,
 ad alium finem, quàm bellandi contra Christia-
 nos. Cui nostra diffinitio, & eius declaratio nõ
 contradicit: non tamen ad hunc finem. Quod no-
 stra diffinitio probat, & dictū cap. Quod olim.
 non reprobat. Ad secundum concedo, de latione
 victualium ad Sarracenos alio fine, quàm iuuā-
 di eos contra Christianos non esse prohibitam:
 sed sine iuuandi eos contra Christianos sic: nec
 nostra de finitio aliud habet. Ad tertium conce-
 do, neminem scribentium hæc ita, sicut nos ex-
 planasse, & resoluisse. Concedo etiam, quòd An-
 ton. & Panor. dixerunt, illa, quæ in argumen-
 to adducuntur: sed nego illa esse contraria no-

stra resolutioni: nego item, illos negaturos fuisse, excommunicatos, per hoc. c. vel. c. Ad liberandã. infra eod. quos ex nostra diffinitione concludemus esse excommunicatos. Imò nego vllum doctũ negaturum esse verum id, quod nos contendimus per hoc. c. probari: licet forte censeat id totũ nõ probari per hoc solum: sed per hoc, & alia capit. Ad quartum respondeo, versicul. Tales. referri ad facientes omnia precedentia: & ita ad omnes subministrantes necessaria contra Christianos, & ad alia speciatim prohibita. Ad quintum respondeo, nihil expresse prohiberi per hunc tex. vt in notab. i. est dictum: sed solũ tacite, quatenus habet, quedam esse malefacta: & tangit rationẽ, cur illa sint malefacta, & rationẽ non qualem qualem: sed iuris naturalis: et non probabiliter tantum concludentem: sed necessario: & ita constituentem ius naturale, iuxta ea, quæ late dicimus in repet. c. Ad hæc. de præbend. Et nego, quòd hic agatur de extendenda expressa prohibitione, per rationem: sed de coniecturanda prohibitione tacita tex. per: ra-

tionem, quam oportet dicere tam esse exten-
sam, quam lata est ipsa ratio, ex qua colligitur
illa. † Nec refert, an sit immediata ratio con- 15
clusionis, an mediata, modò necessario conclu-
dat, ut ex his, quæ non indiligenter, neque tri-
vialiter diximus in. c. 2. de præbend. super ratio-
ne. c. Statutum. de electio. lib. 6. colligi potest.

II. infertur, † sola illa generaliter in hoc. c. &
c. Ad liberandam. infra eod. esse prohibita sub 16
ministrari Sarracenis, sub censuris, & poenis in
eis contentis, quæ malo animo vero, vel equipol-
lenti iuvandi eos contra Christianos in bello de-
feruntur. An autem is animus in speciatim pro-
hibitis requiratur, cum glo. 2. tã genus: & in. d.
c. Ad liberandam. attingemus.

III. infertur, † prohibita ministrari Sar- 17
racenis, dividi in prohibita speciatim, & in pro-
hibita generatim. Speciatim prohibita diffini-
ri possunt: quæ nominibus suis specialibus ex-
pressis prohibentur. Quorum de numero
sunt quatuor, quæ hoc capit. prohibet. s. dela-
tio armorum, delatio ferri, & delatio ligno-

rum, & gubernatio galearum, & nauium
 piraticarum Sarracenorum. Quintum, quod
 addit. c. Ad liberandam. infra cod. f. venditio
 galearum, & nauium. Sextum, quod addit Ex-
 traug. Multa. de iudæ. est delatio, missio, vel
 portatio equorum, victualium, & aliorum quo-
 runcunque mercimoniorum in Alexandriam,
 vel alia loca terre Aegypti. Septimum, quod
 etiam ead. Extraug. addit, est extractio veti-
 torum, vel permissio extractionis è portibus, ut
 illò deferantur. Verba. d. Extraug. hæc sunt:
 Statuimus, ut nullus arma, equos, ferrum, ligna-
 mina, victualia, & alia quæcunque mercimo-
 nia in Alexandriam, vel alia loca Sarraceno-
 rum terre Aegypti deferre, mittere, vel porta-
 re, seu de portibus eorum, ut eisdem deferan-
 tur extrahere, vel extrahi permittere: aut eis
 aliàs auxilium, vel fauorem præstare quoquo
 modo præsumat. Quod ipsum etiam esse prohi-
 bitum quoad omnes terras Sultani antea per Ni-
 col. iij. & eius constitutionem fuisse innovatam
 per Bonif. 8. contendunt Sil. & Ioh. Tab. ut in

corol. 8. tangam. Octavum delatio equorum ad Sarracenos, Turcas, vel alios quoslibet Christiani nominis inimicos: quod solus processus cœnæ Domini habet. Generaliter verò prohibita sūt, quæ verbis genericis, & quasi transcendentibus prohibentur. Quorum unum ponitur hic. s. subministratio necessariorum ad impugnandos Christianos, quatenus sunt talia, hoc est, ad hūc finem, ut per ea impugnentur Christiani. Secundum est, quarūcunque mercium delatio ad Sarracenos durante bello. c. Quod olim. infra eod. Tertium, auxiliij, & consilij cuiuscunque præstatio in pernicie in terra sancta. c. Ad liberandam. infra eod. Quartum auxiliij, vel favoris præstatio quocunque modo Sarracenis Aegypti. d. Extravag. Multa. Quintum delatio prohibitorum: quod habet clausula processus cœnæ Domini transcripta in primo notab. n. 5. Vbi tamen post verb. equos, omissum fuit verb. arma, incuria correctorum. IIII. infertur, quod quasi quicquid, & quoquo modo prohibet hoc. c. prohibet etiam. c. Ad liberandam. in-

fra eod. & e contrario. Nam. c. hoc prohibet spe-
 ciatim quatuor, quæ supra collegi, quæ eadē fe-
 22 re ad verb. prohibet. d. c. Ad liberandam. Prohi-
 bet præterea. c. hoc generaliter subministratio-
 nem necessariorum ad impugnandos Christia-
 nos, quatenus eiusmodi sunt, hoc est, ea mēte for-
 mali, aut virtuali, ut eis impugnent Christia-
 nos. Quod ipsum etiam facit illud. c. Ad libe-
 randam, licet alijs verbis, eis. s. quibus excōmu-
 nicat omnes, qui machinis, vel quibuscunque a-
 lijs auxilium, vel consilium in perniciem terre
 sanctæ impenderint. Sub his enim continentur
 omnes, qui necessaria ad impugnandos Christia-
 nos subministrant, cum omnes eos auxilium, vel
 consilium in id præstare palam sit. Et in. d. c.
 Ad liberandam. monstrabimus paria esse, auxi-
 23 liari in perniciem terre sanctæ, vel contra Chri-
 stianos, quatenus Christiani sunt. Et ita quasi
 quicquid, & quomodocunque prohibet hoc. c. pro-
 hibet & illud. Dixi, quasi: eo quod, iuxta dicen-
 da in. ii. notab. gubernatio galearum non pirati-
 carum. speciatim prohibetur hic, & non ibi. Et

e contrario ibi prohibetur specialiter venditio na-
 uium, & galearum, & non hic: Licet utrūque
 prohibeatur hic, & ibi generaliter, quando fit
 mala mente vera, vel equipollenti, per prædicta
 in. 4. dicto. V. infertur, quòd quicquid, & 20
 quocunque modo prohibent hoc, & illud. c. Ad
 liberandam. prohibet etiam Extravag. illa. Mul-
 ta. de Iudæ. Clem. 5. Sed alio modo. Nā hæc duo
 c. omnia, quæ prohibent quoad omnem locum, &
 tempus prohibent: Illa verò Extravag. solū quo
 ad Alexandriam, & terras Aegypti. Item il-
 la multiplura speciatim prohibet, quæ non prohi-
 bent hæc duo. cap. Prohibent enim speciatim e-
 quos, & victualia, & quascunque merces alias
 villo tempore ad illas terras deferri, quæ specia-
 tim per hæc. c. non prohibentur. De Extravag.
 verò Copiosus. Ioh. 22. de Iudæ. nō est consiliū, 21
 vanè quicquam cōmentari, salvo eo, quod in co-
 roll. sequenti infero. Tum, quia illa prohibebat
 eadem per triēnium, quoad regnum Granatæ,
 quæ. d. Extravag. Multa. quoad regnum Ae-
 gypti, Tum, quòd (gratia superis) regnum Gra-

K y

nata pridem per catholicos reges Castellano, eideq; Christiano imperio iam pridem subiectum est.

22

VI. inferitur, † non ab re glo. illius Extravag. Copiosus. verb. infra triennium, miratam fuisse, cur ea, quae per alia iura prohibita erant, sine temporis praefinitione per illam Extr. fuerunt, cum ea prohibita tantum ad triennium? Sed quid quid illa glo. dicat, responderi potest, quod licet censuras huius cap. & cap. Ad liberandam. infra eod. incurrisset is, qui intra illud triennium ad regnum Granatae prohibita hic attulisset: non tamen censuras Extravag. Multa. quae reservatae sunt Papae: cum tamen censurae horum cap. non sint, ut postea dicam. & ita ob eam reservationem fuit utilis, & formidabilior illa Extravag. quam haec duo cap. VII. infer-

23

tur, † aliquid specialiter esse prohibitum in. d. c. Ad liberandam. quod non est specialiter prohibitum in hoc. c. neque in clausula processus coenae Domini. s. venditio galearum, & navium: aliquid item in his duobus cap. esse specialiter prohibitum: quod in illa clausula non prohibetur. s.

gubernatio, & regimen galearum, & navium,
 & aliquid ibi specialiter esse prohibitum: quod
 neutro horum capitulorum specialiter prohibe-
 tur. s. delatio equorū. Multa item generaliter
 prohiberi per hæc cap. quæ per illam clausulam
 etiam generaliter non prohibentur, omnes. s. sub
 ministraciones aliæ à delatione, quæ sola ibi pro-
 hibetur, quæ maximi effectus esse cum glos.
 final. dicam.

VIII. infertur t̄ merito noue dubitari posse,
 cur alia speciatiim prohibentur, & alia tantum
 generatim: cum omnia hæc cum male fiunt, nō
 solum sint contraria legibus positivis humanis:
 sed etiam naturalibus diuinis, vt in primo no.
 dictum extitit. Ad quam nouā dubitationem,
 & quæ mihi videtur caput, et fons soluendi alias
 plurimas, & vnde penitissimū modum intelli-
 gendi hunc tex. hauriamus, dico duas esse cau-
 sas, quarum posterior ex priore nascitur. Prior
 est, quòd vt plurimū, speciatiim prohibita aptio-
 ra sunt ad iuuandū, & maius, & patentius bel-
 licum auxiliū præstant Sarracenis ad nos offen-

24

K ij

dendum, vel se à nobis defendendum: quàm alia generatim prohibita: Taliaq; sunt, quòd nunquam, aut quàm rarissimè deferri possunt ad Sarracenos, absque mente, & intentione formali, vel virtuali iuvandi eos, vt nos impetant, vel à nobis impetiti defendantur, attentà vicinitate imperiorum, regnorum, & vrbium eorū, & Christianorum: & attentis bellādi, quas habemus innumeras, causas: attento irreconciliabili, quo in nos sunt, odio, & religionis tanta diversitate, quanta est inter lucem, & tenebras. Quis enim Christianus sciens hæc, quæ notoria sunt omnibus, potest deferre illis arma, ferrū, lignamina galearū, vel vendere galeas, vel naues, quin formaliter, vel virtualiter velit eis contra nos favere? Posterior causa, quæ ex prædicta priore nascitur est, quod speciatim prohibita videntur habere innatam præsumptionem male mentis, saltem virtualis ipso iure, sine alia probatione: eo quod tam apta sunt ad tam magnum auxiliū bellicum Sarracenis præstandū, quod præstās ea, vel scit, vel debet scire, præstare

se illis auxiliū contra Christianos: & ideo vel
 expressam, velequipollentē mentē adiuvādi eos
 contra nos habere videtur. Generatim aut̄ pro-
 hibita regulariter non sunt tam apta ad auxiliū
 bellicū tā patēs, neq; tā grande, vt palā est: et
 ideo qui ea defert non videtur virtualiter ad tā
 malū finē iuvādi eos deferre, sed potius ad alios.
 Sic culpa lata equipollet dolo. l. Latæculpa. ff. de
 verbo sig. nō aut̄ levis vel leuissima, vt ex præ-
 dictis locis Bartoli in. d. l. Quod Nerua colligit̄
 Sic spōsalia cū copula præsumere faciunt mētē
 cōtrahēdi matrimoniū præses: nō aut̄, sine illa,
 etiā cum nisu ad illā. c. Is qui. c. fin. de sponsal.

IX. infertur ex prædictis † alia diuisio pro 25
 hibitorū. s. in prohibita, quæ ipso iure præsumū-
 tur mala mente facta: qualia sunt omnia specia-
 tim prohibita: & in prohibita, quæ nō præsumū-
 tur mala mente facta, nisi probentur, vel cōiūcia-
 tur aliunde tali mente facta: qualia sunt omnia
 generatim prohibita. Nam delatio armorum,
 ferri, & lignorū hic prohibita: venditio itē ga-
 learum & nauū vetita in. d. c. Ad liberandā.

K ij

delatio item equorum prohibita in processu cœ-
 ne Domini: & alia duo in Extravag. Multa.
 suprâ relata, non solum censebuntur mala, & ve-
 tita, quâdo probabuntur ea mente facta, ut illis
 delatis impugnentur Christiani. Imò ipso facto
 presumuntur ea mente facta: & ideo mala, &
 prohibita, censurisq; infecta. Quod mitius est,
 quàm id, quod affirmat Inno. & Hostiens.
 quos sequuntur Panor. Anna. & Felin. s. quod
 predictorum in hoc. c. speciatim vetitorum de-
 latio, sine vlla tali mente mala, est mala, & cen-
 suris infecta. Quos in glo. 2. limitabimus, &
 in d. c. Significavit. cū opinione contraria conci-
 liabimus. Delatio autem aliorum necessariorū
 ad impugnandum generaliter hic prohibita: im-
 pensio item auxilij, & consilij in. d. c. Ad libera-
 dam, generatim vetita: & alia eodem modo in
 Extravag. Multa. & dicto processu inhibita,
 nō sunt mala, neque vetita, nisi cum formaliter,
 vel virtualiter fiunt ad adiuvandos Sarracenos
 contra Christianos. Neque presumuntur mala,
 nisi probentur, vel ex circumstantijs conyiciantur

sic facta. X. inferitur, inter speciatim, & 26
 generatim prohibita hoc distare, quod specia-
 tim prohibita, non solum presumuntur mala, &
 malo animo, maloq; sine facta: sed verè fiunt ma-
 lo animo, & sine saltem equipollente, nisi aliqua
 particularis causa excuset, etiam si verè bono fi-
 ne fiant. Nam fieri potest, ut quis agat aliquid
 bono animo vero, sed malo equipollenti, ut si
 quis ex alto recto desiliat, in pavimentum lapi-
 deum animo bono letificandi spectantes, sine ul-
 lo vero se occidendi, vel debilitandi. Huic certè
 animus verus bonus est, & non se occidendi: sed
 interpretatiuus, & equipollens malus, & sese
 occidendi, vel labefactandi. Quoniã in lata cul-
 pa est, non considerando id, quod omnes suæ con-
 ditionis homines considerassent. Quia igitur
 ecclesia ob circumstantias in octavo coroll. con-
 sideratas, interpretatur per horum delationem
 tam patens auxilium Sarracenis contra Chri-
 stianos prestari, ut qui prestat virtualiter id
 velit: etiam si formaliter contrarium voluerit
 is, qui non obstãte ecclesie interpretatione aliud

facit, malo sine saltem virtuali id efficit. Generaliter autem prohibita non presumuntur malo animo facta, neque vere sunt malo animo effecta, si verus malus animus abest, & desit virtualis, qui aliunde, quam ob contraventionem interpretationis iuris sit talis.

27

XI. infertur, quod nulla^t harum presumptionum est iuris, et de iure. Primo quidem, quod contra presumptionem iuris, & de iure nulla probatio regulariter admittitur. l. Antiquæ. C. ad velle y. l. fin. C. ad macedonia. l. si. C. arbit. tut. l. A diuo Pio. §. Si pignora. ff. de re iud. c. Is qui. de sponsal. At contra huiusmodi presumptiones admittitur probatio. Quis enim dicat eum Christianum, qui cum trirremi, vel naui lignis, aut armis plena soluit Genua, ut Vlixiponem appeteret, & vi vectorum aduersorum delatus est Alexandriam: ibique naui, armis, & lignis spoliatus rediens in Italiam accusatur delationis armorum ad Sarracenos, non esse admittendum ad probandum, quod id ei inuito, & cum magno animi dolore, & fortunaram iactura contigisset,

deo que ad soluendum? Quis item neget esse ad mittendam probationem contra eum, qui magnam frumenti copiam attulisse dicitur ad aliquos Sarracenos Africanos, & negat se illam attulisse ad hoc, ut esset comeatus iustus exercitus contra Christianos ducendo? Secundo, quia [†]presumptio iuris, & de iure est: prescriptio legis de aliquo, super eo tamquam sibi comperto statutis: iuxta notata in. d. c. Is qui. et alibi sepe. At neutra harum presumptionum est huiusmodi. Nullibi enim cauetur vlla lege super aliqua illarum, tamquam super comperto quicquam statuere.

28

XII. ex proximè dictis infero aliud: quod & si nouum, arbitror tamen placiturum viris doctis, & lucem præbiturum [†] confessoribus: Nēpe eum non incurrere censuras huius capit. qui prohibita in eo speciatim, traderet Sarracenis cum ijs loci, temporis, quantitatis, qualitatis, & finis circumstantijs, quibus vir prudens pro comperto habere deberet, nullum unquam ex eis fructum bellicum habiturum eum, cui traditur, neque

29

Vllum alium Sarracenum. Quia lex fundata
 in presumptione, sicut non ligat in foro exte-
 ri, si non est presumptio iuris, & de iure: & cō-
 traria veritas ostendi potest. c. Super hoc de re-
 nunciat. l. Cum de indebito. ff. de probatio. Ita
 & minus ligat in foro conscientie, & coram
 Deo, si veritas est illi cōtraria, iuxta. c. Tua. de
 sponsal. & annotata in. c. Is, qui fidē. eod. tit. cū
 omnia nuda, & aperta sint corā eo. c. Deus om-
 nipotens. 2. q. 1. At hęc prohibitiones speciales
 fundatę sunt in presumptione, vt precedens co-
 rol. habet: Ergo illa cessante, non ligant. Ex quo
 inferri potest solutio quęstionis illius confessa-
 rii, cui pœnitens confessus fuit, se in finibus A-
 thiopię à bellis Christianorum longē remotis tra-
 didisse ferrum parvę quantitatis Sarraceno,
 vt inde clavos fingi faceret ad struendā n do-
 mum, quā cœptā habebat. Quibus, & ingenio
 Sarraceni, ac debitis circumstantiis attentis, qui-
 libet prudens credidisset, & credere certo de-
 buisset, eum non esse vsurum illo ferro ad arma
 fabricanda: sed ad fingendos ex eo clavos domus

perficienda necessarios. Confessario enim huius
 modi, mea quidem sententia, salva iustiore, res-
 ponderi potuit, illum poenitentem non incidisse in
 censuras huius cap. neque bullae cœnæ Domini:
 Imò neque lethaliter peccasse, si aliud non inter-
 venisset. Quin & me iudice, etiam in foro ex-
 teriori absolueretur, si huiusmodi circumstantias
 probaret. Tamen si arbitror consulendum esse poe-
 nitentibus, ut ab his caveant: quæ etsi non sint
 mala, sunt tamen minus bona suis contrariis: &
 quæ in grandes scrupulos confessarios conyiciunt:
 et gradibus periculis iudicialibus in tribunalibus,
 præsertim iudicum non adeò doctorum sese ex-
 ponunt. XIII. infertur, † bonam esse illam
 30
 divisionem communem, qua prohibita submini-
 strari Sarracenis dividuntur in prohibita sim-
 pliciter, & absolute, hoc est, quoad omnem locum,
 & tempus: & in prohibita quoad omnem locum:
 sed non quoad omne tempus: & in prohibita quo-
 ad omne tempus, & non quoad omnem locum.
 Primi generis sunt omnia prohibita hic, & in
 d. c. Ad liberandam. & in bulla cœnæ Domini.

Secundi generis sunt merces alie, quam bellicæ: quæ ad nullum locum Sarraccorum deferripot sunt tempore belli: sed tempore pacis sic, iuxta. c. Quod oli. infra eod. Tertiij generis sunt ea, quæ prohibentur in. d. Extrava. g. Multa. speciatim ultra hic prohibita, quæ quoad omne tempus prohibentur: sed non nisi quoad terras Sarraccorum A. Egypti: Et quod idem sit dicendū de omnibus terris Sultani, ait Ant. 3. parte. tit. 24. c. 30 col. 3. per quandam Extrava. g. T. Nicolai. 4. quæ incipit: Olim. quam nō esse sublatā cōtēdit Syl. cōtra Ang. Ipse verò eā nō vidi, neq; aliā Bonif. 8. incipiētē. Cōtra quā Syl. citat. Et licet videā Syl. decipi, quatenus putat in verbo Excōicatio. 7. col. 3. eas novari per. d. Extra. Multa. Et etiā quatenus in. 5. not. putat, delationē in terras Sultani prohiberi, per Extr. Multa. Quod certe nō fit: imo quatenus ibi Clemēs ait se adherere vestigijs Nicol. et nihil, nisi de terris A. Egypti exprimit, aliud videtur quoad alias Sultani statuere. Licet item in hunc secundū errorē decidat et Io. Tab. in verb. Excōicatio. 6. Licet itē Caiet. nō

citet vllam talē extrauagantē aliam, quam d.
 Extr. multa. Quia tamē etiā Io. Tab. idē quod
 Anton. tenet, licet significet se nō vidisse Extr.
 Cōtrā. quā citat, nō audeo discedere a diuo An-
 tonino. Cui addo, quod cū Turca suo regno ad-
 iecerit iam Sultani imperium oportebit idem
 dicere de terris omnibus Turcæ: quod ipse ait
 de terris Sultani. Quia Turca est Sultanus, imo
 & grauius occupat terram sanctā, & totā Sy-
 riam: quā ille occupabat.

XIIII. infertur [†] incaute fuisse loquutum 32
 illum virum doctum, qui dixit omnia, quæ sunt
 speciatim prohibita, esse absolute prohibita. Nā
 multa in illa Extra. prohibētur specialiter, quæ
 tamen non sunt absolute, id est, quoad omnē locū
 & tempus prohibita, vt palam est. Addo itē hęc
 diuisionē prohibitorū in prædictas tres species,
 de qua in corol. præcedenti, aut nō esse diuisionē
 generis in suas species, sed analogi in sua analo-
 ga, vel illa, de quibus analogè dicitur, aut neruo
 sum ex ea sumi argumentum contra corolla-
 rium sequens, vt ibi dicam.

XV. inferri videtur, quòd in hac materia appel-
 33 latione prohibitorum, † sine alia adiectione sola
 prohibita quoad omne tempus, & locum inclu-
 duntur: & non alia, quæ quoad aliquod tempus
 tantum, vel quoad aliquem locum tantum. Quod
 sensit ante omnes Gofred. in fine summæ huius
 tit. & Abbas antiq. in. c. Significavit. infra eo-
 dem: & Pan. Cardinal. Ioh. ab Anna. ibidem.
 Vbi clarius omnibus Hærricus, licet nihil tan-
 gat Felin. Idem etiam sentiunt Ioh. And. An-
 34 ton. Pan. & Cōmunis in. d. c. Quod olim. in-
 fra eod. Tametsi hoc nõ omnino aperte aperiãt.
 Clarius tamen his non relatis aiunt Syluest. &
 Caiet. Vbi supra. Pro eis facit. 13. corol. in quo est
 conclusum, sola primi generis prohibitorum. s.
 quæ sunt prohibita quoad omne tempus, & locum
 dici prohibita simpliciter, & absolute. Cætera
 verò secundum quid. s. secundum locum, vel se-
 cundum tempus. At quod secundum quid est ta-
 34 le, † non dicitur simpliciter tale: Vnde dominiũ
 vrile nõ dicitur simpliciter dominiũ. l. i. §. i. ff.
 Si ager vectigal. velemphit. Nec excōmunicat

catio minor videtur dici simpliciter excoicatio
 c. penul. de sent. excōi. Quauis alia ratione id
 ibi contingit, vt aliàs ibidē diximus. Nec homo
 pictus dicitur simpliciter homo, iuxta illud dya
 lecticorū: Omne analogum per se sumptū stat
 pro famosiore significatu: secundū Aristol. re-
 ceptum. Secūdo pro eisdem facit, quod Extrau.
 Multa. de iudæis, post illa verba: Ferrū, equos
 arma, & alia vetita, subdit, nec non victualia,
 & mercimonia, & c. per quod significare vide
 tur victualia, & mercimonia, non esse de pro-
 hibitis.

CONTRA quos[†] tamen plurimum vrget, 35
 quod omnes species alicuius generis sub eius pro
 pria significatione continentur, iuxta singul.
 ac receptum dictum Bald. in. l. 2. C. de iure aur.
 anul. Et prohibitum quoad certum tempus, &
 prohibitū quoad certum locum: et prohibitum
 quoad omne tempus, & locum, tres species sunt
 prohibitorū, vthabet. xiii. corol. Et si respōdeas,
 † quod illa diuisio illius coroll. est diuisio analo
 gi in sua analogia, seu ea, de quibus analogicè di- 36

preced. corol. tangebam: replicari potest, quod
 debitum quoad certum locum, est verè debitū,
 vt. ff. de eo, quod cert. loco, per totum: & debitū
 quoad certum tempus, verè est debitum. l. In
 diem. ff. de condit. in deb. Suspensus quoad cer-
 tum actum, verè suspensus est, iuxta gloss.
 Clement. Cupientes. de pœnitent: Ergo pari
 ratione prohibitum quoad aliquod tempus, vel
 locum dici debet verè, & non analogicè pro-
 hibitum. † Quare aliter videtur responden-
 dum .s. quod id non contingit ob defectum
 significationis propriæ: sed ob defectum in-
 tentionis animi disponentis. Sicut in simili
 sæpe in rubr. de præbend. & alibi diximus,
 quod causa, quare appellatione verbi, bene-
 ficium, positi in expectatiuis, & mandatis de
 prouidendo non comprehenditur beneficium
 curæ animarum, non est defectus signifi-
 cationis propriæ: sed defectus intentionis res-
 cribentis, cap. final. de præbend. & cap. Cum
 in illis. eodem tit. lib. 6. Et si vrgeas inter-
 rogando, vnde constet intentionis Romano-

rum pontificum in hac materia loquentium, non esse comprehendere temporaliter, vel localiter tantum prohibita appellatione prohibitorum, quoad leges pœnales? Respondeo, quod ex multis saltem coniunctis, scilicet, quod non est tanta ratio in his, sicut in illis: & quod pœne sunt restringendæ: & quod Clement. 5. in dicta Extravagant. Multa. id significavit. quatenus posteaquàm prohibuit ferrum, equos, arma, ac alia, vetita subiicit: nec non victualia, & mercimonia: & quod omnium doctorum mens siue iuste, siue iniuste concepta illa videtur fuisse: & doctorum consilio leges Romanæ, & processus cænæ Domini promulgari solent. Quæ tametsi ad revincendum contradicentem forsitam non sufficiant: ad assentiendum tamen opinioni Comuni, & benigniori in materia pœnali satisfacere videntur. Licet contra hæc sit oppositio fortissima, quam mox contra corollarium sequens, quod ex hoc infertur, formabimus.

38 XVI. infertur ex præcedenti coroll. conclusio quotidiana. s. in cēsuras bullæ† cæne Domini nō incidere eos, qui alias merces, quam bellicas etiā tempore belli deferunt Sarracenis: imo neque qui alia, quam equos, & alia similiter prohibita deferunt. Quoniam clausula illius huc perti- nens solum excōicat deferentes sarracenis equos arma, ferrum, lignamina, et alia prohibita: At per coroll. præcedens appellatione prohibitorū non continentur, nisi simpliciter prohibita: Er- go propositum.

39 CONTRA hanc tamen conclusionē facit primo, quod ex ea sequeretur, quod verba illa: deferētes prohibita, posita in illa clausula nihil o- perarentur. Quia quoad ibi expressa nihil ope- rantur: quippe quæ sine illis sub ea includuntur, & nulla alia videntur esse prohibita, in quibus verificentur. Nam tria sola, quæ in hoc cap. spe- ciatim prohibētur. s. arma, ferrū, et lignamina, etiam ibi exprimūtur: imo adduntur equi. In. c. item. Ad liberandam, solum additur venditio galearum, & navium: quæ non potest compre-

hēdi sub illis verbis: deferentes prohibita. Quia
 qui galeam vendit Sarracenis, non dicitur eam
 eis deferre, alioqui .d.c. Ad liberandam. nihil
 adderet huic .c. excōicando vendētes galeas, &
 naues, cum per hoc excōmunicentur deferētes.
 Quod tamen est contra omnium mentem, &
 presertim contra Caiet. magis, quā aly affir-
 mantem hoc corol. Et si proterviēdo pergas dice-
 re, quod venditio navis sit delatio, cōsidera huic
 consequēse se, quōd includitur, per alia verba il-
 lius clausulæ anteriora .s. deferentes arma, fer-
 rum, & lignamina. Quoniam prohibitus defer-
 re lignamina galearum prohibitus quoque est,
 deferre galeas, vt in .6. notab. diximus: & per
 consequutionem verbum, prohibita, quoad id
 nihil operatur. II. facit, quod illa verba: deferē-
 tes prohibita, nihil operantur etiam, quoad exer-
 centes curam, & regimen galearum, & nauū
 piraticarum Sarracenorum qui licet excōicen-
 tur per hoc .c. Non tamen excōicantur per illā
 clausulam, secundum Angel. quē Syl. Caiet. &
 Joh. Tab. unanimiter sequuntur. Quia exerce

re illud regimen non est quicquã deferre, & per illam clausulam solum deferentes excommunicantur. Ad hoc difficile argumentum respondeo, quod verba illa, deferentes prohibita, illius clausulæ verificari possunt in omnibus vtilibus mediate, vel immediate ad bellum subministratis malo animo formali, vel virtuali, ut eis impugnent CHRISTIANOS. Hæc enim omnia quoad omne tempus, & locum prohibentur, per hoc capit. & cap. Ad liberandam. infra eodem, ut in. 4. dicto, & illat. prima, supra eodem notab. diximus. Ad quod probandum tetigimus ibi. 7. loco hoc argumentum. Itaque verbum, prohibita, positũ in illa clausula includit tantum illa, quæ generaliter hic, & in. d. c. Ad liberandam. sunt prohibita. Quæ est resolutio noua, singularis, & vtilis.

- 40 XVII. infertur ex coroll. præcedenti, omnes qui animo formali, vel virtuali iuuandi Saracenos contra CHRISTIANOS deferunt eis aliqua vtilia bello, vel prælio mediate, vel immediate, incidere in censuras bullæ cenæ Domini.

Quod maximè animaduertāt confessorij. Quo-
 niam hi deferunt prohibita quoad omne tempus
 & locum, vt dictum est in coroll. precedente.
 Infertur † item vendentes solum, & non de- 41
 ferentes naues, vel galeas Sarracenis non in-
 currere: neque etiam exercentes curam, & re-
 gimen galearum, & nauium piraticarum.
 Quia nulli horum dicuntur deferre prohibi-
 ta. Neque qui merces alias ab expressis in di-
 cta clausula tempore belli ad eos deferunt:
 Quia nō deferunt prohibita simpliciter quoad
 omne tempus, & locum. Nisi aliquo modo es-
 sent vtilia bello, & ob id ad eos deferrēt: Quia
 eo respectu quoad omne tempus & locum fiunt
 prohibita, per prædicta. Infertur item aliquos
 incidere in censuras illius clausulæ, qui non
 incidunt in censura huius. c. eos, scilicet, qui e-
 quos, sine intentione mala formali, neque vir-
 tuali ad eos deferunt. Contra enim talem de-
 lationem nulla censura hic fertur, & ibi sic,
 vt palam est ex prædictis.

L iij

42 XVIII. infertur solutio quæstionis, quæ
 ex facto interrogabar, an .s. qui vendit arma
 Sarracenis habentibus plura, quam quibus
 egent, incidat in hunc canonem: Respōdendum
 est enim, quicquid Tabien. senserit, incidere.
 Quia necessaria sunt eis ad prelium primo,
 secundo, vel tertio modo supra eo not. n. 2. rela-
 tis. Quia, & si qui Sarraceni plura arma ha-
 beant, quàm quibus in presentia egeant: nō ta-
 men habent plura, quàm quæ eis sunt utilia: neq;
 plura, quam quibus brevi tempore egere possint
 prelio aliquo graui victi; & armis & militi-
 bus priuati. XIX. infertur pœnis huius ca-
 nonis subijci omnes, qui subministrāt arcem, tur-
 rim, vel speculas munitas, siue nō munitas, vel
 43 aliam quancunq; fabricam, vel machinam, li-
 gneam, ferream, lapideam, terream, auream,
 argenteam, stagneam, vel mixtam, quæ media-
 te, vel immediate est utilis prælio, vel bello cōtra
 Christianos gerēdo, & subministratur malo a-
 nimo formali, vel virtuali, et equipollēte. Quia
 ea omnia necessaria sunt ad impugnando Chri

Christianos primo, secundo, vel tertio modo, de quibus supra. n. 2. Et in id subministrantur, intentione, actuali, vel virtuali. Infertur item eū, qui prædicta subministraret bona mente, sine tali mala, saltem virtuali, non incursum has censuras.

XX. infertur eos etiam incursum esse censuras, qui subministrant Sarracenis pertinentia ad comēatum belli contra Christianos, quatenus talia sunt, hoc est, ea mente, ut mediate, vel immediate spectēt ad prælium: puta tuendo, et augendo vitam, saltem et vires militum, ut cum opus fuerit fortiter præliantur. Omnes item plumæ, et galeri militares, omnis panus tinctus eo colore, quo miles vestitus fortior, et formidabilior aparet, quatenus talia sunt, hoc est, ea mente subministrata, ut eorum virtus, vel effectus ad prælium perueniat. Quoniam omnibus his, conuenit diffinitio necessariorum ad præliandū contra Christianos, ut patet ex. 4. dicto. Infertur autem simul non incursum censuras has eū, qui hæc, sine mala mente ministraret illis.

XXI. infertur solutio illius questionis, quam

44

45 ex facto interrogabar. s. an qui multum calcis,
 † & lapidum ex Hispania in quoddam oppi-
 dum Aphricæ, extra tamen terras Aegypti
 detulisset, in prædictas incidisset censuras?
 Respondendum enim est incidisse, si eo animo de-
 tulit, ut ex eis arcem aliquam Sarraceni mu-
 nirent, aut si antequam ea venderet, & tra-
 deret rescussisset ea sibi a Sarracenis in eum usum
 emi, & ad eum usum vendidisset: imo etiam,
 si cum scivisset Sarracenos ea materia egere
 ad faciendam, vel reficiendam arcem aliquam,
 in alios usus detulisset, & vendidisset: eo quod
 licet actu, siue actualiter non tradidisset ad præ-
 liandum: virtute tamen, siue virtualiter in id
 tradidit. Si autem bona fide, ac sincero pectore
 credebat ea in ædium ad habitandum tantum
 ædificationem sibi emptum iri, & nesciebat eo-
 rum necessitatem, vel voluntatem ædificandi
 reficiendive arcem, & ob hanc ignorantiam ven-
 didit, et tradidit: alias id non facturum, ab his cõsu-
 46 ris liber fuisset. † Dixi, extra terras Aegypti,
 propter. d. Extran. Multa, qua excoicatus fuisset.

set, quanquã mente ea in illas detulisset. Et pari ratione potuit: imo oportuit addi, Extra terras Sultani, ab eo, qui sequitur opinionẽ Divi Ant. & cõem in. xij. corol. relatã. Imò potuit, & oportuit addi, Extra terras principis Turcarũ, ab eo, cui placet extẽsio nostra nova prædicti de Et Diu Antonini, in dicto corol. 13. scripta.

XI, notab. quòd galeas, & naues piraticas Sarracenorum gubernantes, incidunt in hunc canonem, cũ multis ad id pertinentibus.

SUMMARIA.

- 1 Sarracenorum naues piraticas regentes excõicati, & etiam galeas non piraticas. n.
2. Quia galea ex se bellica est. n. 4. Quid de vectoribus. n. 6. & alijs ministris. n. 7. & nautis. n. 8. Quid e iuuantibus, & remigibus vinctis. n. 9. & 10.
- 3 Copulatiua, & dupliciter cõiungit, nã nũc orationem copulatiuam, nũc de copulato extremo facit.
- 5 Prohibitio specialis huius c. in quo speciali or, quã spãlis c. Ad liberãdã. infra eo. noue.

- 11 Absolui an possit remex contra CHRi-
stianos metu mortis remigans, & an sit ex
cōmunicatus. n. 18. & an incidat in bullam
cænæ. n. 19.
- 12 Metus licet excusaret a furto: non tamē ab
occidendo non inuadentem. n. 16.
- 13 Intellectus nouus. l. Vt vi. ff. de iusti. & iure.
- 14 Remex illicite remigat in Christianū.
- 15 Defendēdo se licite quis occidit inuadētē:
sed non licite potest velle eū occidere, etiā
tanquā medium ad suam defensionem.
- 17 Mors ne malo consentias gloriosa.

VNDECIMO principaliter noto versiculū:
Sunt etiā. pro ea parte nostri summarij, quæ
habet, incidere in hunc canonem t̄ eos, qui in ga-
leis, & piraticis Sarracenorum nauibus regi-
men, & curā gubernationis exercent. Contra
quod facit primo, quod verbū, galeis omittitur
in. c. Ad liberandā. infra eodē. Secūdo, quod ni-
hil de hac clausula repetitur in bulla cænæ domi-
ni. III. quod Ioh. Andr. Ant. et Anna. in suis
summarijs omnes Christianos ministrantes in

nauibus Sarracenorum includunt: Panor. autē
 & Felin. in suis, omnes in eis nauigātes. Caiet.
 autem omnes in eis curā exercentes. Quicquid
 tamen hi patres sentiant verus, & literæ ger-
 manus sensus videtur esse, per hanc clausulā eos
 solos, & omnes cōprehendi, qui regimen, vel cu-
 ram gubernationis exercent in galeis Sarrac-
 enorum, & etiam qui idem faciunt in nauibus
 piraticis eorundem: ita, quod illa verba faciant
 vnam copulatiuam compositam ex duabus præ-
 dictis orationibus. Ex quo infertur † primo, 2
 quod non oportet ad hoc galeas esse piraticas: sed
 naues sic. Tum, quia phrasis ipsa id significat,
 quatenus habet in galeis & piraticis nauibus.
 Si enim verbum, piraticis, ad vtrunque referre
 voluisset, dixisset in piraticis galeis, et nauibus,
 vel in galeis, & nauibus piraticis: non autem, ve
 ait in galeis, & piraticis, nauibus. Tum, quia il-
 la copulatiua, † &, non coniungit inter termi- 3
 nos eiusdem extremi: siue, vt clarius dyalectici
 loquuntur, non facit propositionem de copulatio
 extremo. Quia si eam faceret exigeret guber

nationem in galeis, & nauibus: ita vt nō suffi-
 ceret gubernatio galearum sola, neque nauium
 sola. Quod nemo dicet. At si inter orationes cō-
 iungit, siue, vt dialectici aiunt, facit orationem
 copulatiuam, sensus est, eum incidere in canonē,
 qui gubernationem exercet in galeis: eum itē
 qui eam exercet in piraticis nauibus, vt palam
 est: & ita sufficit gubernasse galeas, vel guber-
 nasse naues piraticas. Quod est nostrum propo-
 4 situm. Tum quia † galeæ suapte natura magis
 spectant bellum, & piraticam, quam aliæ naues
 onerariæ: Et ideo non est mirum, vt exigatur
 quod naues sint piraticæ, non autem galeæ: &
 constat, quod gubernatio earum, & nauium bel-
 licarum, vel piraticarum Sarracenorum est fa-
 5 uor eis, & terror nostris. II. infertur † conclu-
 sio noua, & singularis. s. prohibitionem huius
 cap. specialem aliqua parte esse latiore pro-
 hibitionem speciali. c. Ad liberandam infra eo-
 dem: eanempe, qua excōicat Christianos guber-
 nantes galeas, nō piraticas, vt in. 10. notab. dixi,
 & super eodem cap. Ad liberandam. tangam.

III. infertur, quod nihil obstat prædictis cap. Ad liberandam. Et clausula processus cenæ Domini. Quoniam fateor eos, qui exprimentur hic, et tacentur ibi, non comprehendi ab eis, neque teneri vinculis illarum dispositionum.

IIII. infertur†, vectores transeuntes in earū 6
 nauibus ab alijs in alias terras, ob hoc solum non
 incidere in hunc canonem. Quia non regunt,
 neque gubernant eas: Et ita Pan. Et Felin. in-
 cogitantur omnes nauigantes comprehendisse.
 V. non† incidere in eum pueros Christianos, qui 7
 sarracenis seruiunt in galeis, vel nauibus pyra-
 ticis a poculis, a cordis, Et ab alijs ministerijs a
 gubernatione remotis: Et cōsequenter quod Io.
 Andr. Anton. Anna. Et cōmunis, alius alium
 sequuti inaduertenter comprehēderunt omnes, 8
 ministrātes. VI. idem† dicendum esse de nau-
 tis remigibus, vel alijs mercenarijs, qui nō guber-
 nant: sed qui gubernantium iussa capeffunt.

SI autem hi adiuuarent Sarracenos contra 9
 Christianos pugnādo, vel remigando, tradēdo ar-
 ma, quibus pugnaret, consulēdo, vel animando,

vel aliter quoquomodo inciderent in excomuni-
 cationem, siue quia necessaria subministrant
 ad impugnandos Christianos contra hunc tex.
 siue quia consilium, vel auxilium, quoquomodo
 eis contra Christianos præstant, contra. c. Ad
 liberandam. infra eodem.

- 10 An autem Christiani captiui in galeis ad re-
 migandum vincti, qui ne occidantur, aut per-
 cussionibus, & liuoribus morte peioribus affi-
 ciatur, remigant in galeis Sarracenorum cõtra
 Christianos, incidant in hunc canonem: et an à
 suis confessarijs absolui queant, antequã absoluã-
 tur à censura bullæ cenæ Domi. & antequam
 proponant se nunquã ultra Sarracenis in Chri-
 stianos talem opem laturos? quæstio quotidiana
 est. De qua t̄ cõsultus ante duos annos à viris apo-
 stolicis in Aphricam, vt negocia domini nostri
 IESV CHRISTI agerent, translatis, respõ-
 di, si satis memini, quatuor. Primũ eos peccare.
 Quoniam contraveniunt præcepto, de non occi-
 dendo Decalogi. Exod. 20. relati per gl. c. Quid
 in omnibus. 32. q. 7. Quia non solum contraue-

niunt illi præcepto, qui occidunt, vel occidere, aut
 iniuste pugnare volunt: sed etiam y, qui occidit
 vel iniuste pugnanti, vel id facere volenti quo-
 quomodo opitulantur, consulunt, vel consentiunt,
 c. Sicut dignum. §. Illi autem. C. §. Illi vero, C.
 §. Qui vero. C. §. Hi quoque. de homicid. c. 1.
 cum ei annotatis. de offic. deleg. c. Notum. 2. q. 1.
 l. Is qui opem. ff. de fur. cum ei annotat. † Et quã
 nis a furando excusaret necessitas illa gravis-
 sima suam mortem evitandis, argumento anno-
 tatorum in. c. Si quis propter necessitatē. de furt.
 C. c. Discipulos. de consecrat. dist. 5. Non tamē
 excusare potest a præcepto de non occidendo.
 Quia oportet omnia mala poenae pati, potiusq;
 malo culpae consentire. c. Itane. 32. q. 5. C. l. Pa-
 lam. §. Non est ignoscendam. ff. de rit. nupt. c.
 Sacris. de his, quae vi. l. Isti quidē. ff. quod met.
 caus. Contra quod tamē facit primo. l. Ut vim.
 ff. de iusti. et iur. in illis verbis: quod quisque ob-
 tutelam sui corporis fecit, iure fecisse videtur.
 II. obstat. l. Is danum. §. 1. ff. de reg. iur. quae ha-
 bet: eius nulla culpa est, cui necesse est parere. et

decisio Petri. quem ibi Cy. Alb. & Saly. sequitur in l. i. C. unde vi. §. quod excusatur ab homicidio famulus, qui præcepto hæri occidit uxorem adulterum, vel alium; ne ipse ab hero præcipiente, si ei non paruerit, occidatur. Quod ipsum tenet Bal. in §. Iniuria. col. pen. de pac. iur. fir. et Decius in d. l. Is damnus. §. i. & Card. in c. Sacris. col. 2. ff. de his quæ vi. III. facit, quod si conclusio suprædicta teneatur confitendum est, omnes remiges Christiani, qui mille mortes ne CHRISTUM negent, patiuntur extra eius gratiam esse, neque in eam redire posse, nisi prius decreuerint potius mortem subire: quàm remigare in Christianos, quæ dura videtur conditio.

13 NON obstantibus tamen his teneo id, quod ante dicebã: & ad horum primũ respondeo, legẽ illam. Vt vim. intelligendam esse de eo, quod vim metuens facit aduersus eam inferentẽ, & non de eo, quod aduersus alium, vt in nostro casu contingit: & ideo quanuis hi remiges possent se defendendo occidere Sarracenos eos iniuste verberantes, & volentes occidere, eo quod non

remigant contra Christianos: Non tamen† pos-
 sunt remigando adiuvare eos contra Chri-
 stianos, ne a Sarracenis occidantur, per dictū
 cap. Sacrus. Vbi Panor. col. 2. hoc quod dicimus
 tenet. Et confirmatur noua ratione, eademque
 nervosissima †. s. quod iura omnia probantia,
 & doctores per ea dicentes, licere cui pro sua
 defensione occidere alium, non significant li-
 cere illi intendere animum in mortem alteri-
 us tanquam in finem, vel medium suæ defen-
 sionis, vt singularissime probat princip. c. De
 occidendis. 23. q. 5. Quia peccaret, si vellet occide-
 re etiā ad finem sese defendendi. Sed significāt
 licere cui intendere animū ad se defendendum,
 etiā si ex sua defensione preter suā intensionē
 mors alterius sequatur, vt eleganter de more
 declarat Thomas. 2. Sec. q. 64. art. 7. & fusius
 ibi Caieta. & fusius Abulēs. in. c. 5. Super Mat-
 th. q. 46. At qui ne occidatur ab hero præcipi-
 enti, vxorem suam adulteram, vel alium occidit
 mortem illius accipit, vt medium sese defenden-
 di: Ergo peccat, & male facit.

M ij

- Ad.2. respondeo negando, quod seruo, vel famulo necesse sit parere domino vel herotā atrocē rem præcipienti contra legem naturalē, diuinam, & humanā, arg. c. Si dominus. c. Nō semper. & c. Iulianus. 11. q. 3. Et ad decisionē Pe-
 16 tri, † & Cyni respondeo cōmuniter quidē esse receptā: sed mea sententia multo falsissimā. & ut demiror eam tot patribus antiquis, & novis eruditissimis probari (nam neque Cagnolus, neque Ferrarius in. d. l. Is damnū. §. 1. recedunt a Decio): Ita gaudeo eam reprobata fuisse a Panor. in. d. c. Sacris. col. 2. Cuius rationibus addenda est illa noua, & nervosissima, quam in responsione ad primū adduxi. Posset item responderi illam decisionem tenendā esse quoad forum exterius, saltem quoad hoc, ut multo mitius puniatur, quam si absque illo timore fecisset: non tamē quoad Deū, & in foro cōscientiæ.
- 17 Ad.3. respondeo durū quidē esse pati † mortem, quæ omniū terribiliū maximū est: at gloriosissimā esse mortem, quæ ne rei malæ cōsentias, subitur, ut singulariter dixit gloriosus Ele

azarus. 2. Mach. c. 6. premiaque maxima, quæ
neque oculus vidit, neque auris audivit, præ-
parata esse illi, & præmonitos nos esse a duce
nostro CHRISTO, ne timeremus eos, qui
occidunt corpus Matth. 10. & 6. Nolite time-
re. 11. q. 3. Hactenus de primo dicto.

SECUNDUM, quod prædictis questionibus re-
spondi fuit, defendi posse prædictos remiges nõ
esse excõicatos. Non quidem, eo quod nõ peccat
lethaliter: neque quia non dant, vel non faciunt
necessaria ad impugnandos Christianos con-
tra hoc cap. & quia non dant auxilium cõtra. c.
Ad liberandam. Sed quia non videtur intentio
Sacrosanctorum conciliorum fuisse excõicare
hos, qui mortis necessitate adducti contra suam
voluntatem adiuvant. Sed quia ex hoc collige-
retur, quod non esset excõicatus, qui meta mor-
tis presbyterum occideret, tutius arbitror dicere
illos excõmunicari per hæc duo capitula.

Tertium respondi non incidere eos in bullam
cenæ Domini: Quia clausula illa non extendi-
tur, vel non comprehendit contentos in hoc. §.

M iij

18

19

Sunt autem. Vt in not. 10. dixi. & in gl. fin. vel
 c. Quod olim. infra eod. & ideo absolui posse a
 censuris auctoritate ordinaria. Quartum, quod
 respondi ex his consequitur. s. etiam a peccatis
 eos posse absolui, si proponant nullatenus unquam
 ultra remigare contra CHRISTIANOS: alioqui
 autem non. Quia non habent voluntatem desi-
 stendi a peccato, neque per consequutionem con-
 tritionem sufficientem ad hoc, ut possint a pecca-
 tis absolui, iuxta ea, quae utiliter scripsimus in
 cap. Fratres. de poenit. dist. 5. n. 33.

IN GL. Primam.

IN huius relectionis initio septem glossas uti-
 les, & novas super septem glossis huius cap.
 me facturum promisi: Sed quia multo plusquam
 putarum illa sub prelo crescit, earum bonam partem
 in commentariolos quorundam aliorum huius tituli
 capitum relegabo, ratus id gratius, utiliusque can-
 dido lectori futurum. Tertium item notabile
 multis utilibus mutilavi, quibus hanc gloss. pri-
 mam decreueram illustrare. Quae tamen, ne ve-
 lut in nimia in tertia mensa nauseam pariant, ad

cap. Ad liberandam. infra. eodem demitto.

IN GLO. 2.

SUMMARI A.

- 1 Arma ad alios hostes, quam Sarracenos deferens non incidit in hanc censuram.
- 2 Arma non habet, si non habet ferrum mala illatio.
- 3 Arma lapides, etiam proprie intentione asumentis. 6.
- 4 Causa perempta perit res, si mater, vel. &c. n.
- 5 Causa quadruplex fin. effic. for. & mater.
- 7 Delatio phibit. sine malo animo an mala.

EX hac glo. colligo primo ampliacionem huius capit. s. hac, de quibus hic habetur, non solum non esse deferenda Sarracenis: sed neque alijs hostibus. † Cui adde quod neque alijs barbaris, per ea, quæ in primo notab. n. 4. diximus: Deferentes tamen ad alios hostes vel barbaros, licet male faciant puniri que possint alijs poenis. l. 2. C. quæ res exportari non deb. & aliarum legum regum, & principum: non tamen poenis huius, & neque aliorum iurium pontificiorum de hac re

M iij

Statuentium, per ea, quæ in primo §. 4. notabili dicebamus: Quia lex poenalis de vno casu ad alium extendi non debet. l. Interpretatione. ff. de poenis. §. Poena. de poenit. dist. 1.

- II. colligo consequentiam hanc esse bonã: Talis non habet ferrum: ergo nõ habet arma. Quod tamẽ incogitanter dictum est. Tũ, quia in §. notab. probauimus omnium artium instrumenta esse proprie arma: quorum tamen plurima non sunt ferrea. Tum, quia, si dicas glossam intelligendam de armis bellicis, multa sunt arma bellica, quæ non sunt ferrea: puta fustes & lapides, quæ teste ipsamet glossa sunt arma bellica, & de quibusea loquitur. Tum, quia bõbardæ, & bõbardule, siue sclopetæ ex cupro conflata arma sunt, & non ferrea. III. colligo lapides & fustes arma esse. Quæ cõis conclusio est, & amplianda, vt procedat capiendõ verbũ, arma, stricte pro armis bellicis, per dicta in d. not. §. n. 4. et proprie sumpto verbo, arma, per dicta ibidẽ. n. 5. Licet non sint arma intentione fabricetis: sed intentione assumetis, vt ibi noue

et utiliter dictū est. n. 13. IIII. colligo, hanc cō
 sequutionem esse bonam: Perēpta est † causa: er †
 go peremptus est effectus. Quod glo. significat
 per illam versic. Causatum perimit causa perē-
 pta suum. adiunctis illis, quæ præmisit. Si enim
 non habent ferrum, neque arma: Facit. l. Gene
 raliter. C. de episco. & cleri. l. 2. §. final. ff. de
 donatio. c. Cum cessante causa cesset effectus. de
 appellat. Sed cōtra hoc facit, quod hæc ipsa glo.
 quæ hoc habet, etiam hodie durat, cū tamē eius
 author, & causa. s. Bernardus iam pridem sit
 mortuus. Et quod multi filij viuunt, quorum pa-
 rentes, qui eorum fuerūt causa, pridē obierūt,
 c. Raynuntius. de testamētis. c. Si pater. eodem
 tit. lib. 6. Ad hoc respondeo quadruplicem † esse †
 causam. s. efficientem, finalem, formalem, &
 materialē, secundū Philoso. in. 2. Physi. & Bart.
 receptum in. d. l. 2. §. fin. & Cald. Panor. & om-
 nes in præcæm. Gregor. de quibus aliàs latius di-
 xi, & anno in sequenti, Deo annuente, dicam in
 rubr. de causis. possess. & proprie. Et harum duæ
 s. formalis, † & materialis ingrediuntur rei, & † 6

effectus compositionē: aliæ verò duæ s. finalis,
 & efficiens non, vt per eūdē Philoso. Vbi supra,
 & hæ duæ appellantur causæ rei fiendæ: priores
 vero etiam essendæ, vt vtar verbis Mariani, in
 c. Ad audientiam. col. 27. de homic. Et conclu-
 sio glossæ nostræ procedit in causa materiali,
 & formali essentiali, quæ ingrediuntur rei pro-
 ductæ compositionem, & quæ etiam vocantur
 essendi. vnde recte sequitur: Non habet corpus,
 vel non habet animam rationalem: ergo nō est
 homo. Quia causa formalis substantialis homi-
 nis est anima, & causa materialis eiusdem est
 corpus. c. In quadā. de celeb. miss. Et hoc sensit
 singulariter bart. in l. Vbi cunque. ff. de interr.
 actio. dum. n. 1. & 2. ait, quod illud dictum: Re-
 mota causa, remouetur effectus, est intelligen-
 dum de causa proxima intrinseca, et essentiali:
 & non de causa remota extrinseca, & acciden-
 tali. An autem in causa final. valeat hoc argu-
 mentum dixi aliàs, & dictavi profundius, quā
 alij Salmantica, super. d. c. Cum cessante. de ap-
 pellant. & communiter tenetur regulariter va-

lere, quando nulla reliquia illius caus. final. super-
 persunt, vt resoluit Dyn. in regul. Decet. de re-
 gul. iur. lib. 6. cuius additio plura citat. Que
 non expendo altius, quia glo. nostra de causa ma-
 teriali tantum agit. V. colligo ex glo. id, quod
 solum colligit ex ea Panor. §. s. penam huius 7
 capit. locum habere contra deferentes res in eo
 prohibitas, etiamsi absque intentione, vt per eas
 impugnētur Christiani deferant. Circa quod
 dico primū vix posse hoc ex hac gl. colligi. De-
 inde, quod mea sententia verum est, quoad ea,
 quæ specialiter prohibentur in eo: puta quoad
 ferrum, arma, & lignamina galearum: non
 autem quoad alia, vt in. 10. notab. n. 38. &
 sequent. tangebam, & in cap. Significauit. in-
 fra eodem oportunius repetam.

IN GLO. 3. SVMMARIA.

1 Clericus arma ministrans pugnātib;
 an, & quando irregularis.

GLOS. hæc ex tex. colligit clericum, qui ar-
 ma pugnantis ministrat, haberi pro ho-
 micida, si homicidium sequatur: & ita esse ir-
 regularem. Circa quod dico primum, id colligi
 utrumq; ex tex. nō tamen nimium efficaciter.
 Colligitur enim sic: Christiani deferentes ar-
 ma Sarracenis castigantur per concilium: ergo
 clerici ministrantes arma pugnantis tenentur
 de homicidio. Quæ collectio nō est nimium bona.
 Quoniam si esset bona colligeretur clericū ha-
 beri pro homicida, etiam non consequuto homici-
 dio. Quia Christiani arma deferentes Sarrace-
 nis excōicantur per hoc cap, etiam si illi nō utā-
 tur eis contra Christianos, ut paulo ante insinua-
 bā: cum tamen clericis arma pugnantis mi-
 nistrans non habeatur pro homicida nō sequuto
 homicidio. II. dico gl. comendari a Panor. &
 cōmuniter probari a doctoribus hic: cuius eadē
 ferè verba ponit Specul. tit. de legat. §. Iuxta. n.
 §4. Quæ plurimū pōderare Maria in. c. Ad au-
 dientiā. de homici. col. 31. Et gl. quidē vera esse
 qua ad ministrantem arma pugnanti in bello in

iusto, per multa fundamenta, quæ hic scripserã:
 sed maxime dubia est, ob plurima, quæ pro utra
 que parte adducebã. Quæ omnia, ne contra bre
 uitatẽ ab initio promissam, nimis prolixa esset
 hæc relectio, ablegam in cap. Quod indubijs. de
 pœnis. Vbi oportunius locata, qui volet legere po
 terit.

IN GLO. 4.

EX hac glo. colligitur primo, excõicationem
 huius capit. ipso iure incurri, Et ita hic esse
 vnus casus in quo excõicatio ipso iure incurri
 tur, quem inter alios. 30. iuris veteris, loco. 25. po
 nit Hosti. in sũma de sent. exc. §. 3. Alios tri
 ginta inductos per iura sexti colligit gl. magna
 Et singul. c. Eos. eod. tit. lib. 6. Et alios. 50. ex
 pressos, Et duos tacitos Clementinarum. glo. sin
 gul. in verbo Excõicationis Clement. 1. eod. tit.
 Ea verò, quæ hic decreueram dicere de differẽ
 tia pœnæ excõmunicationis ab alijs pœnis, etiam
 ipso iure incurfis quoad absolutionem à confessa
 rys, vel ab alijs faciendam, ne sim nimius, mitto
 ad cap. Ad liberandam. infra eodem.

II. Colligo ex gl, quod per hæc verba: Excoiōni subiectos esse censemus, inducitur canō lata sententiæ: et per cōsequentiā, quod licet in dubio excoicationem debeamus interpretari ferendā, et non latā, iuxta glo. celebrē. c. In pœnis. de reg. iur. lib. 6. Quando tamen fertur, per participiū præteriti tēporis coniunctū verbo præsentis, vel præteriti iudicāda est lata. Dixi, adiunctū verbo præsentis tēporis. Quia si iungeretur verbo futuri secus esset, vt si dixisset: censebūtur suspensi, secundū omnes: Imo & si iungeretur verbo ambiguo, an esset futuri, vel præteriti: puta verbo præteriti perfecti subiunctiui modi: vt si diceret: nouerit se esse suspensum, secundū Domi. in. c. 1. §. fin. col. 2. de electio. lib. 6. quē sequitur Fel. in. c. Rodolphus. n. 30. de rescr. nisi addatur aliud verbū, quod aliud denotet, vt ibi per eū.

IN GLOS.

EX hac gl. collige, posse Papā statuere, vt laicus cōmittens aliquod crimē fiat seruus: Pro glo. faciūt. 17. arg. nervosa, quæ attulimus in rep. c. Nouit. de ind. not. 3. ad probandū, quod

Utrāq; iurisdictio tā laica, quā ecclīastica est pe-
nes Papā a. n. 1. vsq; ad. n. 19. Contra tñ glo. et
hoc notab. ex ea collectū faciunt alia. 17. pro cō-
traria parte in eadē repetitione, & eod. not. ad-
ducta, a. n. 24. vsque ad. n. 39. Sed dicendū cōclu-
sionē ex gl. collectā verā esse, siue teneamus opi-
nionē cōem, quā habet utrāque supremā potesta-
tem esse penes Papā: ecclīasticā quidē actu,
& habitu: laicā vero habitu tantū. Siue alterā
resolutionem, quā nos noue asseruimus in. d. c.
Nouit. n. 39. s. Roma. Ponti. quatenus solum est
Roma. Ponti. & vicarius CHRISTI sūmus: sed
nudus ab omnibus priuilegijs, & donarijs huma-
nis, nullā habere potestātē laicā, neq; sūmā, neq;
mediā, neq; infimā, neq; actu, neq; habitu. Ha-
bere verò id quod nostra cōclusio affixa valuis
habebat. s. potatē ecclīasticā noue a CHRISTO
seruatore nostro institutā, qualis nunquam an-
te illius institutionem in orbe fuit: quæque est
species potestatis distincta a laica & longe nobis
lior ea: quæque directe solum amplectitur su-
per naturalia: indirecte vero eatenus naturalia

quatenus ad consequutionem finis supernatura-
 lis. ob quē est instituta, est necessarium. Ex qua
 ut ibi elicui viceſsimū sextū coroll. & alia mul-
 ta post illud ad reddendam rationem, quare Pa-
 pa cum non habeat supremā potestatem laicam
 frequenter tamen, & in arduis causis super lai-
 cis statuit, iusque dixit: Ita nunc elicio rationē
 veram, quare in hoc concilio potestas ecclesiasti-
 ca super laicis, hoc statuere potuerit. Est enim il-
 la, quod per resolutionem illam eatenus potest
 Papa super naturalibus statuere: quatenus est
 necessarium ad supernaturalia seruanda, & ad
 consequendam conseruandamq; salutem animæ,
 viæ per gratiam, & salutem patriæ per gloriā:
 & statuta in hoc cap. & similibus sunt neces-
 saria, ut palam est, ad seruandum Christianis-
 mū purum, & mediante illo adipiscendam sine
 errore salutem animæ, tam viæ per gratiā, quā
 patriæ per gloriā, quæ sunt supernaturalia do-
 na munificentissima Dei misericordia nobis
 concedenda. Amen.

IN GLO. PENVL.
SUMMARIA.

- 1 Servitus an aliqua inducta iure naturæ?
& quod nō ea, quæ est hominis ad hominē,
de qua hic. n. 2. quæ vero est hoīs, ad Deum
sic. n. 4. & hominis ignari ad sapientē. n. 5.
& etiam alia certo respectu. n. 11. & n. 15.
- 3 Ius naturale quid noue.
- 6 Servitus sacris literis primū innotuit: & ē
contra ius naturale quoad statum innocē
tiæ vno respectu, & quoad aliū altero. n. 10.
- 7 Libertas iuris naturæ quoad statū lapsū vno
respectu, quoad statū innocētiæ altero. n. 8.
- 9 Malū nullius generis fuisset ante pctūm.
- 12 Servitus est inuētū Noæ, nō Lacedæmonio
rū: nec iuris gentium licet eo sit inuentus
modus inducēdi aliquam. n. 14. Sicut &
alij iure ciuili, & pontif. n. 15.
- 13 Intellectus. l. Ex hoc iure. ff. de iusti, & iure.
- 16 Seruitutē de qua. c. Cū multæ. 15. q. vlti. etiā
nunc durare.
- 17 Seruus non est, natus ex coniugio sacerdo
tis, & vxoris eius id ignorantis.
- 18 Legitimus filius coniugis ignari impedi
menti alterius.
- 19 Seruus ob delictum nō potest manumitti.

N

EX hac glo. colligo primo, [†] aliquam seruitutem esse inductam iure naturali: aliquam iure gentium: aliquam iure canonico, per iura in ea citata. Contra quod oppono primo, quod omnis homo iure naturæ est liber, & liber nascitur. l. Manumissiones. ff. de iustit. & iur. in §. Ius autem gentium. Instit. de iur. natur. gent. & civil. c. Ius naturale. 1. dist. Et seruitus contra naturam est. l. Libertas. ff. de stat. homi. §. Seruitus. Instit. de iur. natur. At ius naturale non est contrarium iuri naturali. Ius item gentium, aut est ius naturale, aut certè non illi contrarium: quia est ius ratione naturali constitutum. l. Omnes populi. ff. de iusti. & iur. & §. Omnes populi. Instit. de iur. natural. gentium, & civil. Lex verò pontificia, & quælibet alia humana contra legem naturæ facta non valet. c. Sunt quidam. 25. q. 1. arg. Clem. Ne Romani. de electio: Ergo nullo iure naturali gentium, aut pontificio, regio, vel Cæsareo seruitus induci potest. Hanc difficultatem varij variè solvunt: quæ lubenter pro dignitate tractassem.

nisi me multa properare, v&laq; contrahere co-
 gerent. Sed, quod satis est, breuiter, & resolute
 respondendo, dico primo, † nullam seruitutē ho- 2
 minis ad hominem, de qua glo. loquitur, iure na-
 turali fuisse inductam. Nam, vt in repet. c. † 3
 Ius naturale. i. dist. demōstro. Ius naturale est:
 Ius per se notū, vel quod necessario sequitur ex
 illo. Quod satis probatur in illo cap. quatenus
 habet: ius naturale esse, quod in stinctu natura,
 & non constitutione habetur aliqua. Et in. l. i.
 §. Ius naturale. ff. de iusti. & iur. qua parte ha-
 bet, & diffinit illud esse, quod natura, hoc est,
 Deus dans esse docet. Id enim, quod per se notū
 est, omne, & solum Deus solus naturaliter do-
 cet: At nullo tali iure constitutum est, vt vnus
 homo penitus sit seruus alterius hominis, ita vt
 alter sit dominus eius, perinde ac pecoris alicu-
 ius: Ergo propositū. Dixi, hominis ad hominē:
 quia seruitus † hominis ad Deum iure diuino 4
 naturali inducta est: & diuino supernaturali
 probata. Diuino quidem naturali: quoniam per
 se notum est: aut ex se notis necessario infer-

tur ius, quod iubet: quod vnaquæque res tenetur
 suo modo subesse principio suæ essentia, & illud
 diligere, iuxta glo. c. 17. Ecclesiast. quæ super il-
 lo: Addidit illis disciplinam: dicit, disciplinã na-
 turalem, quam dedit omni homini, vt subycere-
 tur suo creatori, & bonorum operum honorifi-
 centiam custodiret: Diuino autem iure approba-
 ta est, iuxta illud Ecclesiast. 2. Accedens ad ser-
 uitutem Dei, sta in iustitia, & timore: & Deu-
 tero. 6. Matth. 4. Dominum Deum tuum ado-
 rabis, & illi soli seruias: Et in Psal. scribitur:
 Seruite domino in timore, & c. Dixi, de qua gl.
 loquitur: † Quia illa, qua homo ignorãs debet sa-
 pienti subijci, & per eum gubernari, etiam lege
 nature inducta est, secundum Aristotelem. 1.
 Politic. Itaque glo. hæc incautè videtur dixisse,
 seruitutem, de qua agit. d. c. Sexto die. 35. dist.
 quæ est hominis ad hominem, inductam esse iu-
 re nature: nisi per ius naturale intelligas ius,
 quod fuit ante legem gratia euangelicam, &
 ante legẽ veterem Mosaicã: vel id, quod infra
 in. 3. coroll. dicã. Cautius loquutus fuit Gofre. in

Summa huius tit. §. final. dicens, servitutē in-
 ductam iure divino, confirmatam iure gentiū,
 probatam iure pontificio: cui aliqua ex parte cō-
 sentit etiam hic Anna. Sed verius est, servitu-
 tem, de qua † in. d. c. Sexto die. sacris quidem li-
 teris, Genes. 9. notam factam nobis: sed non fu-
 iſſe inductam, neque illatam iure naturali, vel
 6
 divino, vel gentium, vel civili, vel pontificio: sed
 sentētia hominis .s. Noe castigantis filium suū
 Cham irreverentem patris, in filio eius, & nepo-
 te suo Chanaam subiiciendo eum servituti, ut pa-
 lam habetur ibidem. II. dico, † libertatē ho-
 7
 minum non esse iuris nature ad hunc sensum,
 quòd sit aliquod ius naturale, quo caveatur, ut
 omnes homines in quacunque conditione, & sta-
 tu liberi sint, & nemo serviat alteri: Sed in eo
 sensu sic, quòd neque natura, neque ius nature
 inducit servitutem libertati contrariam. Sicut
 possemus dicere, quòd hominem esse nudum est
 de iure naturali: quia natura non dedit ei vesti-
 tum: sed ars adinvenit: Sicut & rerum posses-
 sio dicitur cōmunis iure naturali. c. Ius naturale

1. d. quia .s. distinctio possessionum non sit in-
 ducta à natura: sed per hominum rationem ad
 vtilitatem humane vitæ adiuuenta, vt pulchrè
 de more ait Thomas. 1. Sec. q. 94. arti. 5. Imò
 8 etiam † quoad hunc sensum, quòd ius naturale
 dictat, vt quoad statum innocentie, siue natu-
 ræ integræ, & ante peccatum, omnes homi-
 nes essent liberi. Quicquid dubitet Fortuni-
 us noster doctissimus in. l. Manumissiones. ff.
 de iusti. & iur. & ante ipsum Archi. & Ale-
 xand. in. c. Ius gentium. 1. dist. Nam id vide-
 tur sensisse August. 19. de ciuit. Dei. c. 25. Et cõ-
 firmatur hac nouissima, & nervosissima ratio-
 ne, desumpta ex ipsomet Thom. in. q. de malo
 art. 4. col. 3. Affirmat enim ipse ibidem, tradi-
 tionem fidei habere, quòd nullum † nocumentũ
 9 potuisset creatura rationalis incurrere, neque
 quantum ad animã, neque quantum ad corpus,
 neque quantum ad exteriora, nisi peccato præce-
 dente, vel in persona, vel saltem in natura: At
 seruitus est nocumentum quoddam: imò maxi-
 mum bonorum exteriorum, quæ non sunt ani-

me, vel corporis, arg. l. Servitutem mortalitati
ferè comparamus. ff. de reg. iur. cum ei annota
tis: Ergo ius naturæ quoad illum statum, non so
lum non dictabat servitutem ullam: sed etiam
dictabat omnes homines liberos esse debere.

Quippe quibus nullum nocumentum, vel ani
me, vel corporis, vel aliquorum aliorum exte
riorum bonorum cōtingere poterat. II. dico, † 10
ex hoc inferri, servitutem quidem esse cōtra ius
naturale propriè quoad statū innocentie: quia est
cōtra ius naturale dictās, ne quis in eo statu es
set servus. Quoad statū autē post peccatum, nō
esse contra ius naturale, nisi quoad hūc sensum,
scilicet quod est aliquid, quod nō inducit, nec de
stat ius naturale, ut vbi supra dixit Thom. Imò
servitus saltem aliqua quoad statum post pecca
tum dici potest, secundum ius naturæ, quatenus
est † quaedam poena determinata iure humano,
pro delicto, quod iure naturæ castigandum est: † 11
quod sensit Thom. in. 4. dist. 36. Et ita gloss. hæc
quatenus habet, servitutem aliquam iure natu
ræ fuisse inductam, servari posset in hoc sensu,

N iiij

quòd seruitutis poena imposita est iure humano, vel sententia iudicis humani, pro delicto, quod iure naturæ castigandum erat. IIII. dico; seruitutem non fuisse inuentam iure gentium, ut multi nostrorum putant, neque iure Lacedæmoniorum, ut significat Plinius † lib. 7. c. 56. sed post diluuium saltem inductam, & inuentam fuisse sententia. Quoniã vel ante diluuiũ uniuersale fuit inuẽta, de quo nõ cõstat: vel fuit inuẽtum Noæ, qui post illud diluuiũ seruitutis poena puniuit Chanaam ob peccatum patris sui Cham irreuerenter nuntiantis fratribus suis, Sem, & Iaphet, patrẽ cõmunem Noam: ob ebrietatẽ iacere nudum verenda, Genes. 9. Hæc enim est prima post diluuium illud uniuersale seruitus literis prodita. Hanc primam appellat Ambrosius in d. c. Sexto. 35. dist. Et teste Iosepho contra Apionem, antequam Lacedæmonij rerum potirentur, multi apud Hebræos fuere serui, ut etiam Polydorus lib. 2. c. 2. de inuentoribus rerum attestatur. Non obstat. l. † Ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. quatenus habet, Seruitutem inductam

iure gentium. Tum, quia Hermogenes auctor il-
 lius .i. fuit Paganus, qui sacras literas omnium
 antiquissimas minimè agnovit. Sed quia Isido-
 rus vir Christianissimus, & in sacris literis
 versatissimus idem ait in .c. Ius gentium .i. d.
 responderi potest, cum glo. illius cap. servitutem
 non inuentam: sed approbatam iure gentiũ. Sed
 hæc expositio licet placeat Alexand. & Com-
 muni, in .d. c. Ius gentium .i. dist. tamen violat
 tex. prædictos clarè sonantes, servitutem iure
 gentium inductam. Ideo tertio respondeo, leges
 illas loqui de servitute, quam incurrit captus in
 bello. Hæc enim iure gentium inducta est, † ut 14
 illa iura probant: non tamè prima servitus: quia
 illa coepit iam inde à tempore Noe ante gen-
 tium iura: imò & antequam gentes esse ce-
 pissent, ut habet illud capit. Sexto die. & te-
 stimonium irrefragabile Genes. 9. Et ita rectè
 glos. nostra loquitur, quatenus sentit aliquam,
 & non omnem servitutem iure gentium in-
 ductam. V. dico, † servitutem prout est quæ 15
 dam determinatio poenæ alicuius delicti esse

iudicis, vel iuris pontificij, vel civilis, humani positiui, & naturalis. Nam, vt ait Thomas in 4. dist. 36. ius naturale dicitur, pœnã pro culpa infligendam. l. Ita vulneratus. ff. ad. l. Aquiliam. At determinatio pœnæ secundum conditionem personæ, & culpæ ad iudicem, & ius positium pertinet. Et ideo seruitus, prout est quedam pœna pro aliquo delicto determinata de iure positiuo humano est, & à naturali proficiscitur, sicut determinatum ab indeterminato.

VI. ex hoc inferri rectè dicere glo. quòd aliqua seruitus inducta est iure pontificio, hæc s. de qua hoc. c. loquitur, quam voluit esse partem pœnæ ei, qui peccatum, de quo tex. agit, peccaret. VII. dico, eiusmodi esse etiam seruitutem illam, † quam concilium Toletanum in. c. Cum multe. 15. q. vlt. infligit filijs natis ex matrimonio contracto à clerico cõstituto in sacris: quam tamen hodie per non vsum sublatam esse ait glo. ibidem: & Io. ab Anna. hic. Sed contrarium rectius tenent Panor. in. c. 2. de treug. & pac. & c. 1. de cohabi. cleri. & mulier. & cap.

Cum sit. col. 15. de for. compet. & Cosmas in
 Pragmat. Sanctio. Gallic. tit. de concubinar. §.
 Qui etiam. verb. Cohabitare. Ipse tamen ex
 factorespondi, † filium sacerdotis, qui contraxit 17
 matrimonium cum aliqua eius rei ignara, non
 esse servum: sed liberum: & illum textum esse
 intelligendum de filio constituto in sacris, qui
 cum eius rei conscia contraxit matrimonium,
 ut plures satis (proh dolor) nostra etate sunt in
 illa olim nobilissima Germania. Tum, quod ma-
 ter innocens non debet puniri ob culpam mariti,
 arg. c. 2. de constit. Tum, quod tex. singul. c. pe-
 nul. qui filij sint legit. probat, natū ex matrimo-
 nio † contracto ab habente uxorem cum aliqua 18
 eius rei ignara, esse omnino legitimum. In quo
 dixit illud singul. Andr. Sicul. de præstant.
 Cardinal. 1. part. q. 1. n. 72. & cōmendarunt De-
 cius, & Ripain. c. Inter ceteras. de rescript. &
 alij alibi sæpe. Tū, quod glo. c. fin. §. 1. de cland.
 despons. verb. Ambo parentes. habet, filium na-
 tum ex matrimonio publicè contracto à duobus,
 quorum alter ignorabat, et alter sciebat impedi

19 *mentum, esse omnino legitimum: quam inter alios dixit singul. Iason in. l. Ex facto. col. 5. ff. de vulg. quæ tamen similem habet in. c. Cum in captiuitate. 34. q. 1. VIII. dico, memorabiliter † Ioh. And. hic dixisse, quòd qui ob delictũ in seruitutem incidit, non potest manumitti. Quod omnes sequuntur: & commendant plurimum Panor. Anna. Felin. & Rauen. & probat. l. 2. C. quib. ad libertat. prouoc. nõ lice. & l. 1. C. qui non poss. ad liber. perue. & ante eos dixit Specul. in hoc eod. tit. versic. Sed nunquid. quòd capiens Christianum deferentem hic prohibita, non potest, etiã si velit manumittere: Sicut non posset manumittere latronem, quẽ princeps ob latrocinium ei in seruum dedisset, per. d. l. 2. Vbi etiã Bald. singulariter dixit ex ea colligi, quod posset mirabiliter statui: vt banitus fieret capientium seruus: licet iure communi captus ilico ad iudicem ducendus esset, per. l. quam vnicam appellat in. l. fin. C. de malef. & mathe.*

IN GLO. VLTIMAM
SUMMARIA.

- 1 **E**Xcommunicatus iterum excōmunica-
tur, nec est omnino extra ecclesiã. n. 2.
- 3 Excommunicatio duo efficit: inò plura. n.
7. & interdum duplicata est vna. n. 4.
- 5 Excommunicatio finis. c. Ita quorundam.
& medij eadem.
- 6 Intellectus nouus. c. Ad liberandam. & c.
Ita quorundam. de iudæ.
- 8 Excommunicatio etiam internam com-
munionem tollit.
- 9 Excommunicatio. 2. an, & quem effectum
habeat ante primam sublatam: & quid de
absolutione. n. 10.
- 11 Excōmunicatio vna tolli potest, antequã
altera: & vna sublata non cēsantur aliæ su-
blatæ. n. 12. licet vna absolutione omnes tol-
li possint, & quando id contingit. n. 13.
- 14 Absolutio ad effectum præsentium à qui-
bus absoluat in literis Papæ, & à quibus in
literis legati. n. 18. & summi poenitentiarij
n. 19. & includit cēsuram coenæ Dñi. n. 20.
- 15 Regulæ, de infor descentibus tenor, & eius
declaratio. n. 16. & virtus eius. n. 17.
- 20 Absolutus generaliter à peccatis, & censu-
ris ab eo, qui poterat, videtur absolutus à
censuris peccatorum oblitorum.

- 22 Absolutus ab vna excommunicatione huius.c.an absolutus ab omnibus?
- 23 Excōmunicationes sex , an quot incurrit, qui huic.c.contrauenit:& verius est, quòd ad summum tres.n.25.quia multæ in eodē casu latæ ab eodem, vel successore eius videntur esse vna frequenter innouata.n.26.
- 24 Poena legis prioris non tollitur per poenā posterioris:& quando quis punitur vtraq;, & quando censetur eadem.n.30.
- 27 Excommunicatio huius.c.& bullæ coenæ eadē quatenus concurrunt:& latius.n.33.
- 28 Papæ solius, & concilij eadem potestas, & an sit supra concilium remissiuè.n.29.
- 31 Excommunicatio.c. Ad liberandam.de iuda.& etiam.c. Quod olim. eiusdem tit. & etiam Extrauag. Multa.eiusdēt tit. esse partim veterem, & partim nouam.
- 32 Excōmunicationes latas per multos pontif. in bulla coenæ vnā videri: imo eadē, quæ iuris, quatenus cum ea concurrunt.n.33.
- 34 Excōmunicatio episcopi in hac materia, quando alia:& an eā tollat, qui potest tollere latam à iure.n.35.
- 36 Confessarius in hac materia hoc inquirat.
- 37 Excōmunicatio quæ reseruata, & quæ non

in hac materia.

(nc.

39 Intellectus verb. Excōicamus. bulle coe

EX Principio glo. colligo primo, † excom-
municatum semel, posse iterum excommu-
nicari. Quæ conclusio nō probatur hic secundū
intellectum, quem in 3. notabili ex glo. collectū
sequemur. Sed verissima est, secundū omnes, &
est in usu quotidiano: & ultra iura pro ea cita-
ta per glo. est casus optimus in. c. Cum pro cau-
sa. de sentent. excōmuni. & in. c. Ex parte. de
offic. ordinar. adiunctis glossis.

II. colligo ex glo. tres oppositiones contra
proximam conclusionem, ad quarum nullā for-
maliter ipsa respōdet. Ad earum autem primā
quæ fundatur in illo Apostol. De his autē, quæ
foris sunt, nihil ad nos. i. ad Corinth. 5. & . cap.
Gaudemus. de divort. & . c. Multi. 2. q. 1. Respon-
deo. illud intelligendum esse de his, qui omnino
sunt foris, hoc est, extra Christianismum, & fi-
dē catholicam, & nunquam fuerunt baptiza-
ti, quos concedo non posse excommunicari, iux-
ta doctrinā receptam Domi. in. c. Romana. §. 2

In vniuersitatem. de senten. excommuni. lib. 6. At nego, excommunicatum esse foris sic, & omnino extra ecclesiam. Quia ob eam excommunicationem non desinit esse Christianus, & baptizatus, & insignitus caractere indelebili etiam per mortē. c. Licitè. 32. q. 7. adiuncta gl. memorabili. Et ideo neque ob hæresim desinet esse Christianus ad hunc effectum, quid possit excommunicari: Imò omnis hæreticus, & apostata, etiam à fide ipso iure est excommunicatus. c. Excommunicamus. de hæret. & eius absolutio soli Papæ reservata, per bullam cœnæ Domini. Illud autem dictum Apostoli: De his autem, quæ foris sunt, nihil ad nos: quatuor modis intelligi posse, & secundum omnes verum esse, altius quàm alibi supra eod. in not. 8. n. 4. attigimus: Vbi non diximus simpliciter, nullos infideles cõprehendi sub hoc. c. sed nullos alios à Christianis. Quia hæretici, & etiam apostatæ comprehendantur: quia baptizati sunt, & excommunicari possunt. Ad secundum omiſsa solutione Ioh. ab Anna. sequitur mentem glo. † & Commu-

nem respondeo, concedendo eum, qui extra ali-
 quem locum est, non posse ab eo verè deici, donec
 ad eum redeat: sed retineri sic: & ita concedo,
 quòd excommunicatus semel non potest iterum
 excommunicari ad effectum eijciendi eum ab ec-
 clesia: sed ad effectum retinendi eum foris ex-
 tra eam alio vinculo, quàm antea detinebatur,
 sic: Quia excommunicatio hos duos effectus
 habet, vt glo. subiicit. Quare licet à communio-
 ne fidelium eici nequeat: potest tamen extra
 eam retineri. Ad tertium. s. l. Quibus idem.
 ff. de verborum. omis. tribus solutionibus Io-
 han. ab Anna. quarto dico, quòd illa lex agit
 de ligamine, quod ex animo cōtrahentiū nasci-
 tur, qui presumuntur à iure nolle inducere in se-
 cunda stipulatione novam obligationē: cōclusio
 verò glo. agit de ligamine, quod ex volūtate na-
 scitur superioris, quæ ex eius verbis constat esse
 ligandi eum alio vinculo. Ex quo infertur, t̄ ex- 4
 communicationem ab eodem superiore, ob ean-
 dem omnino causam in eundem latam pluries,
 vnam solam esse: qualis videtur esse excōicatio

processus cœnæ Domini in materia huius cap.
lata, & multis annis sæpissime repetita. arg. d. l.
Qui bis idem. & solutionis præcedenti. Quod
est quotidianum, & à nemine, quod sciã, tactũ.

III. colligo ex glo. id, quod ipsa præsuppo-
nit in vers. Tu dicas. s. excommunicatione, & de
qua loquitur finis huius. c. aliam esse ab ea, quã
ab eodẽ ipso iure infligitur. Quæ sententia cõ-
munis videtur, quatenus omne transeunt cum
glo. Pro qua facit, quòd altera fertur ipso iure:
altera mandatur ferri per episcopos. Sed nobis
contrariũ videtur, vt in notab. 1. n. 2. diximus,
cum Melendo relato hic, per glo. & antea per
Hostiens. quẽ sequitur Gofred. relatus hic, &
satis probatus ab Ioh. Andr. Tum, quòd parum
decebat, concilium œcumenicum sub Alexand.
3. congregatum, iubere episcopis, vt excõmuni-
carent, quos ipsum cõcilium excommunicabat,
quadamtenus significans, plus verituros esse illo-
rum sententiam, quã suam. Tum, quòd conci-
lium generale sub Innoc. 3. coactum in. d. c. Ad
liberandam. pro verbo, proferatur, & hic posito

posuit, innouetur, singulariter mihi certè signifi-
 ficans, intentionis concilij non fuisse, vt epis-
 copi nouas proferrent excommunicationes: sed
 vt nouè denuntiarent, excommunicationem la-
 tam esse per concilium contra huiusmodi delin-
 quentes. Tum, quòd frustra fit per plura, quod
 potest fieri per pauciora, saltem æquè bene, secun-
 dum Philosophum: qui nō latuit glo. penult. Cle-
 menti. i. de summa Trinit. At æquè bene: imò
 melius, & maiore cū autoritate prouidetur per
 hanc solam concilij excōmunicationem, & eius
 crebram per ecclesias maritimarum vrbium
 denuntiationem, quàm per hanc, & alia sepi-
 porum proprias excōmunicationes: eo quòd mul-
 to plus terrebit in vrbe maritima denuntiatio,
 quòd concilium habet eos pro excommunicatis:
 quàm quòd episcopus excommunicat: Ergo pro-
 positum. Facit, quòd nusquam in sensu eius opi-
 nionis hic tex. in vsu fuisse videtur. Non obstāt
 illa verba, crebra excommunicatio: quia expo-
 ni possunt per illa: Crebra excōmunicationis de-
 nūtiatio, per. c. Ad liberandam. infra eod. &

7 per rationes prædictas. IIII. colligo † ex
 glo. excommunicationem habere duos effectus.
 Quorum prior est eijciendi extra ecclesiam: po-
 sterior retinendi cum extra eam. Et hæc glo. ad
 hoc appellatur magistra in sua materia. Et quo-
 tidie allegatur secundum Panor. Et Rane. hic,
 Et allegatur per Deci. in c. Bone. de appel. col.
 9. Et Ias. in l. De pupillo. §. Si pluribus. ff. de
 novi oper. nunciat. Cui similis in c. final. 3. q. 4.
 Et in c. Officij. de sentē. excommuni. Adde ta-
 men illi, quòd secundum Hostiens. relatum hic
 ad verbum. per Ioh. An. Anto. Cardinal. Pan.
 Et Ioh. ab Anna. triplex est effectus excōmu-
 nicationis: quorum, quia duo coincidunt cum ef-
 fectibus glo. nostræ, solū tertium refero. s. quod
 declarat excōmunicatum esse separatū à Deo:
 non autem separat. Quia non excommunica-
 tio, sed peccatum lethale, propter quod illa fer-
 tur, separat ab eo. c. Illud. c. Nemo. ii. q. 3. c. 1. de
 re iudi. lib. 6. V. colligo, † quòd excommuni-
 catio eijcit quem extra ecclesiam: per quā multū
 vulgares (proh dolor) materiales tantum intel-

ligunt. Alij verò paulò minus insipientes illam
 rãtum communionem fidelium exteriorem, quæ
 continetur illo versiculo: Os, orare, vale, cõmu-
 nio, mensa, negatur. c. Cum excommunicato. c.
 Excõicatos. I. q. 3. Ita quòd scdũm hos à nulla in-
 teriore pellitur. Quorum de numero videri pos-
 sunt alicui Panor. Felin. & Raue. in rubr. de
 senten. excommuni. & multi alij ex nostris do-
 ctoribus: qui tamen verè non sunt, vt latè demõ-
 stro per ea, quæ scribebã hic: Sed tanquam conti-
 nentia nimium grande parer gon, in. c. penul. de
 senten. excommuni. able gaui. Est autem verè
 de numero eorũ Lutherus, cum suis a seclis, ad-
 dens excommunicationem non esse timendam:
 sed amandã. Cuius opinionem falsam, & impiã
 esse, in parer gis adiectis. d. c. penul. quæ propediẽ
 edentur, demõstro. VI. colligo ex glo. ¶ secũ 9
 dam excõmunicationem nõ habere effectũ, do-
 nec prior tollatur. Quæ conclusio in sensu pro-
 prio falsa est. Tum, quia excõmunicatio absolu-
 tè, sine conditione lata non potest esse inpenden-
 ti, nec potest suspendi, secundum Communem in

c. Quoniam ad hæc. de appellat. quavis contra-
 riū nos ibi ter olim tenuerimus. Quod, vt aliud
 pare ergo in. d. c. penul. de senten. excōmuni. ab-
 lego. Tum, quia hæc secunda excōmunicatio si-
 mulac lata fuit, produxit suum effectū retinen-
 di foris. Quoniam adiecit ei nouum vinculum,
 quo retinebitur, donec eo solvatur: Ergo habet ef-
 fectū. Sed glo. defendi potest in sensu, quē men-
 te concepit: licet verbis non satis expresserit. s.
 quod secunde excommunicationis effectus non
 apparet, donec prior tollatur. Quia cum vincu-
 lo prioris extra ecclesiam detineatur, effectus il-
 le vinculi posterioris licet iā producti nō cognos-
 citur. Per quod inanis relinquitur illatio. quæ dā
 super his nimis subtilis Fel. aliquid falsum præ-
 10 supponens. VII. colligo, † absolutionem à pri-
 ore excōmunicatione non habere effectū, donec
 consequatur absolutio secunde. Sed & hoc eodē
 modo impugnari potest, & saluari, quo præce-
 dens conclusio. Nempe, quod absolutio quidem si-
 ue à priore excōmunicatione, siue à posteriore,
 simulac facta est, suum sortitur, & producit

effectum. Quia vinculum illud, quo excommunicatum retinet extra ecclesiam soluit, nec iam amplius eo ligatus est: sed ille effectus non apparet. Quoniam cum absolutus à vinculo unius, alterius vinculo extra ecclesiam teneatur reuinctus, & non possit ad ecclesiam redire, non apparet illa solutio alterius vinculi. Et ad hunc modum intelligendum est. c. Officy. de sententia excommunicati. quatenus habet, absolutionem ab excommunicatione, ab vno prelato factam: non prolesse, si erat excommunicatus etiam ab alio. Omissio enim eo, quod glo. 2. illius. c. satis inepte ait, intelligendum est, quod non prodest quoad restitutionem communionis: sed bene quoad hoc, vt censeatur absolutus ab illa, & quod propter illam non denegetur ei communicatio.

VIII. colligo ex glo. posse quemlibet absolui à priorore excommunicatione, antequam absoluator à posteriore. Quod verissimum est, & in quotidiano vsu. Nec refert an sint duae, vel centum: neque an vna maior, alia minor, vel omnes aequae. Quia quaecumque, & quotcumque illarum pos-

sunt tolli prius, quàm alia, vel alia, secundū omnes. Quod mihi singulariter probat. c. Cum pro causa, de senten. excommuni, quatenus excommunicatus duabus excommunicationibus, & absolutus ab altera, ligatus est altera: & tenetur pro illa satisfacere: Nulla differentia constituta inter priorem, vel posteriorem, maiorem, vel minorem, reservatam, vel non reservatam.

- 12 IX. colligitur, t̄ eum, qui ligatus est multis excommunicationibus non censi absolute ab omnibus: licet absolute sit ab una, vel pluribus ex illis. Quod quidem verissimū est. Sed dubium est, an qui absoluit ab una excommunicatione, videatur etiam ab alijs omnibus absolvere: & ommissa confusione grandi Ioh. ab Anna, qui amanuensis opera magis, quàm proprio iudicio videtur hic vsus, ex mente Panor. & Cōmuni. in. c. Cum pro causa. & c. Officij, de senten. excommuni. & c. Ex parte, de offic. ordi.
- 13 dicendum est, t̄ quòd sic, si absolvere poterat, & volebat absolvere eum ab omnibus: alioqui non. Quavis enim fortè absolutio iniusta esset: ta-

menteneret, per tex. singul. c. Venerabilibus. §.
 Vbi. de sentē. excommuni. lib. 6. Videtur au-
 tem velle absoluere ab omnibus, quando petitio
 est generalis, & absolutio ei similis, secundum 17
 Panor. communiter receptum in. d. c. Cum pro
 causa: etiam si excommunicationes illæ à diuer-
 sis prælatis essent latæ: quanquam contrarium
 mihi sensisse videtur glo. singul. in. c. Sunt plu-
 res. de poeni. d. 3. licet contrariū imponat ei Feli.
 in. d. c. Cum pro causa. Tum arg. l. Sub pretextu.
 C. de transactio. Tū, quia vna absolutio alio-
 qui legitimè impetrata sufficit ad tollendas mul-
 tas excommunicationes, secundum glo. singul. in
 d. c. Cum pro causa. Non autem videtur velle 18
 idem, quando petitio est specialis, & absolutio ge-
 neralis. Quia in dubio videtur restringi ad spe-
 ciem petitam, arg. l. Age. & l. Si decerta. C. de
 transactio. Neque quando petitio est generalis,
 & concessio specialis, argumento à fortiori. Ex
 quibus infertur primo, excommunicatum plu-
 ribus excommunicationibus, si absoluatür gene-
 raliter ab omnibus per eum, qui à nullis earū po-

terat absoluerē, à nulla esse absolutum: & si ab eo, qui poterat ab omnibus, absolutum esse ab omnibus: Et si ab eo, qui tantum ab aliquibus earū poterat, ab illis solis tantum, à quibus poterat.

Quo riam ut potestate, & voluntate concurrentibus valet actus: ita eis duabus non concurrentibus, non valet. c. Cum super. de offic. deleg. l.

Multum interest. C. si quis alteri, vel sibi.

- 14 II. infero, † quòd impetrās aliquid à Sede apostolica, etiam si mille excommunicationibus vitatus sit: tamen ad effectum gratiæ, quæ illi fit, consequendum censebitur absolutus, per clausulam in eis gratijs inseri solitam, qua omnes impetrantes de more absoluit ab omnibus censuris ad effectum gratiæ, quam facit, dumtaxat consequendum. Quia verba Papæ, vel pœnitentiarij absolventis sunt generalia, & vniuersalia, cōprehendentia omnes censuras. Cave tamen (licet nemo, quem viderim, adhuc id monuerit) quòd illud fallit in excōicatione huius. c. & aliquibus alijs, si quis in eis per quatuor menses sciens mansit excommunicatus: & etiam in quibus-

cumque alijs, si in eis per annum inforduerint, per regul. mirabilem Cancellar. de infordeſcentibus: cuius tenorem hic inferere non grauabor, eo quod non est in regulis Innocen. S. glossa donatis: sed erat in regulis Pauli. 3. sub hac verborum forma concepta.

ITEM^t ne personis pro quibus litera suae
S. emanabunt ob generalem absolutionem a cen- 15
suris ecclesiasticis, quibus ligatae forent ad ea-
rundem effectum indifferēter concedi, & in li-
teris Apostolicis apponi solitam praestetur occa- 21
sio censuras ipsas vilipendendi, & infordeſcendi
in illis, statuit, & ordinavit huiusmodi absolu-
tionem, & clausulam in literis: quas in futu-
rum cum illa concedi continget, non suffra-
gari non parentibus rei iudicatae, incendiarijs,
violatoribus ecclesiarum, falsificatoribus, &
falsificari procurantibus literas, & supplica-
tiones Apostolicas, & illis vtentibus, recepto-
ribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad in-
fideles deferētibus, violatoribus ecclesiasticae li-
bertatis, via facti ausu temerario Apostolicis

mandatis non obtemperantibus, & nuncios vel executores Apost. Sedis, et eius officialiū eis cōmissa exequentes impediētibus, qui propter præmissa, vel aliquod eorū excōicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excōicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscunq; alijs, qui aliquibus censuris etiam alijs, quàm, ut præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuū in sorduerint.

16 HA Et enus regulæ tenor †, in qua ponderandum est verbū, sciens, ne sub ea cōprehendatur is, qui ignorat saltem probabiliter, arg. c. Apostolicæ. de cleri. exc. minus. Arbitrorq; aliquā ignorantiam esse, quæ ab incurrendā excōicatione non excusaret: quæ tamē efficere posset ne diceretur sciens manere in excōmunicatione.

III. infertur intellectus clausulæ solitæ aliquādo a cautioribus impetrantibus poni inter clausulas derogatorias, post principalem petitionem supplicationis Papæ porrecte. s. Non obstante regul. de in sordescantibus. Significat enim, quod

petitur a Papa, ut impetrās habeatur absolutus
 quoad effectum illius gratiæ consequendum: nō
 obstante prædicta regul. licet per annum man-
 serit in aliqua excōicatione, vel per .4. menses in
 certis in ea expressis. IIII. infertur † plurimis 17
 deesse ius in sacerdotijs, & beneficys, quæ a Ro-
 ma. pontifi. impetrarunt: eo quod cum, vel ob per-
 cussionem alicuius clerici, vel aliã causam ipso
 iure excōicationem incurrissent, parũque de ab-
 solutione habenda curassent per annum, & am-
 plius in illa remanserunt. Infertur item gran-
 dis, quotidianaque exceptio contra multos im-
 petrantes Apostolicos. V. infertur † per di- 18
 etã clausulam absoluendi ad effectum gratiæ cō-
 sequendum in literis legatorum positam nō ab-
 solui a censuris omnes, qui absoluerentur per ean-
 dem literis Papæ insertam. Quia legati iure cō-
 muni non possunt absolvere ab omnibus excōica-
 tionibus Papæ reservatis, & omnes non habent
 privilegium id faciendi. Cui consequens est, mul-
 tos impetrātes a legatis Sedis Apostolicæ inuti-
 liter impetrare, qui si impetrassent a Rom. pō

19 tifi. Utiliter id fecisset. Aliud tamen existimo
dicendum de summo poenitentiario, quam de le-
gatis. Quoniam ille ab omnibus potest absolue-
re, ut significat Divus Antoni. 3. part. tit. 24.
c. 30. VI. infertur, confessarios electos virtu-
te bullarum apostolicarum, quibus fit plena potestas
absolventi a censuris quibuscunque etiam Papae
reservatis, iuxta consilium a nobis scriptum in
c. 1. §. Laboret. de poenit. dist. 6. n. 26. ut absoluat
poenitentes ad cautelam ab omni excommunicatione,
quatenus possunt, eos verè esse abso-
lutos ab omnibus. Quoniam potestas, et volun-
tas id faciendi concurrunt. Quod est verum,
etiam si per oblivionem, inadvertentiam, vel igno-
rantiam ad id sufficientem, poenitens non confitea-
tur illud peccatum, cui censura erat annexa: ad-
deò quidem, ut ab eo peccato postea confessio alteri
confessario non habenti potestatem absolventi
a reservatis, possit absolvi ab eo, iuxta singul. di-
ctum Palud. in 4. dist. 18. q. 5. col. penult. quem
pridem retulimus in c. 1. n. 70. de poenit. dist. 6.
Et cum alijs eum sequentibus in c. Consideret.

§. Cautus. de poenit. dist. 5. n. 3. Vbi tamen tyfo-
 graphorum incuria loco. 18. allegatur. 8. quo plu-
 rimos pios consolatus sum: & plurimi py con-
 fessary gratias egerunt ob illius dicti Paluda.
 tam apertam publicationem. Quae omnia tan-
 quam quotidiana, memoranda duco. VII.
 ex proximè dictis infertur, quod per clausulã 21
 prædictam absolucendi impetranem à censuris
 ad effectum gratiæ, cui inseritur, consequen-
 dum absoluitur impetrans non solum ab excom-
 municationibus non reservatis Sed. Apostolic.
 sed etiam à reservatis, imo etiam à contentis
 in bulla cœnæ Domini. Quoniã multæ excõica-
 tiones in prædicta regula de insordescensibus ex-
 pressæ sunt de illis, quæ per bullã cœnæ Domini
 feruntur: ut palã est: et tunc demũ videtur nõ cõce-
 di absolutio illarũ, cũ impetrãs per. 4. menses in il-
 lis insorduerit: Ergo regulariter cõceditur, arg.
 c. Quoniã. de coniug. leprof. & l. Quasiũ. §.
 Deniq; ff. de fund. instru. De quo sæpe multũ q;
 antehac dubitavi. VIII. quod nõ omnis, ¶ qui 22
 absoluit excõicatũ per hũc canonẽ videtur eum

absolvere ab omnibus excōicationibus, quas in-
 currit. Quoniam si eiusmodi absolutor tantum
 sit episcopus, vel casus tantum episcopales habēs,
 non videtur absolvere eum, quatenus, per bullam
 cœnæ Domini est excōicatus: licet quatenus est
 excōicatus per episcopum sic, & etiā quatenus
 est excōicatus per hoc cap. et alia iura huius tit.
 & libri tenēdo cōem. s. quod alia sit quæ fertur
 ab his: et alia quæ fertur per bullam cœnæ Dñi.
 Quoniā excōicatio per hæc lata non est reser-
 uata Papæ: lata vero per bullā illam sic, ut om-
 nes concludunt in. c. Quod olim. infra eod. No-
 bis tamē equius & humanius videtur unā esse
 excōicationem quatenus concurrunt, ut in fine
 coroll. sequētis, et vltimi. n. 38. dicā. IX. ex præ-
 cedenti^t corollario infertur, incidentem in hūc
 23 canonem, multas excōicationes incurrere, in quo
 omnibus videtur convenire. Quæstionis tamē
 satis novæ ac difficilis est, quæ, & quot sint illæ.
 Videri enim possunt cuipiā esse sex, & plures.
 Primo quidem, quod tot saltem videntur esse,
 quot sunt qui eas tulerunt.

At qui excommunicationes contra deferentes prohibita sarracenis tulerunt, sex, & plures quàm sex fuerunt. Primus quidem Alexander 3. in concilio Lateranens. cuius pars est hoc cap. Secundus Clemens 3. in. c. Quod olim. infra eod. Tertius Innoc. 3. in concilio generali. c. Ad liberandam. infra eod. quorum nullus sibi reservavit absolutionem. Quartus Clemens 5. in Extravag. Multa. huius tit. qui sibi reservavit absolutionem. Quintus Martinus 5. qui censuras bullæ cœnæ Domini sibi reservatas primo tulisse videtur: & alij omnes successores eius, qui idem fecerunt, & faciunt. Sexto loco Nicolaus 4. & Bonifa. 8. in Extravagantibus relatis supra in 10. notab. n. 31. Io. 22. in Extravag. Copiosus. huius tit. Multi etiam alij episcopi civitatum maritimarum, qui secundum intellectum cœm, per hoc. c. iubentur proferre. II. pro hoc facit quòd Hostiens. in. c. Quod olim. infra eod. cum quo transeunt omnes, expresse ait, aliam esse excommunicationem huius cap. & aliam illius, & aliã eam, quam episcopus profert: Et quod glo. postre

ma. d. c. Quod olim. quam Panor. ibi ait singula
 re, & probatur ab Anna. & Fel. dixit alia esse
 se excōicationē, quæ in illo. c. profertur: & alia,
 quæ in hoc. Quod si cōcedas, pari ratioe te oportet
 cōcedere, aliase esse excōicationes ab alijs latas;
 arg. l. Illud. ff. ad. l. Aquil. cū similibus. III.
 facit, quod ex illa glo. Ioh. ab An. colligit: quod
 illud Bart. in. l. i. ff. vi bonorū raptorū. s. punitū
 à iudice t̄ poena vnius legis prioris, vel posterioris
 nō posse puniri poena alterius, limitādū est, quo-
 ad poenas, per sententiā iudicis infligendas: non
 quoad alias ipso iure impositas. Quod colligine
 quit, nisi verū esset, alia esse excōicationē illius
 c. & alia excōicationem huius. IIII. quod
 lex noua inducens vnam poenā non tollit alterā,
 per veterem impositā, secundū Bartolū cōmuni-
 ter receptū in. d. l. i. ff. vi bon. rapt. Quod pro-
 bat. l. Quoties. ff. de actio. & obligationi.

25 H I S tamen non obstantibus t̄ verius. Vide-
 tur, eū, qui huic. c. contrait, duas tantū, vel tres
 ad summū excōicationes incurrere, siue nō esse
 excōicatū pluribus, quàm duabus, vel tribus:

quarū altera fertur à iure, illa .s. quā nostrū
 c. infligit: altera ab homine, illa .s. quā bulla cœ
 ne Domini continet. Tertia etiam ab homine, si
 quis episcopus eā ferret. Tū, quia eadē, quæ infli
 gitur per hoc. c. etiā infligitur per. d. c. Quod o
 lim. secundū Panor. ibidē. Pro quo facit illud. c.
 in verb. Illā, quo significatur ibi nō induci no
 uā excōicationē: sed hāc veterē ad casum nouū
 extēdi. Quod tamē, quo sensu verū sit, solutio
 primi cōtrarij docebit. Et pari ratione eadē erit,
 quæ infligitur per. c. Ad liberandā. & d. Ex
 tra uia. Multa. Tū, quia supra in not. 3. elicitō ex
 glo. nouē, & utiliter dixi, arg. l. Qui bis idē. ff.
 de verb. † quod cū idē contra eundē obeandē cau
 sam bis, vel ter profert excōicationē videtur pro
 ferre eandē, & nō diuersam. Tū, quod Roma.
 Pontifex inducens excōmunicationē per suam
 legē in aliquo casu, nō videtur velle inducere no
 uā quoad eos, qui eodem casu similē excommu
 nicationem per legem veterem incurrebant,
 cap. Fœlicis. §. Præsenti. de poen. libro. 6.
 & Clem. 1. de poen. in princi. Vbi glo. satis apta

27 in verb. Prædictis. Dixi autem, ad summum:
 quia non est difficile tenere eam, quæ profertur
 per bullam cœnæ Domini, quatenus cum hac cõ
 currit, esse eamdem, quæ hæc: sed alia qualitate. s.
 reservationis affectam per infra dicenda: Et
 quia rarò episcopi proferunt prædictas excõmu
 nicationes. Non obstant contraria supra forma
 ta. Non primum: quia primo illi, qui has excom
 municationes protulerunt, licet fuerint multi
 in personis: vnus tamen fuerunt in potestate: Et
 ita possunt haberi pro vno, iuxta. l. Proponeba
 tur. ff. de indi. Quod autem omnes, qui eas protu
 lerunt, exceptis ciuitatũ maritimarum episco
 pis, fuerint eiusdem potestatis, patet ex eo, quod
 omnes fuerunt Roma. Pontifices. Et quanuis a
 lius in vno concilio, alius in alio, Et alij extra cõ
 cilia per suas leges eas tulerint: eadem tamen po
 testate eas tulerunt. Quoniam eadem potestas
 apostolica est in vno Roma. pontifi. quæ in a
 28 lio. c. 1. de homi. lib. 6. vt in notab. 29. repet. §. In
 Leuitico. de pœnit. d. 1. demonstro: Et eadẽ, qua
 ipse solus vtitur: Et ea, qua cum concilio, tam se

cundum eos, qui dicunt potestatem apostolicam
 immediatè datam ecclesie, & mediante eccle-
 sia. Pape: quàm secundum alios, qui affirmant,
 primo datam Pape, & per eum cõmunitati ec-
 clesie, & concilio. † De quibus duabus senten-
 tijs pro repetito habeo id, quod in repet. c. Novit. de
 iudi. not. 3. dixi. Deinde respõdeo, quòd cum v-
 nus, vel multi eadem potestate fungentes contra
 eosdem, & ob eandem causam, per legem saltem
 poenã eiusdem speciei proferunt tacitè, vel ex-
 pressè, sentiunt de vna, & eadem poena. Neque
 obstat, quòd lata per Extravag. Multa. à Clem.
 5. sit reservata. Quia qualitas, vel quantitas nō
 mutat speciem, & rei substantiam. l. final. ff. de
 fund. instruct. Ad secundũ respondeo, quòd
 neque glo. illius. c. Quod olim. satis cautè ait,
 excõicationẽ illi vs. c. Quod olim. esse penitus di-
 versam ab excõicatione huius. Neq; Pan. satis
 perpedit, dicẽs: quòd est oĩno eadẽ. Sed veritas est,
 quòd quatenus illud. c. continet, excõicatos esse
 illos, qui huic. c. cõtraueniunt, intelligẽdũ est de
 excõicatione huius. c. quatenus autẽ cõtinet ex-

cōicatos esse, qui merces non vetitas sine animo malo tempore belli ad Sarracenos deferunt, cōtinet aliā, & propriā excōicationem. Quæ noua & singularis cōcordia est: & efficaciter probatur per ea, quæ in notab. 10. supra scripsimus. Ad. 3. respōdeo, illā cōclusionē, quā Ioh. ab Anna colligit, verā quidē in se videri, & ex glo. rectē illā colligi: At nō cōsequi ex hoc, glo. esse verā. Quippe quōd licet ex vero nequeat inferri falsum: ex falso tamen sæpe infertur verū secundum Aristotelem. 1. Posteriorum. Ad 30 4. respōdeo primo, illud dictum^t Bartol. regulariter quidem verum in diuersis legibus diuersas pœnas imponētibus: non aut in refricātibus eandē, saltē quando illæ sunt eiusdē legislatoris: vel eadē potestate fungentium. Vt sunt qui has censuras tulerūt. Nā & .c. De multa. de præb. statuit, vt naētus secundū curatū perdat prius: idē refricatur in Extr. Execrabilis. Ioh. 22. at ideo nō sunt duæ priuationes diuersæ: sed vna tantū. Et per .l. penul. quæ Vlpiani est. ff. de in ius vocā. pœna. 50. aureorū est statuta cōtra libertū

Vocantē in ius sine venia patronū: et similis poe-
na statuitur per .l. fin. eiusdē tit. quae Modestini
est: sed nō est diuersa: imō eadē secundū oēs. Et
qui hoīem iniuste occidit, lege euāgelica, vel sal-
tē Cæsarea regia, et statutaria, iubetur regulari-
ter occidi: attñ non est tribus mortibus, sed vna
tantū occidendus. Secundo respōdeo, quōd aliud
est per poenam legis nouae nō tolli antiquā, quod
ait Bart. aliud per legem nouā similem omnino
poenā poenae legis veteris in eodēmet casu incidē-
tē nō induci aliā ab ātīqua. Quod nos dicimus.

EX his infertur nouē†, quōd excōmunica-
tio. c. Ad liberandam. infra eod. partim est no-
ua, partim vetus, & refrenatio antiquae. Vetus
quidem quoad eos, qui excōmunicantur hic. No-
ua verò quoad eos, qui hic nō excōicātur. s. ven-
dētes naues sine malo animo, vt in not. 10. corol.
4. diximus. XI. infertur etiā nouē, excōicatio
nē itē. c. Quod olim. infra eod. partim esse vete-
rē, et partim nouā. V. eterē quoad eos, qui etiam
hic excōicantur: Nouā autem quoad deferentes
alias merces, quā bellicas, et sine animo bellico

XII etiam noue, excōmunicationē Extrauag. Multa. huiusmet tit. veterem esse, quoad deferretes arma, ferrum, & lignamina galearū, & etiā alia eo animo, ut eis impugnentur Christiani ad terras Aegypti: Veterem, inquam, sed noua qualitate. s. reservationis affectam. Quoad eos autem, qui alia neque hic, neque in. c. Significauit. neque in. c. Ad liberandam. infra eod. prohibita deferunt, esse nouam. Idemque dicendum de Extrauag. Olim. supra in. 10. notab. relata. XIII. excōmunicationes latis per bullam ꝑ coenae Domini à Martino. 5. & post eū ab omnibus alijs, non per viam legis: sed per viā sententiae hominis esse vnā, & non diuersas. Tum per praedicta. Tum, quia substantia censurarum ex mente proferentium eas nascitur, ut colligitur ex Panor. in. c. 2. de testib. cogē. col. 3. & in. c. P. & G. de offi. deleg. col. 4. Quin & facile teneri posset, hanc ꝑ excōmunicationem bullae coenae Domini, quatenus concurrat cū excōmunicatione iuris non esse aliam ab illa, ut supra dixi: licet quatenus non concurrat cū ea sic.

32

33

Non concurrat aut quoad equos, sine malo ani-
 mo delatos, ut in not. 10. n. 23. diximus. XIII
 excommunicationes ab episcopis maritimarum civi- 34
 tatum italicas, ut sint suae, diversas esse à latis
 à iure, & per bullam coenae Domini: quia autho-
 res sunt diversi, neque eadem potestate fungen-
 tes, ut successores, & praedecessores. Dixit ita la-
 tas, ut sint suae. Quia si ferretur, tanquam innova-
 tiones, & publicationes à iure laticum essent
 eadem, per ea, quae supra diximus in notab. 2. ex 35
 hac glo. supra elicto. XV. Confessarium,
 qui eiusmodi peccatorem audit, licet habeat po-
 testatem absolventi ab omnibus excommunica-
 tionibus iuris, & bullae coenae Domini, non posse
 quem absolvere ab excommunicatione praedicta
 episcoporum, nisi habeat etiam aliunde legitimam
 potestatem absolventi ab eorum excommunica-
 tione, ut colligitur ex Hostiæ. & in alijs in cap.
 Quod olim. infra eod. vel nisi teneamus illud
 singulare Ioh. Imol. in. c. Ex frequentibus. de
 insti. per illum tex. & in. c. Graue. de praebend.
 col. 4. quem ibidem, & in. c. In Lateranensi.

eiusdem tit. sequebamur, post Feli. in. c. Pastoralis. §. i. de offic. ordinar. s. excōmunicatū generaliter ab homine, perinde posse absolui ac alium excōmunicatum à iure, cuius absolutio nemini est reservata. Quod etiam nunc perplacet. XVI.

36 cōfessarium, † qui huiusmodi peccatores, de quibus loquitur hic tex, audit, inquirere debere, an præter excōmunicationē iuris incurrerit etiam excōmunicationem bullæ cœnæ Domini, vel qualitatem reservationis per eam inductam: Et an etiam excōmunicationem episcoporū, ut norit, an habeat legitimam potestatem absolvendi ab utraq; vel neutra, an tantū ab altera: quo sciat, an absolvere possit eos à suis peccatis. Quando quidem poenitens prius debet absolvi ab excōmunicatione, quàm à peccatis: eo quòd excōmunicatus est separatus à participatione sacramentorum, Et omnium divinorum: ut contra Ange. Et quosdam alios tetigimus in. c. Consideret. §. Cautus. n. 23. de poenit. d. 5. Et latè determinavimus in. c. Fratres. a. n. 38. vsq; ad. 44. eiusdē. d. Si tamen habeat potestatem absolvendi ab excō-

municationibus latis à iure, credat se habere potestatem absoluendi etiam ab excommunicationibus latis ab homine generaliter non reservatis, per d. Io. Imol. prædictū: et ita poterit absolvere ab excommunicationibus latis per episcopos prædictos: quamvis contrarium expressè dicant Hostiens. & Cōmunis. Sed hæc dicunt non aduertentes illud singulare Io. Imol. prædictum.

XVII. infero, † excommunicationum latarum per prædicta iura alias esse reservatas Papæ: alias non. Esse quidem reservatas: illam, quæ continetur in d. Extravagan. Multa. & in processu curiæ Romanæ, solito fieri in die cœnæ Domini. Illā verò, quæ fertur in hoc cap. et in dicto cap. Quod olim. & in cap. Ad liberandam. infra eodem: quatenus non concurrunt, cum reservatione bullæ cœnæ Domini, vel cum dicta Extravagan. Multa. non esse reservatam, quicquid Panor. in . c. Quod olim. dixerit. Quoniā nullius excommunicationis à iure latæ absolutio reservatur Papæ, nisi ei expressè reservetur. cap. Nuper. de senten. excōi. & attento tēpore.

huius canonis hæc illi nõ fuit reservata: Imò ne
 que quoad casus, in quibus concurrunt cum latis
 per bullam coenæ Domini: modò non concurrat
 cum. d. Extravag. Multa. si teneamus, quòd dif-
 ferant ab eis, veluti à latis ab homine. Et quan-
 38 quam† aliàs fuerim contrariæ opinionis: nunc ta-
 men in ea sum, ut putè verius id, quod antea di-
 xi, facile sustentari posse. s. excoicationes bullæ
 coenæ, quatenus cõcurrunt cum excoicationibus
 iuris, easdem esse cum excoicationibus iu-
 ris: & solū adijci qualitatem reservationis: Et
 intentionis Romæ. Pontif. non esse, tot excoimu-
 nicationes in eodem casu, ob eãdem causam, cõ-
 tra eosdem multiplicare: sed veterem latam in-
 novare, & reservationis armis munire. Neque
 39 obstat, quòd in bulla coenæ dicit Papa: † Excom-
 municamus. ut patet ex tenore eius relato per
 Div. Anton. 3. part. tit. 24. c. 72. Quoniã etiã
 Innoc. 3. in. c. Ad liberandã. eodem verbo uti-
 tur. Attamen quoad casus, in quibus concurrat
 cum excommunicatione huius. c. non videtur no-
 uam cõsuram inducere. Quod videtur sentire

Communis. Eodem etiam verbo utitur. d. Ex-
 tranag. Multa. quæ tamen quoad casus, in qui-
 bus concurrat cum nostro. c. & c. Ad liberan-
 dam. infra eod. non videtur novam censuram in-
 ducere: sed novum munimentum reservationis.
 Et ne dicas: frustra ergo in prædictis tribus lo-
 cis Roma. Pontif. utitur verbo illo: Excommu-
 nicamus. Cum nihil aliud faciat, quam veterem
 excommunicationem innovare: Ne, inquam, hoc di-
 cas: considera, quod operatur primo, ut excom-
 municatio hæc sustentetur per posteriora iura: li-
 cet tolerentur priora. Secundo, quod in quolibet
 posteriorum inducitur quoad aliquos nova ex-
 communicatio, ut ex dictis in .10. not. coroll. 4.
 & alijs apparet. Et ideo plus multo operatur, quàm
 si dixisset: Innovamus, & reservamus absolu-
 tionem. Et ita verbum: Excommunicamus, in po-
 sterioribus dispositionibus respectu unius accipi-
 tur, pro, Innovamus: & respectu alterius pro no-
 vè excommunicamus, arg. à simili. c. Ab excom-
 municato. de rescript. & cap. Cum dilectus. de
 consuetu. Quorum utrunque ab aliquibus puta

40 tum singulare probat, idem t̄ verbum, vel eandem clausulam ad diuersos relatā diuersa operari: Sunt tamen multa alia citata per Decium in c. Quoniam abbas. de offic. deleg. idem probantia. Ad hanc opinionem tenendam me plurimū mouet, quòd videtur consona intentioni. S. Sedis apostolicæ: Et quòd vix reperias confessorium, qui eiusmodi peccatores intendat absolvere ob vnum tale delictum, nisi ab vna excommunicatione: Et graue, ac molestum est, condemnare tot confessarios, Et obligare tot pœnitentes ad nouas absolutiones querendas: et quòd etiā à Felice Papa, Et ab Alexand. 2. sunt excommunicati heretici. c. Achatius. 2. et. c. Audiuimus. 24. q. 1. qui postea excommunicati fuerunt per Lucium 3. in. c. Ad abolendā in princip. de heret. Et postea per Innoc. 3. in concilio generali. c. Excommunicamus. eod. tit: quorum nullus reseruauit sibi absolutionem: Et post Innoc. quotannis in die cœnæ Domini quilibet Rom. Pontif. qui pro tempore est, excommunicat eosdem, per verbū: Excommunicamus, reseruando sibi soli absolutionē.

At nemo,† dicit hereticū incurrere quinque
 excommunicationes: imò neque duas. Imò Syl-
 ueſter parum cogitās de hac difficultate dixit
 in verb. Excommunicatio. 7. caſu. 2. notab. 4.
 quòd excommunicatio contra hereticos à iure
 lata, non reſervatur Papæ: & ideo ab illa quis
 poſſet absolvi, arg. c. Nuper. niſi reſervaretur
 Papæ, per annalem proceſſum. Per quod clarè
 ſentit, excomunicationem tot iuribus, & à tot
 hominibus per bullam cœnæ Domini latam eſſe
 vnā: & vna ſublata omnes cenſeri ſublataſ.
 Ergo idē penitus dicendū eſt de cenſuris à varijs
 Rom. Ponti. per varia iura, & per bullā cœnæ
 Domini, in huius. c. materia latis. Quæ æqua,
 noua, & quotidiana conclusio eſt. Vtinā omnes
 per baptiſmū nouati tāto in cœnæ dominicæ ſa-
 cramentū amore feramur, tanta latria, & re-
 ligione ſubdamur, vt laqueos omnes bullæ cœnæ
 Domini ita vitemus: aut ita nunquam amplius
 in eas caſuri diſſoluamus, vt tandem reſta in cœ-
 nam illam cœleſtem, ad quam iam pridem inui-
 tamur, perueniamus. Amen.

NIHIL aduersum religioni Christia
næ inesse huic relectioni, iudicauit
vir eruditissimus, idēq; doctor sacræ Theo
logiæ longè insignis, & gymnasta celebris
in Academia Conimbricensi, frater Mar
tinus à Ledesma, cui ea res mandata fuit à
longè illustrissimo Infante, eodemq; sacro
sanctæ Roma. ecclesiæ Cardinali excellen
tissimo. D. Henrico, causarum fidei Chri
stianæ in oībus regnis fratris sui, & domini
nostri regis quæsitore summo, & optimo.

LAVS DEO.

C O N I M B R I C A E

Ioannes Barrerius, & Ioānes Alvarius

typographi Regij excudebant:

Septimocalend. Nouembr.

M D L.

INDEX.

¶ IN hoc indice. N. notabile. p. paginā. n. numerum notat.

- B S O L V I** an possit rex contra Christianos metu mortis remigans. N. 11. p. 176. n. 11. & an sit excōmunicatus ibid. p. 181. n. 18. & an incidat in bullam cœnæ Domini ibid. p. 181. n. 19. Absolutio ad effectum præsentium a quibus absoluat, in literis papæ in glos. vlti. p. 218. n. 14. & a quibus in literis legati ibid. p. 221. n. 18. & summi pœnitentiarij ibid. p. 222. n. 19. & includit censurā bullæ cœnæ domini ibid. p. 222. n. 20.
- Absolutus** generaliter a peccatis, & censuris ab eo, qui poterat, videtur absolutus a censuris peccatorum obli-
torum ibid. p. 222. n. 20.
- Absolutus** ab vna excōmunicatione huius cap. an absolutus ab omnibus? ibid. p. 223. n. 22.
- Actus** vnius vitij fit alterius: sicut vnius virtutis fit alterius. N. 2. p. 22. n. 6.
- Actus** expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in illum lata culpa non cōsideratum pares. N. 10. p. 134. n. 8. & quid est redire in suam formā ibid. p. 134. n. 9.
- Agri**, portari, ferri, vt differunt secundum iurisconsultos. N. 8. p. 110. n. 17.
- And. Alciatus** miraculū nostræ ætatis literarium magna cū iactura literarum mortuus. N. 7. p. 88. n. 10.
- Animus** vere malus quis, & quis equipollenter. N. 10. p. 133. n. 6. & quod triplex est ibid. p. 135. n. 10.
- Arma**, & alia necessaria ad impugnandos Christianos

INDEX.

- subministrantes Sarracenis, & naues eorum piraticas gubernantes excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium fiunt serui. N. 1. p. 5. n. 1.
- Arma** etiam proprie omnium artium instrumenta. N. 5. p. 57. n. 1. hic autem pro solis bellicis accipitur. ibid. p. 58. n. 2. q̄rūvaria species, & inuētores. ibi. p. 58. n. 3.
- Arma** bellica esse arma defendendi, etiam proprie cōtra Ang. & Iaf. ibid. p. 58. n. 4. & etiā fustes, & lapides cōtra eosdem, & alios. ibid. p. 59. n. 5. Nō autem cultellum paruum. ibid. p. 61. n. 6.
- Arma** non esse aliquando lapides defectu intētionis, & non significationis ibid. p. 61. n. 7. cum intellectu nouo gl. Clement. 1. de statu monacho. ibi. p. 62. n. 9.
- Arma** bellica noue diffinita ibid. p. 62. n. 10. qualia nulli homini a natura data ibid. p. 64. n. 11. & noue diuiduntur. ibid. p. 64. n. 13.
- Arma** nō esse omnia nocentia. ibid. p. 65. n. 14. nec semper in id fabricata. ibid. p. 66. n. 14. esse p̄sumpta, & non pr̄sumpta. ibid. p. 66. n. 16.
- Arma**, cur in alijs statutis aliud significat. ibi. p. 67. n. 17. & lati⁹ ibi. p. 68. n. 21. cur hic interdū lapides, & interdū nō. ib. p. 68. n. 19. & idē de lignis. ib. p. 68. n. 20.
- Arma** non esse arcem, neque triremem, neque equū, & ideo rusticum posse nutrire, & agere equum. ibid. p. 70. n. 22. licet arma deferre nequeat. ibidē. p. 71. n. 24. & quę sunt quoad cap. resolutiue, & cultellū non esse, nisi intentio, &c. ibid. p. 71. n. 25.
- Arma**, & necessaria subministrantium diffinitio. N. 8. p. 103. n. 2. & declaratio. ibid. p. 104. n. 3.
- Arma** ad alios hostes, quā Sarracenos deferens, non incidit in hanc censuram. in glo. 2. p. 183. n. 1.

INDEX.

Arma nō hēt, si ferrū nō hēt, mala illatio. ibi. p. 184. n. 3.

Armalapides, etiam proprie intentione assumptis, ibidem. p. 184. n. 3.

Armorum materias, pro vt huiusmodi, non esse arma, neque equos, neque mulos. N. 5. p. 73. n. 26. & ideo. &c. ibidem. p. 73. n. 27. neque secures, rastra, &c. & ideo. &c. ibidem. p. 74. n. 28.

Auaritia cur idolorum seruitus, cur cæca. N. 2. p. 21. n. 3. cur hic sæua. ibidem. p. 22. n. 4.

Auaritiam huius cap. etiā esse sæuitiam. N. 2. p. 22. n. 5.

Aurum, vel argentum infectum, vel factum quid. N. 6. p. 76. n. 4. & neutrū specialiter hic prohiberi. ibid. p. 80. n. 9. nec materiam ferri. ibidem. p. 81. n. 10. sed generaliter sic, si mala mente, &c. ibid. p. 81. n. 11.

AEgyptus, & alię terre Sultani, & Turcę hodie quoad hoc exequatę. N. 10. p. 170. n. 40.

B

BArbaris verbis sæpe Romanū Ponti. vt. N. 7. p. 83. n. 1. & ius pontificium magna ex parte Gothicum ibid. p. 86. n. 7. & cur. ibid. p. 87. n. 8. p̄fert̄ hic. ibid. p. 87. n. 9. nō tñ abuti sacra scriptura. ibi. p. 88. n. 11.

Bellādū p̄ patria, & religiōe iure naturę. N. 1. p. 14. n. 9.

Bellare habitu quis dicatur, & quanta prudentia hic opus, & quid regibus consulendum. n. 4. p. 52. n. 29.

Bellum, & pręlium, vt differunt. N. 10. p. 132. n. 5.

Bulla cęnę Dñi, &c. hoc vt cōueniūt. N. 4. p. 50. n. 26.

Bullę cęnę Domini quoad hoc tenor. N. 1. p. 11. n. 5.

C

CApitulū hoc prohibere aliquid. N. 1. p. 13. n. 6. sed solūtacite. ibid. p. 13. n. 7. quia pœnā adiicit. ibid. p. 16. n. 11. cuius respectu est nouū. ibid. p. 17. n. 12.

INDEX.

cuius respectu est nouum ibid. p. 17. n. 12.

Causa perēptares perimit, in glo. 2. p. 185. n. 4. si materialis vel formalis ibid. p. 185. n. 6.

Causa quadruplex finalis, efficiēs, formalis, & materialis ibid. p. 185. n. 5.

Christianus sarracenos iuuans plus peccat, quam ipsi. N. 9. p. 121. n. 1. & quare? ibid. p. 122. n. 3.

Circumstantiam hoc cap. vetitam necessario cōfitendā N. 2. p. 23. n. 7.

Clericus arma ministrans pugnantis, an & quando irregularis in glo. 3. p. 188. n. 1.

Confessarius in hac materia hoc inquirat in glo. vlti. p. 234. n. 36.

Consentiens quando plus, & quando minus peccat. N. 9. p. 121. n. 2.

Copulatiua, & dupliciter coniungit: et nunc orationē copulatiuam, nunc de copulato extremo facit. N. 11. p. 173. n. 3.

Crudelitas, & sequitia duo vitia distincta, & vt differūt. N. 2. p. 22. n. 4.

Cupere quos honores licet. N. 2. p. 24. n. 10. etiam religiosi ibid. p. 25. n. 11.

Cupiditas genus ad malam, & ad bonam: & cupiditas mala genus ad omnē inordinatā. N. 2. p. 21. n. 1. et hūc pro auaritia sumitur ibid. p. 21. n. 2.

Cupiditas multiplex bona, qualis est etiam habendi tantum, quo statum mutet ibid. p. 23. n. 8.

Defendendo se licite quis occidit inuadentē: sed non licite potest velle eum occidere, etiam tāq̃ mediū

INDEX.

ad suam defensionem. N. 11. p. 179. n. 15.

Deferre, & subministrare, an sint idem. N. 8. p. 102. n. 16.

Deferunt sarracenis, qui in aliud delata eis tradūt ibid.

p. 112. n. 21. etiam donando ibid. p. 113. n. 22. & permu-

tando ibid. p. 113. n. 23. & cooperando ibid. p. 114. n.

24. Nō autem portando de vna terra sarracenicā ad

aliam, nisi & c. ibid. p. 116. n. 27. neq; portando sarrac-

enos ipsos armatos ibid. p. 117. n. 28. nec qui defe-

runt, & non tradunt ibid. p. 117. n. 29.

Delatio vetitorum, a delatione aliorum differt. N. 8. p.

108. n. 12. & etiam a subministracione eorundē, & a

venditione ibid. p. 108. n. 13.

Delatio prohibitorū sine malo animo an mala i glo. 2.

p. 187. n. 7.

E

EXcōmunicatio duo efficit in glo. vlti. p. 208. n. 3.

imo plura ibid. p. 212. n. 7. & interdum duplicata

est vna ibid. p. 209. n. 4.

Excōmunicatio quę reseruata, & quę non in hac mate-

ria ibid. p. 235. n. 37.

Excōmunicatio finis. c. Ita quorundā, & medię ead. ibid.

p. 20. n. 5.

Excōmunicatio huius. c. & bullę cœnę eadem quatenus

cōcurrūt ibid. p. 228. n. 27. & latius ibid. p. 236. n. 38.

Excōmunicatio, etiam internā cōmunionem tollit ibi.

p. 212. n. 8.

Excōmunicatio secunda, an & quem effectum habeat

ante primā sublatam ibid. p. 213. n. 9. & quid de ab-

solutione ibid. p. 214. n. 10.

Excōmunicatio hęc non semper reseruata. N. 8. p. 119. n. 32.

INDEX.

- Excōmunicatio episcopi in hac materia, quādo alia, in gl. vltima, p. 233, n. 34. & an eam tollat, qui latā a iure tollere potest. ibid. p. 233, n. 35.**
- Excōicatio vna tolli potest antequam altera. ibidē. p. 215, n. 11. & vna sublata non censentur alię sublatę. ibid. p. 216, n. 12. licet vna absolutioneōnes tolli possint, & quando id contingit, ibid. p. 216, n. 13.**
- Excōmunicatio. c. Ad liberandam de iudē. & etiā. c. Qd olim, eiusdem tit. & etiā Extrauag. Multa eius. titul. esse partim veterem, & partim nouā. ibi. p. 231, n. 31.**
- Excommunicationem hęc incurrit transfuga, & arcē, oppidum, vel speculam tradēs. N. 8. p. 119, n. 33. & se dedens, & arma perdens quando. ibid. p. 120, n. 34.**
- Excōicationem impedit interdum id, quod non peccatum mortale. ibid. p. 107, n. 11.**
- Excōmunicationem bullę cœnę non incurrit, qui alias merces, quā bellicas Sarracenis defert. N. 10. p. 164, n. 38, nisi mala mente. ibid. p. 166, n. 40. neque vendentes galeas vel naues. ibid. p. 167, n. 41.**
- Excōmunicationes sex, an quot incurrit, qui huic cap. contrauenit in gl. vlti. p. 224, n. 23. & verius est quod ad summū tres, ibid. p. 226, n. 25. quia multę in eodē casu latę ab eodem, vel suceffore eius videntur esse vna frequenter innouata. ibid. p. 227, n. 26.**
- Excommunicationes latas per multos pontifices in bul- la cœnę Domini vnā videri. ibidem. p. 232, n. 32. imo eandem quę iuris, quatenus cum ea concurrat. ibidem. p. 232, n. 33.**
- Excōicationis solus Christianus capax. N. 8. p. 105, n. 7.**
- Excommunicatur nemo lege, nisi lethaliter peccans, N. 8. p. 106, n. 9.**

INDEX.

Excōicatus est, qui iuuat quandoq; licet non sit qui facit, & an semper ibidem. N. 9. p. 124. n. 4.

Excommunicatus est deferens arma Sarracenis habētibus satis eorum, N. 10. p. 168. n. 42. & tradēs arcem, turrim, speculam, & quanuis aliam fabricam malo animo. ibidem. p. 168. n. 43. & tradens cōmeatum, & ad illum pertinentia, vt talia. ibidem. p. 169. n. 44. & qui calcē, & lapides quando. ibi. p. 170. n. 45

Excommunicatus iterum excōmunicatur in glo. vlt. p. 207. n. 1. nec est ōnino extra ecclesiā. ibi. p. 207. n. 2.

Extrauagans, Olim, cur creditur esse. N. 10. p. 158. n. 31.

F

Ferri delatio ad Sarracenos prohibita. N. 6. p. 76. n. 1. tam infecti, quam facti. ibi. p. 76. n. 2. Et quid infectum cōtra Syluest. ibid. p. 76. n. 3. Sed ob hoc alia armorum materia non. ibid. p. 78. n. 5. nec clauiculi, gladioli, &c. ibidem. p. 81. n. 12. nisi. &c. ibid. p. 81. n. 13.

Ferri delatio peior, quā alterius materiæ. ibi. p. 79. n. 8

Ferrum deferre Sarracenis sponte, quando non malū. N. 10. p. 155. n. 29.

Francisco Regi Galliarum fauens, an violarit hęc. c. N. 4. p. 50. n. 27.

G

Galea pro specie nauis barbarū, & fuisse triremes, quinquereemes. N. 7. p. 85. n. 5. Imo & ordinū. 12. 20. 30. & 50. ibid. p. 86. n. 6. & galeas ad bellum aptiores, vbi, & quare. ibid. p. 93. n. 15.

Galearū materiam omnē, neq; hic, neque in processu

INDEX.

cœnæ Dñi prohiberi ibid. p. 94. n. 16. & ita nec fru-
pã, picem, &c. ibid. p. 95. n. 17. nisi &c. ibid. p. 95. n.
18. galeas autem sic hic, & ibi, ibid. p. 96. n. 20. & na-
ues in processu & in. c. Ad liberandam, infra eodem
ibid. p. 97. n. 22.

Generis appellatio species omnes proprie continet. N.
10. p. 161. n. 35.

Gloriari se nomine Christiano licere. N. 3. p. 26. n. 1. &
quando, & quatenus necesse ibid. p. 26. n. 2.

H

HAeresis infidelitatum pessima. N. 4. p. 45. n. 20.

Hereticus an semel, an ter excõmunicatus in glo.
vlti. p. 239. n. 41.

I

Ignorantia, quæ excusat. N. 8. p. 114. n. 25. & quæ neces-
sitas ibid. p. 115. n. 26. & quæ paruitas ibid. p. 118. n. 30.
& quæ gratitudo ibid. p. 118. n. 31.

Impugnare nõ debet quis id, quo fruitur. N. 1. p. 7. n. 3.

Infideles nõ cõtinentur hic. N. 8. p. 105. n. 5. & cur ibid. p.
105. n. 6. & q̄ lege, & a quo punientur ibid. p. 105. n. 8.

Intellectus nouus. l. Armorum, ff. de verb. signi. N. 5.
p. 64. n. 12.

Intellectus. l. 1. & ibi, Bart. ff. ad legem Iuliam de vi pu-
bli. & §. final. Auth. de armis ibid. p. 67. n. 18.

Intellect⁹ declaratiõis Grego. 9. nou⁹. N. 7. p. 95. n. 19.

Intellectus quatuor illius Apostol. De his, quæ foris
sunt, nihil ad nos. N. 8. p. 104. n. 4.

Intellectus nouus huius cap. ibid. p. 109. n. 14. & cap.
Ad liberandã. ibi. p. 109. n. 15. & i glo. vlti. p. 210. r. 6.

Intellectus cap. Quod olim, infra eod. N. 10. p. 141. n. 13.

INDEX.

Intellectus nouus clausule bulle cœne Domini sibi. p.
164. n. 39.

Intellectus cap. Ita quorundam. & cap. Ad liberandā.
& in quo conueniunt, & differunt inter se ibid. p.
145. n. 19. & quoad Extrauag. Multa ibid. p. 147. n.
20. & i quo Extrauag. Copiosus. ab illa ibid. p. 147
n. 21. & in quo illa profuit ibid. p. 148. n. 22. & i quo
clausula processus cœne Domini ab omnibus ibid.
p. 148. n. 23.

Intellectus nouus. l. Vt vim. ff. de iusti. & iur. N. II. p.

Intellectus. l. Ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. i glo. pen.
p. 200. n. 13.

Intellectus verbi Excōmunicam⁹, bulle cœne Domini
in glo. vlti. p. 236. n. 39.

Ius naturale quid noue in glo. penul. p. 195. n. 30.

L

LE gem hęc quatenus Pape est, solus Papa: quatenus
alterius monarchæ solus ille. Quatenus dei, nemo
alius ab eo tollit. N. I. p. 17. n. 13. Et an, & quando li
cē. ia ducum excuset ibid. p. 18. n. 14. & exemptus ab
ea, et iniuste per Papam tutus ibid. p. 19. n. 15.

Legi non solū pōtificiē, regiē, & cæsareē: sed etiā natu
rali diuinę cōtraria esse hic vetita. N. I. p. 13. n. 8.

Legitimus filius coniugis ignari impedimenti alterius
in glo. penul. p. 203. n. 18.

Lex pœnalis de stricte significato ad large significata
extenditur quando. N. 8. p. III. n. 19.

Lex pœnalis de vno frequenti ad aliud rarum exten
ditur. N. 6. p. 78. n. 6. cum est eadem ratio, alias non
ibid. p. 78. n. 7.

INDEX.

Lex Decalogi, lex nature. N. 1. p. 15. n. 10.

Libertas iuris nature quoad statum lapsum vno respectu in glo. penul. p. 197. n. 7. Et quoad statum innocentie altero. ibid. p. 198. n. 8.

Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & similia, & alia trunca, vbi & ad quem locum, & per que iura prohibita. N. 7. p. 98. n. 23.

Lignamē pro ligno, barbarum, ibid. p. 84. n. 2. Et pro lignamina male noue repositum, ligamina. ibidem. p. 84. n. 3. & impudenter. ibidem. p. 85. n. 4.

Lignaminum latior prohibitio in bulla cœne, quā hic & circa eis contenta doctores longe varios esse. ibi. p. 89. n. 12. Licet parum attento idem sentiant. ibidem. p. 89. n. 13. & resolutio per plura dicta. ibidem. p. 91. n. 14.

Lusitanus quis vendēs Goꝝ equos Sarracenis vitat has censuras. N. 4. p. 47. n. 23. vt Castellanus qui nuper cum Armenijs iuuit regem Persarum contra Turcam. ibidem. p. 48. n. 24. & Gallus qui AENEobarbo a se vocato fauit, si saltem. &c. ibid. p. 49. n. 25.

M

Magnanimitatis, & humilitatis munera. N. 2. p. 23.
Malum nullius generis fuisset ante peccatū in glo. penul. p. 198. n. 9.

Materia vetita, vetatur factū ex ea, non contra. N. 7. p. 96. n. 21.

Mens mala actualis, & virtualis. N. 8. p. 107. n. 10.

Metus licet excusaret à furto. N. 11. p. 177. n. 12. non tamen ab occidendo non inuadentē. ibi. p. 180. n. 16.

Mors, ne malo consentias gloriosa. ibid. p. 180. n. 17.

N

INDEX.

Necessaria ad impugnandos Christianos submini-
strans Sarracenis excōicatur. N. 10. p. 127. n. 1. &
quæ sunt illa secundū multos ibid. p. 130. n. 3. & quæ
secundum autorem. ibidem. p. 131. n. 4. & proban-
tur. ibid. p. 136. n. 11. & confutantur contraria. ibi-
dem. p. 139. n. 12.

Necessariū tripliciter iuris pitis sumi. N. 10. p. 128. n. 2.

P

Papæ solius, & concilij eadē potestas, in glo. vlti. p.
228. n. 28. & an sit supra concilium remissive. ibid.
p. 229. n. 29.

Pœna legis prioris non tollitur per pœnā posterioris
in glo. vlti. p. 226. n. 24. & quādo quis punit vtraq;
& quando censetur eadem. ibid. p. 230. n. 30.

Postliminio in armis locū nō esse. N. 5. p. 71. n. 23.

Præsumptionē, quod mala mente sint delata illa, aut il-
la, vel non. N. 10. p. 154. n. 27. nō esse iuris, & de iu-
re, quæ diffinitur. ibid. p. 155. n. 28.

Prohibita hic duplicia generaliter, & specialiter. N.
10. p. 143. n. 16. & diffiniūtur. ibid. p. 143. n. 17. & nu-
merantur. ibid. p. 144. n. 18. & quare diuerse prohi-
bita ibi. p. 149. n. 24. & in quibus differūt. ibi. p. 153. n. 26.

Prohibita quæ præsumuntur mala mente facta, & quæ
non ibid. p. 151. n. 25.

Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia se-
cundum tempus. ibid. p. 157. n. 30. & non omnia spe-
cialiter prohibita esse simpliciter. ibid. p. 159. n. 32.
& tantum prohibita simpliciter appellari prohibita
ibidem. p. 160. n. 33.

Prohibitio specialis huius capit. in quo specialior.

INDEX.

quam specialis cap. Ad liberandam. infra eod. noue.
N. II. p. 174. n. 5.

Prohibitorum diuisio, non est analogia. N. 10. p. 161. n.
36. Cur ergo tantū prohibita simpliciter talia ibid.
p. 162. n. 37.

R

Ratio necessario concludens lex est. N. 10. p. 142. n.
14. nec refert an sit immediata, vel non, dum cōclu-
dat ibid. p. 143. n. 15. (n. 28°)

Regem in dubio pręsumendum bene agere. N. 4. p. 52.

Regule De infor descētibus tenor in glo. vlti. p. 219. n.
15. & eius declaratio ibid. p. 220. n. 16. & virtus eius
ibid. p. 221. n. 17. (n. 14.)

Rem ex illicite remigat in Christianum. N. II. p. 179.

S

Sarracenorū naues piraticas regētes excōmunicati.
N. II. p. 172. n. 1. & ēt galeas nō piraticas ibid. p. 173.
n. 2. quia galea ex se bellica est ibid. p. 174. n. 4.
quid de vectoribus ibid. p. 175. n. 6. & alijs ministris
ibid. p. 175. n. 7. & nautis ibid. p. 175. n. 8. quid de iu-
uantibus, & remigibus vincētis ibid. p. 175. n. 9. & p.
176. n. 10.

Sarracenorum appellatione, an omnes infideles conti-
neantur, tres opiniones referuntur & relinquuntur
N. 4. p. 30. n. 2. quarta ponitur ibid. p. 34. n. 7. con-
tinentur fautores ibid. p. 35. n. 8. & Turci ibid. p. 36.
n. 9. & Sarraceni solo Christi odio pugnantes
ibid. p. 37. n. 10. & quidam apostatę ibid. pag.
38. n. 11. & quidam Christiani ibid. p. 38. n. 12. Nō au-
tem Sarraceni iuste bellātes ibid. p. 40. n. 13. nisi &c.

INDEX.

- nec Christianis subiecti, nisi &c. ibid. p. 41. n. 14. nec
farraceni nos iuuātes ibid. p. 42. n. 15. nec hi, quibus
cū nō est causa bellandi, nisi &c. ibid. p. 43. n. 16. nec
iudei ibid. p. 43. n. 17. nec heretici ibid. p. 45. n. 19.
nec pagani ibi. p. 46. n. 21. nisi &c. ibi. p. 47. n. 22.
Sarracenorum defectionis ab imperio Romano occa-
sio. N. 4. p. 33. n. 4. & eorum prosperi successus ibid.
p. 33. n. 5. & cedes nobilissima ibid. p. 34. n. 6.
Sarracenus, verbum originarie populos post Naba-
theos Arabie significat. N. 4. p. 32. n. 3.
Scire, & scire debere paria N. 10. p. 134. n. 7.
Seruitus an aliqua inducta iure nature in glo. penul. p.
194. n. 1. & quod non ea, que est hominis ad hominē
de qua hic ibid. p. 195. n. 2. que vero est hominis ad
Deum sic ibid. p. 195. n. 4. & hominis ignari ad sapi-
entem ibid. p. 196. n. 5. & etalia certo respectu. ibid.
p. 199. n. 11. & p. 201. n. 15.
Seruitus sacris literis primū innotuit ibid. p. 198. n. 9. et
est contra ius naturale quoad statum innocentie vno
respectu, & quoad alium altero ibid. p. 199. n. 10.
Seruitus est inuentum Noe, nō Lacedemoniorum ibi;
p. 200. n. 12. nec iuris gentium: licet eo sit inuētus mo-
dus inducendialiquam ibid. p. 201. n. 14. sicut & alij
iure ciuili, et ponti. ibid. p. 201. n. 15.
Seruitutē, de qua. c. Cū multę. 15. q. vlti. etiam nūc dura
re ibid. p. 202. n. 16.
Seruus non est natus ex coniugio sacerdotis, et vxoris
eius id ignorantis ibid. p. 203. n. 17. (n. 19.)
Seruus ob delictum non potest manumitti ibid. p. 204.
Subministrare genus ad deferre. N. 8. p. 110. n. 16. et fi-
nitur ibid. p. 103. n. 2. & continet vendere ibid. p. 111.

INDEX.

n 18. & permittere extrahide portu. ibid. p. 112. n. 20.
Summarium quod aptum. N. 1. p. 6. n. 2. & huius cap.
summarium non probatur, nisi duobus ex octo pro
eo adductis. ibid. p. 8. n. 4. & alijs.

T

Tale secundum quid, non simpliciter tale. N. 10. p. 160
n. 34.

V

Verbum, beneficium, cur non semper curata includit.
N. 5. p. 61. n. 8.

Verbum, idem, ad diuersa relatum varium in glo, vlt.
p. 238. n. 40.

FINIS.

REFLECTO

tio,

in,

Leuitico.